

Eesti Kunstiakadeemia
Kunstikultuuri teaduskond
Muinsuskaitse ja restaureerimise osakond
MA I

Anu Seidla
täiendkoolituse lõputöö
„Muinsuskaitseameti (Muinsuskaitseinspeksiooni) kuvand
ajakirjanduse põhjal 2001. aasta näitel“

Juhendaja: Riin Alatalu
muinsuskaitse ja restaureerimise magister

Tallinn 2011

SISUKORD

<u>SISSEJUHATUS</u>	3
Teema põhjendus	5
Töö teoreetilised lähtekohad.....	6
Põhimõisted	6
Probleemi seadmine	7
Metodoloogia	9
 1. ÜLEVAADE KÄSITLETAVAST PERIOODIST, 2001. AASTAST	13
 <u>UURIMUSE KÄIK JA ANALÜÜS</u>	
 2. TARTU JAANI JA TALLINNA NIGULISTE AKNAD NING TARTU JAANI KIRIKU RESTAUREERIMINE	16
2.1. TARTU JAANI KIRIKU AKNAVITRAAŽID	16
2.1.1 Järeldused	26
2.2. TARTU JAANI KIRIKU RESTAUREERIMINE	27
2.2.1. Järeldused	32
2.3 TALLINNA NIGULISTE AKNAD	33
2.3.1. Järeldused	37
 3. HARJU TÄNAVA HOONESTAMINE	39
3.1 Linnavalitsus hoidub Harju tänava kitsendamisest	40
3.2. Konfliktid ja vandenõuteooriad	43
3.3. Linnavalitsuse manipulatsioonid	49
3.4. Linnapea haarab sule	52
3.5. Järeldused	55
 4. TARTU MAANTEE LÄBIMURRE	58
4.1. Rahvusvaheline avalikkus – UNESCO, Eurovisioon	64
4.2. Eri ametkonnad	68
4.3. Võitja–kaotaja	71
4.4. Kas ja kuidas varemeid eksponeerida.....	74
4.5. Muudest teemadest Tartu maantee läbimurde ehitamise ümber	75
4.6 Järeldused Tartu mnt läbimurde kajastamise kohta	76
 5. TEISED TEEMAD	78
 6. ANALÜÜS JA JÄRELDUSED UURITUD KOLME TEEMA KOHTA	80
 <u>KOKKUVÕTE</u>	84
 <u>KASUTATUD KIRJANDUS</u>	87

SISSEJUHATUS

Muinsuskaitse rolli meie riigi kujunemisel ja kestmisel on raske üle hinnata.

Selle rolli väärtustavad nii muinsuskaitstjad ise kui ka paljud ajaloo-uurijad. Paljuski just tänu muinsuskaitse liikumisele 1980ndate lõpus ja Eesti Muinsuskaitse Seltsi tegevusele kaotas kommunistlik partei Eestis lõplikult kontrolli ajaloo üle.¹

Meedia omakorda oli sellal tohutu roll rahvusliku mälu taastumises. Järk-järgult sai avalikuks ajalooline tõde Vabadussõja, Eesti okupeerimise, Teise maailmasõja, stalinlike repressioonide jms kohta. Ajalugu kajastavaid materjale avaldati pea kõigis ajalehtedes ja ajakirjades, neid loeti ja nende üle arutleti.²

Meedia kasutus Eesti iseseisvumise eel suurenes järsult. „Tartu Ülikooli ajakirjanduse osakonna poolt 1990. a algul tehtud küsitluse kohaselt luges keskmine eestlane sel ajal regulaarselt 12 ajalehte ja ajakirja.“³

Ehkki toleaegeid tiraaže ei ole hiljem kunagi ületatud, oli meedia end Eesti riigis kindlalt maksma pannud ja võib väita, et kuni tänaseni elab iga riigi kodanik selle võimsas mõjuväljas. Peeter Vihalemma sõnul: „Koos kodanikeühendustega oli meedia 1988–1989 peamiseks sotsiaalseks mehhanismiks, millele poliitiline läbimurre tugines...“⁴

Kahtlemata on Eesti ajakirjandus olulisel määral mõjutanud ka muinsuskaitse mainet, sealhulgas Muinsuskaitseameti kuvandit, sest ajakirjandusel on ülisuur mõju avaliku arvamuse kujundamisel – ajakirjandus on nii avaliku arvamuse avaldaja, kujundaja kui ka looja. Ja just ajalehtede toimetajad on need, kes valivad tohutust info- ja sündmustehulgast välja, mis neile hetkel tundub oluline ja vajalik, ja kutsuvad neid teemasid kommenteerima asjaosalised, otsustajad ja asjatundjad. Need asjatundjad peaksid olema usaldusväärsed, mõjuma lugejale autoriteetidena.

¹ Haav, Kaarel; Ruutsoo, Rein. Eesti rahvas ja stalinlus. Ajalugu ja tänapäev, Tallinn: Olion, 1990.

² Vihalemm, Peeter. Meediasüsteem ja meediakasutus Eestis 1965–2004. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2004, lk 12.

³ Sealsamas, lk 12.

⁴ Sealsamas, lk 12.

Seega on ajakirjanduse ülesanne mitte lihtsalt vahendada uudiseid, vaid asetada need uudised laiemasse konteksti, viia need inimesteni nii, et need puudutaksid.

Muinsuskaitseameti kuvandi ehk imago kujunemis- ja kujundamisprotsesse ajakirjanduses ja selle muutumist on oluline uurida, mõistmaks ühiskonna väärtushinnanguid, suundumusi ja arenguid laiemalt.

Minu töö peamine eesmärk on aga vaadelda, kuidas Muinsuskaitseamet on end ajakirjanduses „välja mänginud“ – kuivõrd on meediasuhtlus olnud teadlik või juhuslik, kuivõrd Muinsuskaitseamet on osanud ära kasutada seda areeni, mida ajakirjandus pakub, enda kuvandi positiivsel kujundamisel. Kuivõrd ta on suutnud viia laiema ringkonnani teadmist, et Muinsuskaitseamet ei ole loodud mitte kodanike (omanike) ahistamiseks, vaid meie kultuuripärandi kui meie rahvusriigi ühe alustala kaitsmiseks.

Institutsioonide, kodanike ja meedia vahel kujunevaid suhteid on võimalik mõjutada. Samas kui seda mitte teha, toimivad kommunikatsiooniprotsessid oma rada. Suhtekorralduse teoreetik Kaja Saksakulm Tampere toob välja kommunikatsiooni iseregulatsiooni paratamatuse:

„[...] suhted tekivad alati, ka siis kui me ise neid ei kujunda ja nende tekkimiseks vaeva ei näe. Ka kommunikatsiooniprotsess toimib alati, isegi siis kui me sellele tähelepanu ei pööra ja arvame, et me ju hetkel midagi ei ütle. Ka vaikus ja mitteduhtlemine võib olla kommunikatsioon. Mistõttu on mõistlik alati püüda olla olukordade peremees ja ise protsesse juhtida, sest kui me ise kommunikatsioonivoogu infot ei anna, siis täidab selle voo infoga keegi teine ja suhted, kas siis head või halvad või mittemidagiütlevad, tekivad niikuinii. Ja hiljem on väga raske juba tekkinud muljeid ja suhtumisi ümber kujundada.“⁵

Meedia, sealhulgas ajakirjandus on üks levinumaid isiklike järelduste allikaid, seega ka imago mõjutajaid. Nii näiteks ei ole muinsuskaitsega suur osa kodanikest kunagi isiklikult kokku puutunud ega oma ka tuttavaid, kes sellega oleks tegelnud, ometi on neil oma käsitus muinsuskaitsest ja tõenäoliselt on seda enim kujundanud

⁵ Saksakulm Tampere, Kaja. Väike teoreetiline sissejuhatuse Eesti praktilisse suhtekorraldusse. – Praktiline suhtekorraldus: Eesti kogemus. Koostanud Kaja Saksakulm Tampere. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, lk 18.

ajakirjandus. Muinsuskaitsele ajakirjanduses omistatavad käitumismallid kõiguvad partnerlusest vastasseisuni, eestvedamisest takistamiseni.

Teema põhjendus

Antud töös keskendun muinsuskaitsega tegeleva riikliku institutsiooni Muinsuskaitseameti kuvandile ajakirjanduses aastal 2001. Institutsiooni reorganiseeriti käsitletaval perioodil kaks korda – aastatel 1997– 2002 tegutseti Muinsuskaitseinspeksiooni nime all. Kasutan edaspidi pikemate protsesside kirjeldamisel üldistavalt nimetust Muinsuskaitseamet, konkreetselt antud aastat käsitledes aga toonast ametlikku nimetust Muinsuskaitseinspeksioon (edaspidi MKI). Uurimistöö moodustab osa minu magistritööst, mille planeeritud teema oli **„Muinsuskaitseameti kuvand ja selle muutumine ajas ajakirjanduse põhjal alates ameti loomisest 1993 kuni tänapäevani“**. Esialgne uurimisplaan oli jaotada ajajärk 3 perioodi:

1993–2000 – ülesehitatavas riigis oli muinsuskaitse küll ideoloogiline prioriteet, aga vähetähtsustatud riigieelarve real. Erinevate ametkondade põhjal moodustatud Muinsuskaitseamet kehtestas end uue institutsioonina;

2001–2005 – Muinsuskaitseamet oli end ühiskonna elus maksma pannud, tema seisukohtadega tuli arvestada; muinsuskaitse pööras end avalikkuse poole.

2006–2010 majandusliku tõusu ja languse aeg, mis esitas ametile uusi väljakutseid.

Uuritav materjal osutus oletatavast mitmekordselt mahukamaks. Juba 2001. aasta Päevalehe ja Postimehe *online*-väljaannetes on Muinsuskaitseameti või -Inspeksiooniga seonduvaid artikleid kokku 209 (Postimehes 104 ja Päevalehes 105). Käesoleva töö tarvis 2001. aasta materjalide läbitöötamise järel on minu oletus, et Eesti riigi edenedes on Muinsuskaitseametit puudutavate artiklite arv ajakirjanduses kasvanud. Seetõttu tuleb magistritöö teemat täpsemalt piiritleda ja kitsendada.

Käesolev uurimistöö keskendub 2001. aastal ilmunud Muinsuskaitseinspeksiooni puudutavate meediakajastuste analüüsile. Üldise analüüsi kõrval käsitlen süvitsi kolme suurema teema meediakajastusi. Kuna ajaline periood on lühike, jääb selles töös kõrvale ajas muutumise aspekt, mis algselt oli planeeritud minu magistritöö keskseks teemaks, kus kavatsesin vaatluse alla võtta kõik ligi 18 aastat.

Allikadena võtan uurimuses aluseks Eestis nendel aastatel ilmunud päevalehed Postimees ja Päevaleht – avaliku arvamuse n-ö keskse joone. Väga oluliselt mõjutavad inimeste arvamust ka televisioon ja raadio, aga ajalehtede mõju on pikaajalisem, nad on hiljem leitavad ja googeldatavad ja kujundavad mainet veel aastaid hiljem. Teleuudiseid hiljem enam eriti üle ei vaadata.

Seejuures taotluslikult jätan süvenemata taustsüsteemi – st kellel oli õigus ja kellel mitte –, sest eesmärk ei ole mitte selgust saada ajakirjanduses käsitletud teemade ja probleemide olemuses, vaid välja selgitada, milline mulje jääb ajalehekirjutiste põhjal Muinsuskaitseametist (Muinsuskaitseinspeksioonist).

Töö teoreetilised lähtekohad

Otseselt Eesti Muinsuskaitseameti kuvandi ega ka laiemalt muinsuskaitse kui nähtuse maine uurimisega ei ole käesoleva töö autorile teada olevalt uurimis- ega teadustöö tasemel tegeletud. Kristina Jõekalda on oma magistritöös käsitlenud muinsusteadlikkuse kujundamist Eestis 1920.–1930. aastatel.⁶ Taasiseseisva Eesti Vabariigi kohta taolisi uurimusi tehtud ei ole.

Kuna minu töö teema seostub tugevalt ajakirjandusega, lähtun oma uuringus Peeter Vihalemma põhjapanevast käsitlusest „Meediasüsteem ja meediakasutus Eestis 1965–2004“ ning Denis McQuaili ajakirjandustudengitele lausa õpikuks kujunenud teosest „McQuaili massikommunikatsiooni teooria“. Samuti kasutan Aune Pasti kirjutisi avaliku institutsiooni imago, maine ja kuvandi teemal: „Mainekujundus ettevõtluses ja poliitikas“ ning „Suhtekorralduse käsiraamat“. Paljuskki just nimetatud autoriteetidele toetun ka põhimõistete defineerimisel.

Põhimõisted

Organisatsiooni **imago** on nii tema tegude (sealhulgas avalike suhete) kui ka tema avalike osade käitumise tagajärg. Selle tekkimisel mängivad rolli nii järeldused, mis

⁶ Jõekalda, Kristina. Eesti muinsuskaitse ja võõras pärand. Muinsusteadlikkuse kujundamine 1920.–30. aastatel. Magistritöö, 2010. Juhendaja mag. Linda Kaljundi, konsultant: prof Mart Kalm, oponent: prof Krista Kodres

põhinevad otsesel kontaktil, kui ka järeldused, mis põhinevad teiste inimeste järeldustel.⁷

Tartu Ülikooli endine pikaaegne suhtekorralduse õppejõud Aune Past eristab mõisteid „maine“ ehk „reputatsioon“ ja „imago“ ehk „kuvand“.

Maine ehk **reputatsioon** – üldine hinnang, mille avalikkus annab organisatsioonile, hinnates mainet kas heaks või halvaks.⁸

Imago ehk **kuvand** – sihtgruppides organisatsioonist kujunenud pilt, mis tekib vastastikuse mõju tulemusena.⁹

Past kirjeldab imagot kui suhteliselt püsivat vaatenurka, mis koondab selle, mida mõnest nähtusest, inimesest või organisatsioonist arvatakse; korraldab inimeste reaktsioone, tegutsemist ja hoiakuid; ennustab, kuidas inimene millegi suhtes käitub; „filtreerib“ organisatsiooni puudutavat uut informatsiooni.¹⁰

Kuna antud töö uurib Muinsuskaitseameti kuvandit meediakajastusele tuginevalt, siis järgnevalt toon ära ka mõned massimeediat puudutavad põhimõisted ja definitsioonid.

Denis McQuail tähistab terminiga „**massimeedia**“ suure levialaga kommunikatsioonivahendeid, mis jõuavad ühiskonnas peaaegu igaüheni. Termin lahtimõtestamiseks lisab McQuail veel: „Poliitilisest vaatekohast on massimeediast järk-järgult saanud demokraatliku poliitika üks põhielemente, kuna meedia loob areeni ning kanali laialdasteks aruteludeks, mitmekesise info ja arvamuste levitamiseks...“¹¹

Avalikkus – inimestegrupp, kes võib koos tegutseda, mitteformaalne kooslus, kes võib kriisi puhul koguneda, kui vajalik. Avalikkuse vorme on nii palju, kui palju on juhtumeid ja asju, mis neid kõnetavad. Me kõik võime olla mis tahes avalikkuse osadeks, kui meil on omavahel kommunikeerumise vorm ja jagatud probleem, mis meie ees seisab. Kommunikatsioon on sellepärast avalikkuse hing.¹²

Probleemi seadmine

⁷ Bromley, David G. Religion & The Social Order: The Handbook On Cults & Sects In America 1993.

⁸ Past, Aune. Suhtekorralduse käsiraamat. Tallinn: Äripäeva Kirjastus, 2008, lk 9.

⁹ Past, Aune. Mainekujundus ettevõtluses ja poliitikas. Tallinn: Äripäeva Kirjastus 2007, lk 14.

¹⁰ Past, Aune. Suhtekorralduse käsiraamat.

¹¹ McQuail, Denis. McQuaili massikommunikatsiooni teooria. Tõlkinud Merit Karise, Helen Noormets ja Kertu Saks. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus 2003, lk 3.

¹² Aufderheide, P. Documentary Film: A Very Short Introduction. Oxford University Press 2007, lk 4–5.

Käesolev töö lähtub eeldusest, et meedia mõjutab ühiskonda suurel määral ning sellel on peamine roll avaliku institutsiooni kuvandi loomisel ja kujundamisel. Töö uurimiseesmärk on selgitada välja Muinsuskaitseameti kuvand ajakirjanduse põhjal – kuidas seda on kujundatud ja kuidas see on kujunenud – ning selle teisenemine ajas.

Ajakirjanduses reaalsus justkui taasesitatakse meediatarbijale. Ajakirjanduse tegevus on reaalsuse reprodutseerimine ehk taasesitamine, kuid kahtlemata ei ole see reaalsus vaid interpretatsioon reaalsusest.

Meedia tegijad, sh ajakirjandus moonutavad ja manipuleerivad tegelikkust, aga nad siiski pretendeerivad reaalsuse tõepärasele taasesitamisele. Reaalsus ei ole see, mis olemas on, vaid see, mida me selle kohta teame, mõistame ja üksteisega jagame. Meedia mõjutab meid, sest see pretendeerib tõe.¹³

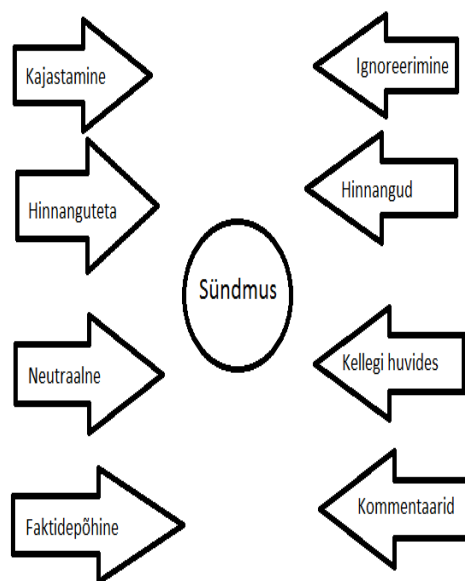
Reaalsuse taasesitamine aga tähendab arvukalt toimetusepoolseid otsuseid: mida räägitakse, kes räägib, kes kommenteerib, kelle vaatepunkti esindatakse, millisesse raami seatakse faktid, kuidas see raamistik mõjutab käsitlust jne. Seepärast ei ole see reaalsus, vaid konstrueeritud pilt, mida mõjutab toimetuse väärtushinnangute ja tõekspidamiste süsteem.

Ajakirjandus võib käituda mitmeti:

- * Kõigepealt teemade valikul (mida üldse kajastatakse, mida mitte) – ajakirjandus võib teatud teema avalikkuse jaoks muuta väga oluliseks või ka vastupidi – selle ka täiesti tähelepanuta jätta. Teema olulisus avalikkuse jaoks tähendab ju seda, kuivõrd palju sellest on kirjutatud.
- * Ajakirjandus võib teema kajastamisel jääda neutraalseks või „osaleda“ – kasutada väljendeid ja kujundeid, mis on juba hinnangulised;
- * keskenduda faktidele või pigem tõlgendustele, kommentaaridele;
- * lähtuda idealistlikust ajakirjaniku ülesande kontseptsioonist (olla erapooletu ja anda sõna kõigile osapooltele) või sattuda teenima kellegi huve.

Nii tekivad ajakirjanduse mõjuväljad sündmusele.

¹³ Aufderheide, P. Documentary Film, lk 5.

Joonis 1: Ajakirjanduse valikud ja mõjuväljad (autori joonis)

Metodoloogia

Eelnevast lähtuvalt püüan välja selgitada:

- 1) Kui sageli on ajakirjanduses leidnud kajastamist Muinsuskaitseinspektsooni tegemised?
- 2) Milliseid Muinsuskaitseinspektsooni tegemisi ja tegematajätmissi on ajakirjandus kajastamiseks välja valinud?
- 3) Kelle vaatepunkti esindatakse? Kellelt ajakirjandus on võtnud kommentaare muinsuskaitseametiga seonduvatele uudistele ja teemadele: Muinsuskaitseameti ametnikult, kõnealuse muinsuskaitseobjekti omanikult, eksperdilt, linaametnikult, poliitikult, lihtsalt inimeselt tänavalt jne?
- 4) Millisesse valgusesse Muinsuskaitseamet seejuures on jäänud? Kui suure hulga kirjutiste puhul jääb mulje ametist positiivne, kui suure hulga puhul negatiivne ja kui suure hulga puhul neutraalne?
- 5) Kui paljudel juhtudel on tunda, et n-ö ohjad, initsiatiiv on olnud Muinsuskaitseameti käes (tunda on, et kirjutise sündimisel on initsiatiiv tulnud Muinsuskaitseameti poolt), kui paljudel juhtudel ta on pigem tagantjärele reageerija rollis, passiivne?
- 6) Millised teemad ja millised sõnumid leidsid ajakirjanduses enim tähelepanu?

7) Kas ajakirjandus on lasknud ennast manipuleerida ühe või teise poole poolt?

Uurimise metodoloogias kasutan nii kvantitatiivset kui ka kvalitatiivset meetodit, neid omavahel kombineerides. Välistasin kontentanalüüsi meetodina, kuna, nagu on öelnud Denis McQuail, kontentanalüüs ei sobi varjatud tähenduse väljatoomiseks¹⁴. Ajaleheartiklites ju sageli selgub see, mida öelda tahetakse, mitte üksikutest näitajatest ja muutujatest, vaid kontekstist ja mõjuväljadest ning hinnang (antud juhul Muinsuskaitseinspeksioonile ja tema tegemistele) selgub alles tervikust.

Esmase meetodina kasutan kvantitatiivset sisuanalüüsi, mille käigus kaardistan kõik Muinsuskaitseametiga seonduvad kirjutised. Kvantitatiivse meetodi uurimisobjektiks on esialgu Postimehe ja Eesti Päevaleht Online'i terve aastakäik alates 1. jaanuarist 2001 kuni 31. detsembrini 2001. Kasutan märksõna „muinsuskaitse“, et uurimismaterjalina välja selekteerida artiklid, kus on mainitud Muinsuskaitseinspeksiooni (Muinsuskaitseameti nimetus 1997 okt kuni 2002 apr) või „muinsuskaitset“ või „muinsukaitsjaid“ Muinsuskaitseinspeksiooni või Muinsuskaitseametit (sageli ei suuda ajakirjandus nimevahetustega end kursis hoida) tähenduses. (à la „muinsuskaitse ei anna luba“, „muinsuskaitse ütleb oma seisukoha“ jne), kui silmas on peetud just seda riiklikku institutsiooni, antud juhul Muinsuskaitseinspeksiooni.

Need artiklid moodustavad valimi.

Välistan töömahu piiramiseks käesolevas töös artiklid, kus kasutades sõnu „muinsuskaitse“ või „muinsukaitsjad“ on silmas peetud Tallinna Kultuuriväärtuste Ameti muinsuskaitse osakonda või selle töötajaid.

Saadud materjali omakorda kategoriseerin:

*Artiklid, milles sisaldub arvamus: juhtkirjad, arvamuslood, intervjuud, kommentaarid, repliigid ja lugejakirjad;

*Uudised (pressiteated)

Kvantitatiivse sisuanalüüsi eesmärk on saada vastused töö uurimisküsimustele, mis puudutavad Muinsuskaitseameti tegevuse kajastamist laiemalt – uurimisküsimustele 1; 2, 3. Kvantitatiivse meetodi abil määratakse arvamused avalduste esitamise sagedus

¹⁴ McQuail, Denis. McQuaili massikommunikatsiooni teooria, lk 445.

ja esitusviis – tekstide kategoriseerimise kaudu. Nt intervjuu on tõenäoliselt toimetusepoolsele initsiatiivil sündinud, samas kui arvamislugu on ilmselt selle autori (kes võib olla ka Muinsuskaitseameti ametnik) initsiatiivil lihtsalt toimetusele saadetud ja suures osas arvatavasti ka toimetusepoolse suurema kärpimiseta ka avaldatud. Kaalukamate lugude puhul, kus ajakirjanik on võtnud teema laiemalt vaatluse alla ning kajastanud kõrvuti mitme osapoole arvamusi, ühtib ta sageli ilmselgelt ise kellegi arvamusega, teistel puhkudel jälle paistab läbi, et teema on ajakirjandusele n-ö ette söötud huvitatud pool, kusjuures muinsuskaitse on seda teinud harvemini kui vastaspool.

Samuti saab kategoriseerida kirjutiste autorite järgi – ajakirjanik, ekspert, lugeja, Muinsuskaitseameti ametnik jne.

Koos kategoriseerimisega läbi viidav märkmete ülestähendamine iga teksti sisu kohta peab aitama kaardistada Muinsuskaitseametiga seonduvat konteksti antud perioodil.

Kvalitatiivse sisuanalüüsi koguvalimisse võtan kõik kvantitatiivse sisuanalüüsiga tuvastatud artiklid. Kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodiga püüan leida vastused küsimustele 4, 5, 6 ja 7.

Kombineerituna kvantitatiivse uuringuga, toon välja, kui paljudel juhtudel jääb kirjutise põhjal lugejale ilmselt Muinsuskaitseametist positiivne mulje, kui paljudel juhtudel neutraalne, ja kui paljudel juhtudel on temast kirjutatud negatiivses kontekstis.

Uurimisühikuks on üks ajaleheartikkel. Iga vaadeldava muutuja puhul tehakse sisuanalüüs, antakse märksõnad „positiivne“, „negatiivne“ ja „neutraalne“ ning lisatakse tekstinäited. Hiljem tehakse sellise tekstide läbitöötamise tulemusena üldistus ja tuuakse välja üldisemad tendentsid – tüpoloogia.

Kvalitatiivse meetodika rakendamisel antud teema puhul raskendab objektiivsete tulemusteni jõudmist ajakirjanduseetika üks põhialuseid – ajakirjanik peaks konfliktsete olukordade kirjeldamisel jääma ise (vormiliselt) neutraalseks, tuues välja eri osapoolte seisukohad ja omapoolsest hinnangust hoidudes.

Ehkki, nagu on öelnud Kaarel Tarand, rääkides ajakirjanduseetikast „...leiab ju peaaegu iga päev lehtedest samas helistikus suunavaid, halvustavaid jne pealkirju, mille toon pahatihti ka sisusse edasi kandub.”¹⁵

Ajakirjaniku enda hoiak ei pruugi olla üheselt tabatav, kui kirjutatus ei anta otseseid hinnanguid. Samas, kui ka otsesed hinnangud artiklis jäävad andmata, ilmnevad hinnangud mingil määral alati ka kaudselt. Lugeja jaoks jäävad siiski kõlama teatud sõnumid – nt et ei maksa soetada kinnisvara, kus võib tulla tegemist muinsuskaitsega jne.

Töö sissejuhatuse käsitleb teoreetilisi aluseid ning kirjeldab seoseid ajakirjanduse ja avaliku arvamuse kujunemise vahel, põhjendab teemavalikut, kirjeldab valitud meetodeid ja valimit ning püstatab uurimisküsimused, esimene peatükk käsitleb kõnealust ajaperioodi, 2001. aastat, teine, kolmas, neljas ja viies peatükk sisaldavad uurimuse käiku ja materjali analüüsi. Kuuendas peatükis antakse kogu töö põhjal tehtud järeldused ja analüüs.

Eeldatavalt annab minu töö üldistava pildi muinsuskaitse 2001. aastal ajakirjanduses esitatu põhjal ning võimaldab vastata töös püstitatud küsimustele. Ilmselgelt on töö tulemused siiski subjektiivsed ega pretendeeri ainuõigsusele, kuna kasutatud meetodist tulenevalt lasub suur vastutus töö autoril valimi tõlgendajana.

¹⁵ Tarand, Kaarel. Kaarel Tarand: Enesekaitsest pole abi. – Postimees 10.03.2008 (<http://www.postimees.ee/100308/esileht/arvamus/316579.php>)

1. ÜLEVAADE 2001. aastast

Vaadeldava perioodi alguseks, 2001. aastaks, oli muinsuskaitse, sh ka Muinsuskaitseamet (sellal Muinsuskaitseinspeksioon) läbi teinud juba tohutu arengu. Vaadeldava perioodi alguseks, 2001. aastaks oli Muinsuskaitseinspeksioon juba väljakujunenud väärtuste ja käitumistavadega organisatsioon.

Lühidalt muinsuskaitse kui mõiste ja institutsiooni kujunemisest käsitletaval perioodil

1980. aastate lõpus oli muinsuskaitse Eestis poliitilis-romantiline rahvaliidumine, millel oli otsustav roll Eesti iseseisvumisel, kuna ta suutis haarata tohutuid rahvahulki, eriti aktiivseks muutus altpoolt tuleval initsiatiivil muinsuskaitse klubide loomine 1987. aastal. Sama aasta lõpus loodi muinsuskaitseklubisid ühendav Eesti Muinsuskaitse Selts (EMS) – „esimene demokraatlikele põhimõtetele tuginev üle-eestiline massiorganisatsioon“. Nagu on öelnud Mart Laar, oli see esimene tõeline valitsusväline organisatsioon ENSV-s üldse. Aastaga suudeti luua kogu Eestit kattev võrgustik, mis ühendas noori ja ka vanemat põlve.¹⁶ EMS eestvedamisel organiseeriti Tartu Rahu ja Eesti Vabariigi aastapäeva tähistamist. „Kummagi tähtpäeva tähistamine kujunes 1988. aastal ulatuslikuks massiürituseks, mida võimud ei suutnud enam takistada. Kuu aja möödudes meenutati 1949. aasta märtsiküüditamise traagilisi sündmusi.“¹⁷

Muinsuskaitseliikumine võitis laiade hulkade poolehoidu selliste ettevõtmistega nagu kalmistute korrastamine, Eesti Vabadussõja mälestusmärkide taastamine, Eesti Rahva Muuseumi ja Tartu Jaani kiriku taastamise teadvustamine ja rahakogumine jne. Koos ERSP ja Eesti Kristliku Liiduga algatas Eesti Muinsuskaitse Selts 1989. aastal Eesti kodanike registreerimise¹⁸ ja Eesti Kongressi valimise, millest hiljem sai riikliku iseseisvuse taastamise üks võtmetegureid. „ERSP liikmetest on paljud ka Eesti Muinsuskaitse Seltsi liikmed. Meie tee on väga tihti olnud ühine. Me oleme seisnud samade aadete eest,“ sõnas Lagle Parek oma kõnes Eesti Muinsuskaitse Seltsi

¹⁶ Laar, Mart. Estonia – The Small Country that Could. Institute for Democracy in Eastern Europe. Washington, D.C. <http://www.ideo.org/cubalaar.html> 29.04.2011.

¹⁷ Eesti Ajalugu VI: Vabadussõjast taasiseseisvumiseni. Autorid: Ago Pajur, Tõnu Tannberg, Lauri Vahtre ... [jt]; peatoimetaja Sulev Vahtre. Tartu: Ilmamaa, 2005, lk 376.

¹⁸ Tannberg Tõnu. Taasiseseisvumine. – Eesti ajalugu VI, lk 383.

esimese aastapäeva aktusel 17. novembril 1988 Tartus.¹⁹ Muinsuskaitse selts oli ka kollektiivse mälu värskendaja.²⁰ Just Eesti Muinsuskaitse Seltsi kokkutulekul 14.–17. aprillil 1988 Tartus toodi esmakordselt välja rahvusvärvid ja trikoloor. Muinsuskaitse selts oli ka hea võimalus koostööks ja ühiste ideaalide püstitamiseks väliseestlastega. Suur hulk seltsi loodi erinevates maailma nurkades. Oletan, et ajakirjanduses esines sõna „muinsuskaitse“ sel perioodil vaid positiivses võtmes.

Ligi kaks aastat pärast Eesti taasiseseisvumist, 1. oktoobrist 1993 ühendati eri ametkondade (ajaloo-, arheoloogia- ja kunstimälestised – kultuuri- ja haridusministeeriumi, arhitektuurimälestised keskkonnaministeeriumi, varem ehituskomitee liinis) muinsuskaitsetöötajad ühtseks Muinsuskaitseametiks. Kui taasiseseisvumise protsessis haaras ühiskond vastutuse pärandi säilimise eest, siis riigi taastamise järel hakkas see taanduma ning vastutus meie materiaalse kultuuripärandi eest nihkus kodanikelt (muinsuskaitse seltsilt) tagasi riigile – vastloodud Muinsuskaitseametile. Ning muinsuskaitsest kui nähtusest – taasiseseisvumise-eelsest rahvuslikust ja poliitilisest ühendajast – sai järelevalve institutsioon ja piirangute seadja. Tasapisi hakkas muutuma ka suhtumine muinsuskaitse. Muinsuskaitse seltsi tegemised jäid ajakirjanduses tagaplaanile ning keskmesse tõusis 1993. aastal loodud Muinsuskaitseamet.

Omandireformiga sai riiklikust omandist eraomand, mida nüüd Muinsuskaitseametil tuli riiklikult kaitsta.

Oletan, et tolle aja (esimese perioodi) ajakirjanduse põhjal jääb Muinsuskaitseametist selline pilt, kus muististe omanikud, kes pidanuks Muinsuskaitseametis nägema partnerit ja abimeest, hakkasid temas nägema hoopis eeskätt järelevalveorganit, kes takistab, ahistab, tuues endaga piirangud, trahvid ja bürokraatiarägastiku. Levinud on seiskohad, et kui ehitusel midagi muinsuskaitsele huvipakkuvat välja tuleb, siis on targem see maha vaikida, sest muinsuskaitsele ei ole raha arheoloogilisteks uurimusteks, aga omanik ehitust enne jätkata ei saa, kui uuringud on tehtud ja nemad loa andnud. Seega peab ehituse tellija finantseerima ka muinsuskaitse

¹⁹ Lagle Pareki kõne EMS esimese aastapäeva aktusel 17.XII 1988 Tartus – ERA 9601.1.97.

²⁰ Zetterberg, Seppo. Eesti ajalugu. Tallinn: Tänapäev, 2009, lk 580.

uuringud ja jääb seetõttu jääb ehitus sagedasti venima ja graafikust maha, mis toob kaasa lepingute rikkumisi, rahalist kahju ja palju ebamugavusi.²¹

Uue aastatuhande alguseks on ühiskond stabiliseerunud, jätkub enam aega ja tähelepanu vaimse ja materiaalne pärandi säilitamisega tegelemiseks, taastatakse mõisaid ja kirikuid, kogutakse vana mööblit ja renoveeritakse n-ö säästvalt. Muinsuskaitsele on hakatud riiklikul tasemel aina enam tähelepanu pöörama.

Peaministri toolil on 2001. aastal Mart Laar ja president veel viimast aastat Lennart Meri.

Muinsuskaitseamet, kes 1997. aastal on ümber korraldatud Muinsuskaitseinspeksiooniks, on end juba ühiskonnas tõestanud – kooskõlastamis- ja järelevalveinstitutsioonina toimima hakanud, tema loa nõudega üldjuhul arvestatakse.²²

Muinsuskaitseinspeksiooniks ümber korraldamisega seoses oli muinsuskaitseseaduses sätestatud inspeksiooni ülesannete hulgast võetud ära „muinsuskaitsetöö korraldamine“, ehkki tegelikkuses need samad inimesed (keda inspeksiooni jäeti kümne võrra vähem) tegelesid ju edasi ka muinsuskaitse korraldamisega.

Kesksed teemad 2001. aastal Muinsuskaitseinspeksiooni jaoks olid Tartu mnt läbimurde ja parkla ehitamisega seonduv, Harju tänava hoonestamine ja Urmo Rausi vitraažakende küsimus Tartu Jaani ja Niguliste kirikus.

²¹ Nii selgus nt eravestlusest Kalevi Palutederiga, kes Tartu Ülikooli tänaval leidis vundamenditöödel vaskserviisi ja see tõi tema sõnul endaga „palju jama“. Heaks näiteks on ka artikkel „Loodi mõisast leiti baroksed lae- ja seinamaalingud“, 06.04.2001 Postimees (<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=16451>), kus muinsuskaitsele huvi pakkuv leid tõi omanikule tohutuid lisakulutusi.

²² Näitena Tartu Postimehes 03.09.2001 ilmunud artikkel „Tenniseklubi kavandab Toomele tennisehalli“ (<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=30943>), kus selgub, et Tartu Akadeemiline Tenniseklubi tahab ehitada tennisehalli, aga teadvustab endale Muinsuskaitseinspeksiooni nõuet, et hall peab olema projekteeritud nii, et see ei sega vaadet 13. sajandist pärineva toomkiriku varemeile Baeri tänavalt. Sealsamas tsiteeritakse Muinsuskaitseinspeksiooni Kagu-Eesti talituse vaneminspektorit Mart Siilivaske: „Kui vaadet varemeile rikutakse, siis muinsuskaitse ehituseks nõusolekut anda ei saa.“

Oletan, et Muinsuskaitseametit kritiseeritakse ajakirjanduses sel perioodil nii tema tegemiste kui ka tegematajätmistest pärast, nii järeleandmistest kui ka järeleandmatuse pärast. Liialt kiirustades (läbimõtle mata) tehtud otsust pärast, samuti pikaldasuse pärast otsuste tegemisel.

UURIMUSE KÄIK JA ANALÜÜS

Loen tervikuna artiklid läbi, analüüsin, millisesse valgusesse jääb nende põhjal MKA kui institutsioon ja millises kontekstis teda mainitakse.

Toon välja kesksamad teemad. Käsitletaval aastal tuli Muinsuskaitseinspeksioonil seista silmitsi väga tõsiste ülesannetega, mis kujunesid diskussiooniobjektiks kogu ühiskonnas.

Selle aasta kesksamad ajakirjandusse jõudnud teemad olid: Tartu Jaani kiriku aknad ja Jaani kiriku restaureerimine laiemalt, Tallinna Niguliste kiriku aknad, Harju tänava hoonestamine ja Tartu maantee läbimurre. 2001. aastal tegeles muinsuskaitse veel mitme olulise teemaga, nagu Süda tänava kvartali planeering, Vabaduse väljaku lahendus, Tartu Rüütli tänava maja, mis tuntud kunagi seal asunud „Humala“ järgi, jpt – need pälvisid aga ajakirjanduses palju vähem tähelepanu.

2. TARTU JAANI JA TALLINNA NIGULISTE AKNAD NING TARTU JAANI KIRIKU RESTAUREERIMINE

2.1. TARTU JAANI KIRIKU AKNAVITRAAŽID

Et Jaani kiriku taastamisega nii põhjalikult tegeletud on, selles on kahtlemata suur roll olnud Muinsuskaitseametil, ajakirjandusest ei pruugi aga sellist muljet jääda.

Ajakirjandus on kajastanud erinevaid seisukohti, vaidlusi, vastasseisu ja demagoogiat.

Esimene kirjutis sel aastal Jaani kiriku akende teemaga seoses tabab lugejat, kes ei

ole teemaga kursis, ilmselt üsna ootamatult – Jaani kiriku renoveerimise ja sisustuse teemal oli viimati Postimehes juttu eelneva, 2000. aasta 5. detsembril, siis aga akendest ei sõnagi („Jaani kirik kavandab sisustust“²³). Nüüd selgub, et Muinsuskaitseinspeksioon on otsustanud Urmo Rausi vitraažid tagasi lükata ja kultuuriinimesed ei ole selle otsusega rahul.

8. märtsi Postimehe Arvamus-rubriigis ilmub ühiskiri Jaani kiriku akende osas tehtud otsuse vastu pealkirja all „**Ajaloo ja kunsti kaitseks**“²⁴, kus Muinsuskaitseinspeksioon jääb väga halba valgusse. 24 kunsti- ja kultuuriinimese allkirjastatud avalikus pöördumises öeldakse, et Urmo Rausi vitraažide näol on tegu „unikaalse kunsti-teosega“, mis saanud ka rahvusvaheliselt kõrge hinnangu, mida peab tõendama asjaolu, et „projekt on palutud osalema 2002. aastal Chartres’is rahvusvahelises vitraažikeskuses toimuvale näitusele „Lumiere““.

Allakirjutanute meelepahaks on aga nüüd „selgunud, et muinsuskaitseinspeksiooni peadirektori kt Anneli Randla soovib oma eelkäija tellitud vitraažiprojekti peatada ja panna Jaani kirikule pakettaknad“. Selgituseks öeldakse, et Anneli Randla esindab Eesti riiki kirikut taastavas sihtasutuses Tartu Jaani Kirik.

Kultuuriinimeste pöördumises väidetakse, et „kunstnik Urmo Raus on oma loominguga näidanud, et just temast võib kujuneda nimi, kelle tööde järgi hindavad eesti kunsti ka tulevased põlvned“ ja öeldakse: „Me ei tahaks, et taastatud Jaani kirik ja tema taastajad läheksid kultuurilukku selle kurioosumiga, et nad tõrjusid tagasi Urmo Rausi vitraažid. Eesti Vabariigis ei ole hetkel käsil ühtegi teist nii suurejoonelist monumentaalset kunstiprojekti.“

Allakirjutanute sõnul „antud küsimuses puuduvad Eesti Vabariigi kultuuripoliitikas järjepidevus ja põhimõtted. Hetkehuvide nimel ollakse valmis maha kandma püsi-väärtust“.

„Oleme seisukohal, et juba alustatud Tartu Jaani kiriku vitraažiprojekt tuleb ellu viia. Eesti Vabariik peab garanteerima oma kultuuripoliitika järjepidevuse,“ öeldakse pöördumises.

²³ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=5377>

²⁴ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=13480>

Siin jääb MKIst mulje kui esiteks üldse kunstivaenulikust institutsioonist, ja teiseks institutsioonist, kes ei ole oma otsustes järjepidev – ei austata oma eelkäijate otsuseid.

Sellele vastuseks ilmub järgmisel päeval, 9. märtsil nii Postimehes kui ka Eesti Päevaleht Online'is Andrus Ansipi kommentaar pealkirja all „**Jaani kirikust ei tehta turuhoonet**“²⁵ – et kirik ei moundu pakettakende pärast veel turuhooneks, nagu Raus oli ühes Sirbi artiklis kommenteerinud otsust tema vitraažide asemel paigaldada 40 pakettakent.

Siin ei räägita sellest otsusest kui MKI otsusest, vaid kui Ülikooli-Jaani koguduse juhatuse otsusest, millega on soostunud ka Tartu linnapea Andrus Ansip, kes on ühtlasi Jaani kiriku sihtasutuse nõukogu esimees.

Järjena kultuuriinimeste pöördumisele süüdistab kultuuripoliitikat järjepidevusetuses Kunstiakadeemia professor Leonhard Lapin Päevalehe arvamusrubriigis 13. märtsil pealkirja all „**Vastuseis Tartu Jaani kiriku vitraažidele näitab piiratud mõtlemist**“²⁶, tehes seda küll mitte otseselt MKI aadressil, mitte teda mainides, aga konteksti arvestades on süüdistused järjepidevusetuses suunatud siiski MKI-le.

„Eesti uuele ühiskonnale on iseloomulik pikaajaliste kultuuriprojektide vähesus, ja kui mõni looja neid omaalgatuslikult veab, siis peab ta iga kahe või kolme aasta tagant vahetuvatele ametnikele ning komisjonidele oma tegevuse vajalikkust tõestama. Ja need ametkonnad, kes talt projekti tellisid ning rahastasid, ei toetanud enam oma töövõtjat, sest ametis olid uued inimesed,“ avaldab Lapin nõrdimust.

Sealsamas tõendab ta enda kui eksperdi autoriteetsust: „Olles isegi tegelnud 1970-aastail keskaegse Tallinna, Niguliste kiriku ja Pirita kloostri varemete projekteerimisega, usun, et mul on sedavõrd teadmisi, et kinnitada: projekt sobib igati keskaegse ehituskunstiga ja see on Eesti uuema kunsti suursaavutus.“ Lapin kinnitab, et esimene prooviaken on selle „veenev tõend“.

²⁵ <http://vana.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=13636>;
<http://www.epl.ee/artikkel/150393>

²⁶ <http://www.epl.ee/artikkel/79971>

Positiivse erandina mõjub nädal pärast ühispöördumist, 16. märtsil Postimehe Kultuuri küljel ilmunud ajakirjanik Martin Pau juhtkiri „**Kommentaari: Möödarääkimised Jaani ümber**“²⁷

Siin ei otsita intriigi, vaid püütakse seda intelligentselt ära lahendada, lõpetada „asjatu vaenuõhutamise“, rõhutatakse, et tegu on üksteise „vääritlemisega“.

Kumab läbi, et muinsuskaitse või Jaani kiriku sihtasutuse inimesed on ajakirjanikule tagamaid selgitanud, ta on end korralikult teemasse sisse viinud.

Ajakirjanik arutleb: „Jaani kiriku sihtasutuse, koguduse, muinsuskaitse, kunstnik Urmo Rausi ning Rausi vitraažiprojekti kaitseks välja astunud kultuuritegelaste käitumist jälgides tundub, et nad räägivad üksteisest mööda või ei vaevugi rääkima.“

Keegi pole öelnud, et Rausi vitraažid Jaani kirikusse ei tule. Küll on viidatud vajadusele teha esmalt valmis sisekujundusprojekt ning korraldada vitraažikonkurss.“

Loost jääb kõlama, et võitluses Rausi vitraažide eest kipub „jääma tagaplaanile sisu ning esiplaanile pürib kunstnike, muusikute ja kirjanike solidaarsus: vitraažide eest on astunud võitlusse kirjanik Jaan Kross, dirigent Olari Elts, lavastaja Lembit Peterson jt.“

Ajakirjaniku sõnul „on Raus tegutsenud kunstnikuna ootuspäraselt. Ta pakkus muinsuskaitsele 1998. aastal enda kavandatavaid vitraaže ja on hiljem teinud endast oleneva, et oma loomingut haruldase arhitektuuriga kiriku abil kultuurilukku jäädvustada.“

Artiklis mainitakse justkui muuseas muinsuskaitse eksjuhi Jaan Tamme „kohmakat asjaajamist“ aastal 1998 ning nenditakse, et see „pole mõistagi Rausi süü“. Samas rõhutatakse, et Raus ei ole ka täitnud oma lubadust ega teinud valmis proovivitraaži, „millele on kulunud üle poole miljoni krooni riigi raha“.

Samas, asja erapooletult selgitavas vaimus jätkab Martin Pau artikkel „**Jaani kirik – kas enne altar või aken**“²⁸ 16. märtsi Postimehe kultuuriküljel. Siin kajastub, et kogu lugu on saanud juba väga laia kõlapinna. Artikkel püüab asjasse selgust tuua ja konflikti tagamaid selgitada.

²⁷ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=14284>

²⁸ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=14285>

Sissejuhatuseks öeldakse, et „kunstnik Urmo Rausi vitraažiprojekt Tartu Jaani kirikus on algatanud põhimõttelise diskussiooni, kas pühakoja sisekujundust võivad dikteerida vitraažid või tuleb teha vitraažid interjööri järgi“. Ja selles küsimuses asjaosaliste seisukohad lahknevad.

Selgitatakse probleemi: 19. veebruaril on Ülikooli-Jaani koguduse juhatus teinud otsuse – kiriku aknaavad tuleb katta „kahekordse värvitu klaasiga ehk pakettaken-dega, nagu sõnastas muinsuskaitseinspektiooni peadirektori kohusetäitja Anneli Randla“. Samas aga on kaks ja pool aastat varem Urmo Raus „saanud muinsus-kaitselt Jaani kiriku vitraažide kontseptsiooni ja tööjooniste tellimuse ning kavan-danud pühakojale aken-aknalt muutuvate toonidega aknad, jäljendades Pariisi-lähedase Saint Denise'i kiriku gootikavitraažide piiblimotiive“.

Siit saab lugeja ka teada, et Rausi vitraažaken, mida seni nimetatud „unikaalseks kunstiteoseks“, on ühe Prantsusmaa kiriku vitraažide jäljendus!

Ja järgnevalt on ära toodud eri osapoolte arvamused.

Eesti Kunstiakadeemia professor Leonhard Lapini väljendab oma rahulolematust tehtud otsusega: „Urmo Rausi vitraažiprojekt /on/ takerdunud traditsioonilisel põhjusel: et kui Eestis vahetub mõni tippametnik, lendab lahkuva ametniku heaks kiidetud pikaajaline projekt prügikasti.“ Sellega vihjab ta Muinsuskaitseinspektiooni peadirektori kohusetäitjale Anneli Randlale, kes leiab, et 1998. aasta sügisel sõlmitud töövõtuleping Rausi ja inspektiooni toonase juhi Jaan Tamme vahel ei käsitle Jaani kiriku kõigi vitraažide tellimist, vaid üksnes kontseptsiooni ja tööjooniste tegemist.

Ega lugeja ei saagi selle artikli põhjal selgust – kui telliti vaid kontseptsioon ja tööjoonised, nagu Randla ütleb, siis kas üks lepingu osapool tõlgendas lepingut valesti või ongi leping mitmeti tõlgendatav.

Lapin ütleb siin kirjutises oma pretensioonika seisukoha, et „vitraaž ei pea lähtuma sisekujundusest, vaid sisekujundus vitraažidest“!

„Jaani kiriku sihtasutuse nõukogu liige kunstiajaloolane Kaur Alttoa parandab, et see reegel ei käi kiriku kui spetsiifilise ehitise kohta, sest seal on primaarsed liturgilised objektid: altar, kantsel jne. „Küsimus pole selles, kas enne on aken või tool, vaid kas enne on aken või altar,“ põhjendab Alttoa.“

Veel ütleb Altkoa siin, et prooviakna tehniline teostus on nõrk: „Alates silikooni kasutamisest ja lõpetades väga massiivsete raamidega. Need asjad ei tulnud välja ei Rausi kontseptsioonist ega tööjoonistest.“

Anneli Randlalt ei ole kommentaari võetud, tema seisukohta on siin lühidalt refereeritud: „Anneli Randla arvates on eelkäija Jaan Tamm sõlmitud leping segane ega ütle selgelt, mida ja kuidas Rausilt tellitakse. Tõsine libastumine oli aga Randla hinnangul see, et Tamm otsustas anda vitraažitöö Rausile ilma konkursita.“

Samuti on refereeritud Enn Põldroosi seisukoht: „Ühes Lapiniga Rausi toetavale 24 kultuuritegelase avalikule kirjale allkirja andnud kunstnik Enn Põldroos ei eita konkursi võimalust, kuid leiab, et kui üks töö on käiku antud, on takkajärele konkursi korraldamine ebaeetiline.“

Lõpuks on siin antud ka tuntud kunstiajaloolase Jüri Kuuskemaa hinnang, kelle arvates „eirab Rausi töö gooti arhitektuuri traditsioone ning Jaani kirikusse ei sobi“.

Alapealkiri „Prooviaken lõpetamata“ rõhutab Rausi ebakorrektsust – tähtajad on ületatud, prooviaken aga pole veel valmis, ehkki riik on sellesse juba palju raha pannud.

Artikli lõpus on veel kord lühidalt välja toodud eri osapoolte arvamused, nende hulgas Lapin, Kaur Altkoa ja Urmo Raus ning Andrus Ansip, sihtasutuse Tartu Jaani Kirik nõukogu esimees, Tartu linnapea, kes on eitava otsusega päri: „Me ei saa alustada ühest detailist, kui puudub kiriku tervikprojekt ning sisekujundusprojekt. Vitraažidest rääkijaid aga ei huvita see, kas kirikul on peal lagi või all põrand, vaid üksnes see, mis värvi on klaasid akende ees./.../ Minu arusaam on, et Jaani kirikus peab kõik teenima terrakotaskulptuure, aga praegu on see unustatud.“

Lisaks on artiklis antud kogu loo kronoloogia, millest selgub, et Muinsuskaitseinspektsiooni peadirektor Jaan Tamm ning kunstnik Urmo Raus sõlmisid oktoobris 1998 töövõtulepingu Tartu Jaani kiriku vitraažakende just kontseptsiooni ja tööjooniste valmistamiseks. Pool aastat hiljem on Tamm teatanud, „et esimene vitraažiga prooviaken maksab enam kui 100 000 krooni ja valmib sama

aasta südasuvel. Tamm pakub, et kõik 40 akent valmivad 2000. aasta jõuludeks, neelates umbes kuus miljonit krooni.“

Kõlama jääb, et MKI endise peadirektori ja Rausi vahel sõlmitud leping oli hämar – ei ole selge, kas see oli vaid kiriku vitraažakende kontseptsiooni ja tööjooniste valmistamiseks või akende valmistamise kohta – ja liialt kergekäeliselt, ilma konkursita tehtud, Ja nüüd on Muinsuskaitseinspeksioon reetur, kui seda lepingut ei soovi järgida ning on sunnitud rikkuma „kultuurilist järjepidevust“, nagu öeldud 8. märtsi ühispöördumises.

Üldiselt on artikkel MKI suhtes positiivne, ehkki MKI juhile ei ole otseselt sõna antud, tema seisukohti on refereeritud. Kahjuks ei ole siin MKI põhjendust, miks nad pooldavad pakettaknaid.

Ansip, Randla ja Alttoa ütlevad, et lõplik sõna on ikkagi koguduse enda öelda. Sellega justkui lükatakse endalt vastutus otsustajatena.

Päevalehe Kunsti rubriigis 5. aprillil ilmunud artiklis „**Urmo Rausi näituse avamine kujunes pahameeleavalduseks**“²⁹ mängitakse välja vastandus kunstirahvas *versus* ametnikud. Artikli autorit ei ole kahjuks kirjas.³⁰

„Urmo Rausi skandaalseid Tartu Jaani kiriku vitraaže tutvustava näituse avamine Vaal galeriis kujunes kunstirahva protestiks ametnike vastu, eelkõige muinsuskaitseametit juhtiva Anneli Randla ettepaneku vastu panna Rausi vitraažide asemel kirikule pakettaknad,“ öeldakse loo sissejuhatuses.

Artiklis ei anta sõna Muinsuskaitseinspeksioonile ehk siis ametnikele, sõna antakse vaid kunstirahvale, Rausile ja Lapinile, ning lisaks vastandusele kunstirahvas–ametnikud rõhutakse vastandust – Eesti ametnik–eurooplus – Urmo Raus kui Euroopas käinud ja õppinud mees teab:

„Vastupidiselt Eesti ametlikule illusioonile Euroopa riigiks olemisest võin öelda oma üheksa-aastase Euroopa kogemuse põhjal, et Euroopa ei ole Euroopa Liit mitte

²⁹ <http://www.epl.ee/artikkel/154890>

³⁰ Päevalehe *online*-väljaande puhul nii mõnelgi korral ei ole artikli juures autori nime

geograafiliste piiride mõttes, vaid mõttelaad, arusaam väärtushinnangutest ja eelkõige kokkulepe vaimselt täiskasvanud inimeste vahel," märkis Raus."

Siiski antakse ametnikkonna poolt sõna ainsana Riigikogu kultuurikomisjoni esimehele Mart Merile, kelle sõnul peaks „Rausi kultuuriprojekt käima oma loomulikkude rada, mis põhineb usaldusel kunstniku vastu. "Riik peab usaldama kunstnikku," märkis Meri, kes tunnistas, et talle Rausi lahendus meeldib."

Antud artikkel, kultuuriinimeste ühispöördumine ja Lapini sõnavõtted ajakirjanduses jätavad mulje Urmo Rausist kui eriti heade võimetega organisaatorist, kes on suutnud kogu kunsti- ja kultuurirahva enda selja taha saada. Muinsuskaitseinspeksioon jääb siin üheselt halba valgusesse, peksupoisi rolli – kes ei oska hinnata suurt kunsti. Sellele võiks ajakirjanduses järgneda Muinsuskaitseinspeksiooni poolt korralik selgitus, miks inspeksioon ikkagi eelistab pakettaknaid ja milliseid pakettaknaid ta tegelikult silmas peab, aga sellist selgitust ei tule.

Kui Urmo Raus oma sõnavõttudes on suunanud oma vaenu kaotatud tööotsa pärast Muinsuskaitseinspeksiooni juhi Anneli Randla vastu, siis järgnevalt selgub, et MKI on otsustajana jäänud või tõmbunud tagaplaanile ja asja otsustamiseks on kokku kutsutud rahvusvaheline komisjon. Võib vaid oletada, et komisjoni on kokkukutsunud just Muinsuskaitseinspeksioon. Niisiis ilmub 29. juuni Päevalehes kirjutis „**Jaani kiriku vitraaže hakkab hindama rahvusvaheline komisjon**“³¹. Ilmselt on tegu kultuuriministeeriumi pressiteatega, kus öeldakse, et kultuuriminister Signe Kivi moodustas rahvusvahelise ekspertkomisjoni, kes annab erapooletu hinnangu Tartu Jaani kiriku vitraažiprojektile, ning ära on toodud ka komisjoni koosseis:

„Tekkinud on nii pooldajaid kui vastaseid. Vaidlusalusele probleemile erapooletu hinnangu saamiseks ning osapooli rahuldava lahenduse leidmiseks peab kultuuriministeerium vajalikuks tellida ekspertiisi, mis lähtub töö kunstilise ja tehnoloogilise lahenduse aspektist. Selleks moodustas kultuuriminister Signe Kivi autoriteetse, eesti ja väliseksperthe kaasava komisjoni, kuhu kuuluvad: Eesti Kunstnike Liidust – Maire Raun ja Mart Kalm, Muinsuskaitse Nõukogust – Kaur Alttoa, SA Tartu Jaani Kiriku esindaja – Juhani Jaeger ning vitraažikunstieksperdid – Rootsist Ake Nisbeth ja Saksamaalt Andreas Dierig.“

³¹ <http://www.epl.ee/artikkel/167277>

Ligi kuu aega hiljem, 25. juulil ilmub Päevalehe *online*-väljaandes kirjutis „**Jaani kiriku vitraažid vaatab üle rahvusvaheline komisjon**“³², milles lugejale taas meenutatakse: „Kultuuriminister Signe Kivi moodustatud rahvusvaheline ekspertkomisjon peab andma hinnangu Tartu Jaani kiriku vitraažidele, mille autoriks on Urmo Raus.“ Samuti on ära mainitud komisjoni kuuluvad inimesed ja lühikese meenutusena ka, et vitraažakende kontseptsiooni ja tööjooniste valmistamiseks sõlmis Muinsuskaitseinspeksioon 1998. aastal Rausiga töövõtulepingu ning et pärast prooviakna valmimist hakkas Rausi töö sobivuses kahtlema kunstiajaloolane Kaur Alttoa, kes varem oli ise soovitanud Muinsuskaitseinspeksioonil Rausi palgata. Samuti on eitavalt Rausi töösse suhtunud teinegi komisjoni liige Juhani Jaeger.

Ainsana on artiklis ära toodud „Muinsuskaitseinspeksiooni peadirektori kohusetäitja, Jaani kiriku sihtasutuse nõukogu liikme“ Anneli Randla seisukoht, kes „leidis, et komisjoni kahe liikme varasemad seisukohavõttud ei tohiks mõjutada komisjoni objektiivsust. Randla sõnul peavad komisjoni liikmed jõudma ühisele otsusele, seepärast pole võimatu varasemate arvamuste muutumine.“

Veel ligi kuu hiljem, 24. septembril ilmub lõpuks Tartu Postimehes napp teade „**Jaani kiriku vitraaži hindas ekspertkomisjon**“³³, mille on ajakirjandusse edastanud kultuuriministeeriumi pressiesindaja ja kus veel kord tutvustatakse ekspertkomisjoni koosseisu. Aga siin on lisatud: „Jaani kiriku ajalugu tutvustas komisjonile muinsuskaitseinspeksiooni peadirektori kohusetäitja Anneli Randla.“

Uudisest selgub, et mingit otsust veel langetatud ei ole ja et kultuuriministeerium teeb oma otsuse komisjoni arvamuse põhjal – kas toetada Rausi ideid või mitte.

Sama päeva, 24. septembri õhtul ilmubki Postimehe *online*-väljaandes Kultuuri rubriigis lühiteade komisjoni seisukohast pealkirja all „**Ekspertkomisjon ei kiitnud Tartu Jaani kiriku vitraaže heaks**“: „Rahvusvaheline ekspertkomisjon hindas Urmo Rausi kavandatud Tartu Jaani kiriku vitraažprojekti kaasaegseks lähenemiseks, ent mitmes osas kiriku hilisgooti arhitektuuriga vastuollu minevaks.“

³² <http://www.epl.ee/artikkel/169920>

³³ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=33355>

Uudisest selgub veel, et lõpliku otsuse teevad kultuuriministeerium ja Muinsuskaitseinspeksioon ning nemad lähtuvad sellest eksperthinnangust.

Järgmisel päeval, 25. septembril teeb ajakirjanik Martin Pau Tartu Postimehes olukorrast kokkuvõtte pealkirja all „**Ekspertide hinnangul ei sobi Rausi vitraažid Jaani kirikusse**“³⁴, kus üldiselt öeldakse et kolme aasta arutamise järel ollakse nullpunktis tagasi ning tuleb korraldada konkurss paslike akende leidmiseks.

Kirjeldatakse ka lähemalt ekspertkomisjoni otsust: „Lisaks tehnilistele puudustele heitis komisjon Rausile ette vitraažakende valitsemist Jaani kiriku terrakotaskulptuuride üle, uudsete kunstiliste lahenduste vastuolu pühakoja keskaegse arhitektuuriga ning vitraažakende kunstlikke värvitoone. /.../ kuigi Raus rõhutab oma töös keskaegset sümbolikat, esineb selles ikonograafilisi vigu. Näiteks on korrektne kasutada Kristust ja Neitsi Maarjat ümbritsevat pühasära (mandorla – M.P.) ainult nende, mitte pühakute juures, leidis komisjon.“; „Ekspertkomisjoni arvates ei sobi kirikusse ka Rausi kavandatud vitraaži raami konstruktsioon, mis ei väldi kondensvee kogunemist kahe klaasi vahele. Samuti pole mõeldud isolatsioonile välise ja sisemise metallraami vahel, nn külmasilla välistamisele, lisas komisjon.“

Kirjutises öeldakse veel, et riik on paigutanud Rausi vitraažiprojekti üle poole miljoni krooni, sellest 150 000 krooni kulus prooviakna valmistamisele. Tsiteeritakse SA Tartu Jaani Kirik juhatuse esimees Roman Levinit: „Otseselt ei saa kedagi süüdistada, et kolm aastat on tehtud tühja tööd, sest olud on palju muutunud.“

Artiklist võiks lugeja järeldada, et nüüd, kui ekspertkomisjon on Rausi vitraažide puudused välja toonud, et MKI-l oli objektiivseid põhjuseid nende vastu olla. Paraku oleks need põhjendused pidanud avalikkuse ette jõudma varem ehk siis kui teema aktuaalseks muutus, ja mitte mitu kuud hiljem ning pealegi mitte MKI, vaid Kultuuriministeeriumi moodustatud ekspertkomisjoni hinnanguna.

Üldiselt jääb mulje, et Postimees on Jaani kiriku akende ja Urmo Rausi vitraažide teemat käsitlenud tunduvalt objektiivsemalt kui Päevaleht – tundub, et Urmo Raus on peale kultuuriinimeste oma võitlusesse MKI vastu kaasata ka Päevalehe toimetuse.

³⁴ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=33506>

Näiteks teadustoimetaja Tiit Kändleri kirjutis „**Ajaloo hävitamine**“³⁵ Päevalehe *online*-väljaandes 17. märtsil, kus öeldakse, et meil, eestlastel ei tasuks ahhetada – „Õudne! Jube“ – uudiste peale, et Afganistanis Taleban hävitab budakujusid – sest „Eesti valitsused on muinsuskaitse sildi all käitunud ausammastega samalaadselt kui Taleban budakujudega“. „Neist on läinud meil sadu, ent imekombel on üks jäänud,“ lisab Kändler, pidades silmas pronksõdurit Tõnismäel. Jääb arusaamatuks, kas Päevalehe teadustoimetaja ei ole rahul, et neid ainult üks on jäänud, aga siit edasi on tuleb ridamisi süüdistusi valitsuse ja muinsuskaitse aadressil. Mainitakse Keila-Joa mõisa hävida laskmist ja Kadrioru pargi koosluse hoolimatut muutmist ning võetakse jälle jutuks ka pakettaknad, mis sellal olid kõne all nii Tartu Jaani kui ka Tallinna Niguliste kiriku puhul:

„Nüüd on kõneks pakettaknad. Kirikutele, ajamäletajatele. Kõneks on odavus, ja kõne eestvedajaks on inimesed, kes end muinsuskaitsejateks mäletada tahavad. Võib-olla on neil õigus, võib-olla peabki lõhkuma olnud, et teha ruumi tulevale.“

2.1.1. JÄRELDUSED

Kokkuvõttes võib täheldada, et Muinsuskaitseinspeksiooni mainitakse Jaani kiriku aknavitraažidega seoses 2001. a Postimehe ja Päevalehe *online*-portaalides kokku 11 korral, millest 4 artikli puhul hindan Muinsuskaitseinspeksioonist jäävat muljet negatiivseks, 3 artikli puhul pigem positiivseks või neutraalseks ja 4 artiklis on Muinsuskaitseinspeksiooni tegevust ja seisukohti mainitud neutraalses kontekstis. Kirjutisi, mis sisaldavad arvamust, on 6, neist 2 otseselt aramuslood ning neli ülevaatlikud lood, kus ära toodud mitme asjaosalise seisukohad, ning 5 pressiteatel põhinevat uudislugu.

Üldiselt on neutraalsemalt kajastanud MKI tegemisi ja seisukohti Postimees, kes on mitmel korral püüdnud anda avalikkusele laiemat pilti olukorrast. Päevalehe kohta võib siin väita, et Urmo Raus on toimetusega manipuleerinud – just Päevalehes ilmusid Rausi pooldaja Lapini tulised sõnavõtted ja pikem lugu „Rausi näituse avamine kujunes pahameeleavalduseks“, mis sisaldas aramusavaldusi Rausi toetuseks ja MKI vastu. Pärast ekspertkomisjoni moodustamist ei kajasta Päevaleht

³⁵ <http://www.epl.ee/artikkel/80238>

enam seda teemat.

Sisuliselt on kogu see teema Urmo Rausi sõda soodsa tööotsa saamise nimel MKI vastu. Ja selle sõja käigus on ta ilmutanud suurt organiseerimisvõimet, kasutades ära nii kultuuriinimesed enda toetajaskonnana kui ka ajakirjanduse (eriti Päevalehe) enda vaenlase ehk MKI materdamise areenina. Seega on ta pannud MKI ja ka muinsuskaitseküsimused laiemalt uudiskünnist ületama rohkem, kui see muidu toimunuks.

Ja konflikti otsivale ajakirjandusele sobis see teema. Rausil ja tema toetajatel oli kirjutistes alati toodud enda väidete illustreerimiseks laiem ja avalikkusele mõistetav kontekst – rõhuti euroopalikkusele, kunsti au sees hoidmisele. Samas kui MKIst rääkisid Raus ja tema toetajad kui kunstivaenulikust institutsioonist, kes ei ole oma otsustes järjepidev – ei austata oma eelkäijate otsuseid.

Muljet MKIst parandavad küll ajakirjanik Martin Pau artiklid Postimehes vahetult pärast kultuuriinimeste ühispöördumist, kuid sellest jääb väheks. Tarvis oluks ammendavat selgitust avalikkusele, miks Urmo Rausi vitraažid ei sobi Jaani kirikusse ja miks ikkagi pooldab MKI pakettakende paigaldamist ja mida täpsemalt peetakse silmas pakettakende all.

MKIst jääb selle loo puhul tervikuna mulje kui institutsioonist, kes on pigem reageerija rollis.

2.2. TARTU JAANI KIRIKU RESTAUREERIMINE

Paralleelselt Jaani kiriku vitraažakende lahenduse temaga käsitletakse aasta esimesel poolel ajakirjanduses Jaani kiriku restaureerimise teemat laiemalt.

12. märtsi Tartu Postimehes ilmub uudislugu, kus Jaani kiriku teemal MKI senise tegevuse tähtsus tagaplaanile lükatakse. Artiklis „**Jaani kirik ootab 40-miljonilist laenu**“³⁶ räägitakse, et „Tartu Jaani kiriku sihtasutus plaanib võtta /.../ 40 miljonit krooni laenu ning lõpetada selle raha eest lõviosa pühakojas teha jäänud ennistustöödest.“

³⁶ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=13774>

Loo toon on selline, et seni on niisama nikerdatud – ja see nikerdaja on olnud Muinsuskaitseinspeksioon. Nüüd aga haaravad asja enda kätte tõelised tegijad – Jaani kiriku sihtasutus eesotsas Jaani kiriku sihtasutuse nõukogu esimehe, Tartu linnapea Andrus Ansipiga. Ja et teha on jäänud „lõviosa“ ennistustöödest. Tsiteeritakse Ansipit: „Lõppema peab muinsuskaitseinspeksiooni endise juhi Jaan Tamme peost suhu elamise strateegia – nii palju kui täna raha on, nii palju ka ehitaja müüri laob.“

Ajakirjaniku keelekasutus toetab tsitaati. Tema sõnul Ansip „leidis, et aeg on lõpetada ligi kümme aastat tagasi muinsuskaitseameti alustatud jant, mis tähendas igal aastal paari miljoni krooni kaupa ehitamist“.

27. märtsi artikkel Tartu Postimehes valgustab eelnevalt vaadeldud artiklile järgnenud asjade käiku – „**Jaani kiriku uus ehitaja selgub võistupakkumisel**“³⁷

Kirjutises öeldakse, et Tartu linnavalitsus on välja kuulutanud „riigihankekonkursi leidmaks Jaani kirikut restaureerima hakkavat firmat, ehkki kirikul on restaureerija olemas, osaühing Wunibald Ehitus, kes juba alates 1991. aastast on Jaani kirikut restaureerinud ja „kelle käe all on kirik saanud tornikiivri, lõunakülglööv võlvid ning kesklööv osaliselt lae ja katuse, tehtud on hulgaliselt muidki töid“.

Selgub aga et seaduse järgi tuleb korraldada riigihankekonkurss, kuna nüüd eraldab riik raha otse Jaani kiriku sihtasutusele – seni aga ei olnud Sihtasutuse Tartu Jaani Kirik juhatuse esimehe Roman Levini selgitusel vaja riigihankekonkurssi korraldada seepärast, et „raha kiriku restaureerimiseks tuli muinsuskaitseinspeksiooni kaudu ja tegemist oli avariiliste restaureerimistöödega“.

Siit jääb lugejale mulje, et MKI eestvedamisel on seni tehtud vaid „avariilisi restaureerimistöid“ (nagu ütleb välja Roman Levin), nüüd aga tulevad tõelised tegijad (rahamehed) ja tõelised ehitajad.

Kommentaari riigihanke korraldamisele on küsitud ka Muinsuskaitseinspeksiooni Kagu-Eesti talituse inspektorilt Mart Siilivaselt, kes tunnistas, et muinsukaitsjate soov on, et see, kes ehitamist alustas, selle ka lõpetaks, sest uus ehitaja peab esmalt töövõtteid õppima hakkama. „Kuid kui seadus nõuab riigihanget, ei saa selle vastu ka

³⁷ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=15198>

muinsuskaitse.“ Samas leiab Siilivask, et probleem ei ole senise töö kalliduses: „Ei kujuta ette, et Jaani kirikus saaks töid teha odavamalt kui praegu. Küllap oleks see võimalik, ent siis võib jääda midagi tegemata. Ei saa öelda, et praegu oleks üleliia kulutatud.“

Artikli lõpus on toodud Muinsuskaitseinspektsiooni peadirektori kohusetäitja Anneli Randla väide, et „muinsuskaitse litsentsiga firmasid, kes võiksid Jaani kirikut restaureerida, üle 250. Kogemustega firmasid võib Randla hinnangul olla kümme-kolmteist.“

Antud Anneli Randlalt toodud tsitaat mõjub selles kontekstis eksperthinnanguna olukorrale ehitusturul.

Reaktsioonina eelnevale uudisele riigihanke väljakuulutamise kohta ilmub 30. märtsi Tartu Postimehes ajakirjanik Priit Rajalolt artikkel „**Jaani kirik pole mänguasi**“³⁸, kus selgitatakse olukorda ja väärtustatakse seni tehtut, sh Muinsuskaitseameti ja Muinsuskaitseinspektsiooni tehtut.

Selgitatakse, et tänavu ei eralda riik Jaani kirikule ehitusraha mitte enam Muinsuskaitseinspektsiooni kaudu nagu varem, vaid otse Jaani kiriku sihtasutusele. Seepärast peab sihtasutus leidma kirikut restaureeriva firma riigihankekonkursil, ja saama nii ehitaja võimalikult soodsa hinna eest.

Ajakirjanik püstitab küsimuse: kas selline konkurss on otstarbekas? Ja küsib seda siis seni Muinsuskaitseinspektsiooni tellimisel töid teostanud Wunibald Ehituse juhatajalt Toivo Traksmaalt, kelle hinnangul ei taju uus ehitaja kõigi tegemist vajavate tööde keerukust.

Ajakirjanik jätkab oma jutuga samas joones, avaldades kahtlust, kas konkursil kõige soodsama hinna pakkunud firma oskab kohe jätkata sealt, kuhu Wunibald Ehitus on kümne aastaga jõudnud. Töö keerukusastme näitena tuuakse: „Konkursi võitja üks töid on põhjakülglöövi võlvide ladumine ja seda tuleb teha lubimörti kasutades. Seda teha oskavaid mehi pidi Eestis olema paarkümmend ja suurem osa neist töötab Wunibald Ehituses.“ Ja lisatakse: „Kust saada sobilikku lupja ja liiva, et mört korralikult kivistuks, see on praeguse restaureerija firmasaladus.“

³⁸ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=15595>

Ajakirjanik on ilmselgelt senise ehitaja, seega oletatavalt ka Muinsuskaitseinspektsiooni tehtud valiku poolel, öeldes: „Nii Eestis kui ka Tartus on teada juhtumeid, kus konkursi võitnud ehitaja hakkab mõne aja möödudes raha juurde küsima, sest muidu ei tulevat toime. Selline stsenaarium võib käiku minna ka Jaani kiriku puhul.“

„Kirik on tervikobjekt ja selle peaks lõpuni ehitama üks firma,“ kordab ajakirjanik siin muinsuskaitsejate varem öeldud lauset.³⁹ Artikli lõpetab ta aga väga jõuliselt: „/.../ Jaani kirik pole rajatis, mille peal tohiks katsetada firmade oskusi. Kui konkurss jäeti aastaid tagasi tegemata ja kirikut on saadud sellegipoolest renoveerida, siis võiks nii ka jääda. Harilikult otsitakse ehitajaid ikka enne töö algust ja välja vahetatakse need, kes oma lubadustest kinni ei pea või tööga hakkama ei saa.“

Nii võiks oma väiteid argumenteerida üks tulihingeline muinsuskaitseja, aga siin on ajakirjanik öelnud välja oma seisukoha. Võib vaid oletada, et see põhineb paljuski vestlustel muinsuskaitsejate ja senise ehitajaga. Muinsuskaitseinspektsiooni kohta on siin vaid lause: „Ka muinsuskaitsejad tunnistavad, et parem oleks lasta lõpetada sellel, kes alustas, ent seadus nõuab konkursi.“

Lugeja võib (sinisilmselt) oletada just eelnevalt vaadeldud artikli teeneks, et nad võivad nad 2. mai Postimehest lugeda uudist „**Wunibald ehitab Jaani kirikut edasi**“⁴⁰ (Tartu Postimees), kus öeldakse: „Alates 1991. aastast Jaani kirikut taastanud Wunibald jätkab oma tööd ka tänavu, sest kirikuehituse konkursil ei soovinud peale OÜ Wunibald Ehituse ükski firma osaleda.“

Ilmselgelt aga MKI pressiteadetena mõjuvad Postimehes ilmunud artiklid „**Tartu terrakotakujud Lüneburgi näitusel**“⁴¹ (Tartu Postimees, 12. juuni) ja „**Tartu Jaani kiriku terrakotaskulptuure näeb Saksamaal**“⁴² (Siseuudised, 6. juuli). Teatatakse, et Tartu sõpruslinnas Lüneburgis avati püha Michaeli kirikus Tartu Jaani kiriku terrakotaskulptuuride näitus, kus esitletakse 33 kauneimat kuju Jaani kiriku ligi

³⁹ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=15198>

⁴⁰ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=917&op=lugu&id=18632>

⁴¹ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=22875>

⁴² <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=25462>

tuhandest terrakotast, ning et Muinsuskaitseinspeksiooni peadirektor Anneli Randla käis kohapeal näitust avamas.

Esimeses kirjutises on esiplaanil näituse korraldamise eesmärgina leida juurde rahalisi toetajaid: „Jaani kiriku sihtasutuse juhatuse esimehe Roman Levini sõnul on näituse eesmärk tõmmata pühakojale raha annetanute ringi uusi inimesi ning näidata kõige väärtuslikumat osa Jaani kirikust neile, kes on juba annetuse teinud.“

Räägitakse ka summadest: „Tänaseks on sakslased annetanud Jaani kiriku taastamiseks ligi 10 miljonit krooni. Tuhatkonna terrakotakuju konservimine on neelanud 200 000 krooni. Sel aastal annab muinsuskaitseinspeksioon veel 220 000 krooni.“

Teise artikli keskmes on terrakotaskulptuuride väärtuslikkus ja ainulaadsus. Väga asjatundliku mulje jätavad MKI juhi ETAle antud kommentaarid kujude tähendusest. Randlalt tuuakse mitu tsitaati ja tema öeldut refereeritakse:

„Kõige uhkemad on Randla sõnul peaportaali ehisviilu, võidukaare krutsifiksigrupi ja pseudotrifooriumi kompositsioonid. Esimesel on kujutatud Viimset Kohtupäeva, mille tipus on Kristus mandorlas, temast kahel pool eestpalves Neitsi Maarja ja Ristija Johannes ning 12 apostlit. Võidukaare grupp on vaieldamatult keskaegse Euroopa monumentaalseim terrakotakompositsioon.

Tartu Jaani kiriku terrakotaskulptuuride rohkus ja kvaliteet on Randla sõnul ületamatud Euroopas. „Euroopa keskaja kontekstis on see selline pärl, mille üle kõik uhkust tunnevad,“ märkis Randla. „Keskaegses Euroopas on teisigi terrakotaskulptuure, kuid kogu Euroopas on säilinud vähem keskaegseid terrakotaskulptuure, kui on meil ühes Jaani kirikus,“ lisas ta.“

Jaani kiriku restaureerimise teemaga jätkab Postimees 2. juulil uudisega Tartu Postimehes „**Jaani kiriku sisekujunduse konkurss jääb sügiseks**“⁴³. Siin on vahendatud ETAt, kes on kiriku sisekujunduse konkursi tingimuste väljatöötamise kohta võtnud kommentaari Anneli Randlalt:

⁴³ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=24851>

„Arvamust on küsitud ka EELK liturgiakomisjonilt,“ ütles uudisteagentuurile ETA sihtasutuse nõukogu liige ja muinsuskaitseinspektsooni peadirektor Anneli Randla. „Ka nemad on välja pakkunud oma nägemuse, arvesse tuleb võtta erinevaid seisukohti.“; „Lõplik ehituse maksumus selgub pärast koguprojekti valmimist,“ lisas muinsuskaitseinspektsooni peadirektor Randla.“

Kui vahepeal jäi Muinsuskaitseamet Jaani kiriku restaureerimist kajastavates kirjutistes tagaplaanile, siis siit võib järeldada, et ta endiselt juhib restaureerimistöid Jaani kirikus.

2.2.1. JÄRELDUSED

Kokkuvõttes võib täheldada, et Muinsuskaitseinspektsooni mainitakse Jaani kiriku restaureerimisega seoses 2001. a Postimehe ja Päevalehe *online*-portaalides kokku 7 korral, millest 3 artikli puhul hindan Muinsuskaitseinspektsoonist jäävat muljet negatiivseks, 3 artikli puhul pigem positiivseks või neutraalseks ja 1 artiklis on Muinsuskaitseinspektsooni tegevust ja seisukohti mainitud neutraalses kontekstis. Kirjutisi, mis sisaldavad arvamust, on 6, neist 2 otseselt arvamused ning neli ülevaatlikud lood, kus ära toodud mitme asjaosalise seisukohad, ning 5 pressiteatel põhinevat uudislugu.

Eredaimalt tõuseb esile Priit Rajalo artikkel Postimehes – „**Jaani kirik pole mänguasi**“ –, kus ajakirjanik on võtnud enda kanda ülesande veenda avalikkust Muinsuskaitseinspektsooni seisukoha ainuõigsuses – et kirik on tervikobjekt ja selle ehituse peaks lõpule viima seesama firma, kes alustas: seni Muinsuskaitseametiga viljakat koostööd teinud Wunibald Eesti. Ajakirjanik ütleb: „Jaani kirik pole rajatis, mille peal tohiks katsetada firmade oskusi!“

Nii võiks oma väiteid argumenteerida üks tulihingeline muinsuskaitaja, aga siin on ajakirjanik öelnud välja oma seisukoha. Võib vaid oletada, et see põhineb paljuski vestlustel muinsuskaitsete ja senise ehitajaga. Ajakirjanik laseb paista, et ta esitab tõesti enda seisukohti kui üks Tartu linna kodanik, mitte otseselt ei kaitse Muinsuskaitseinspektsooni seisukohta, öeldes: „Ka muinsuskaitjad tunnistavad, et parem oleks lasta lõpetada sellel, kes alustas, ent seadus nõuab konkurssi.“

Samas on amet kunstlikult pandud passiivse leppija rolli, kuigi ametil ei jäägi muud üle kui seadusest tulenevaid nõudeid täita.

Tõeliselt positiivse mulje MKI tegevusest jätavad aga MKI pressiteadetena mõjuvad Postimehes ilmunud artiklid „**Tartu terrakotakujud Lüneburgi näitusel**“⁴⁴ (Tartu Postimees, 12.06) ja „**Tartu Jaani kiriku terrakotaskulptuure näeb Saksamaal**“⁴⁵ (Siseuudised, 06.07), kus keskmes on terrakotaskulptuuride väärtuslikkus ja ainulaadsus, mida asjatundlikult kommenteerib Anneli Randla. Selliseid selgitusi Jaani kiriku terrakotaskulptuuride väärtusest ja laiemalt Jaani kiriku ainulaadsusest oli ilmselt väga vaja antud kontekstis, kui ajakirjanduses on mitu kuud olnud tähelepanu keskmes konflikt aknavitraažide küsimuses ja riigihankekonkurss odavaima ehitusfirma leidmiseks, kes peaks jätkama Jaani kiriku restaureerimistöid. Ajalehelugeja teadlikkust ei maksa üle hinnata.

2.3. NIGULISTE AKNAD

Tartu Jaani kiriku puhul kõne all olnud Urmo Rausi aknavitraažide teema jätkub Tallinna Niguliste akende teemaga.

MKId ründab ja lausa otseselt halvustab 22. märtsi Postimehe Arvamuse rubriigis Urmo Raus ise artiklis „**Aken Euroopasse**“⁴⁶: „Hämmastab, et arulageda idee paigaldada ilma eelneva tõsise uuringuta Tallinna Niguliste kiriku vitraažakende taha pakettaknad on genereerinud muinsuskaitseinspeksiooni peadirektori kohusetäitja Anneli Randla, kes seaduse järgi peaks olema Eesti riigi muinsuskaitsealase järelevalve kõrgem instants.“

Alapealkirja alla „Libamuinsuskaitse“ ütleb Raus: „UNESCO maailmapärandisse kuuluv Tallinna vanalinn ja sealhulgas Niguliste kirik vajavad arukat kaitset, mitte aga praeguses stiilis libamuinsuskaitset.“

⁴⁴ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=22875>

⁴⁵ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=25462>

⁴⁶ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=14823>

Nigulistesse pakettakende paigaldamist Muinsuskaitseinspeksioon siiski veidi põhjendab – 26. märtsi Postimehe Siseuudiste rubriigis ilmunud artiklis „**Niguliste aknad ajasid muinsukaitsjad tülli**“, mille autoriks on ajakirjanik Urmas Seaver.

Sissejuhatuseks on öeldud: „Niguliste kiriku juhtkonna kava panna pühakoja paarikümnele aknale soojuse ja müra kaitseks juurde kirikule tavapäratud pakettklaasid ajab muinsukaitsjad tülli ning kergitab pinnale vana vaenu.“

Ajakirjanik on püüdnud haarata kõigi osapoolte seisukohad, asudes ise Niguliste juhtkonna ja Muinsuskaitseinspeksiooni poolele – kommentaari on ta küsinud Eesti Kunstimuuseumi filiaali Niguliste kiriku juhatajalt Tarmo Saaretilt ja Eesti Kunstimuuseumi juhilt Marika Valgult ning Muinsuskaitseinspeksiooni juhilt Anneli Randlalt.

Kõigepealt selgitab pakettakende vajadust Niguliste puhul Tarmo Saaret – et „plaani lisada umbes 20-le kiriku aknale topeltaknad on põhjustanud soov tagada hoones oleva ülihinnalise ning ka maailma mastaabis haruldase kunstikogu senisest parem kaitse“ ning et „lisaks temperatuuri hoidmisele takistaksid pakettaknad ka tänavalt tuleva müra jõudmist kirikusaali“. Saaret on põhjendanud Postimehele: „See on erakordse akustikaga saal, kuid näiteks helilooja Arvo Pärt on saanud siin praegu koorisalvestusi teha vaid öösel paari tunni jooksul, mil tänavatel on täielik vaikus.“

Seejärel antakse sõna MKI juhile Anneli Randlale, kes näib olevat kiriku juhiga täielikult ühte meelt ning ütleb Postimehele, et toetab kiriku juhtkonna kava paigaldada topeltaknad: „Minu arust põhjendavad nad nende vajaduse ära. Kirikus on ka niivõrd hinnaline kogu, et selle kaitsmise nimel tuleb teha kompromisse, mis arhitektuuriselt ei pruugi kõige ilusam välja näha. Topeltaknaid on paigutatud ka Saksamaal ja Põhjamaades, samuti Toomkirikus.“

Lühidalt on artiklis ära toodud ka Nigulistele pakettakende paigaldamise vastaste, Eesti Muinsuskaitse Seltsi aseesimehe Jaan Tamme ja kunstnik Urmo Rausi argumendid:

„Raus nimetab pakettakende ideed arulagedaks ning mõlemad mehed kutsuvad üles läbi viima põhjalikke rahvusvahelisi uuringuid. /---/ Nii Tamme kui ka Rausi hinnangul

parandaks ainuüksi akende ja vitraažide taastamine ning kittimine oluliselt kiriku soojapidavust ja tõkestaks müra, mistõttu pakettakende vajadus on kaheldav.“

Samas öeldakse kohe ära, et Tarmo Saareti hinnangul kittimine kiriku probleeme ei lahenda ning olemasolevate rahaliste võimaluste juures on kõige otstarbekam kaaluda just topeltakende panemist.

Artiklist nähtub, et kiriku juhtkond on pöördunud topeltakende paigaldamiseks riigi muinsuskaitseinspeksiooni juhi Anneli Randla abil Inglise fondi The Headley Trust poole – kuna riigieelarvest pole akende korrastamiseks seni raha jagunud – ning fond eraldaski kirikule ligi 470 000-kroonise toetuse.

Pakettakende vastaste, Urmo Rausi ja Jaan Tamme motiividenäeb kiriku juhtkond mitte aga muret arhitektuurimälestise saatuse pärast, vaid Rausi ägeda vastuseisu taga soovi saada kiriku ajalooliste akendega seoses tööotsa, mis pakettakende projektiga tema eest minema libiseb. Endise muinsuskaitseinspeksiooni juhi Tamme pahameele taga näevad kirikutegelased aga paljuski mehe kunagist tüli inspeksiooni praeguse juhi Randlaga.

Lõpuks tuuakse ära Eesti Kunstimuuseumi juhi Marika Valgu seisukoht, kelle sõnul esialgu mingeid otsuseid langetatud pole: „Praegu alles hakatakse vajalikke uuringuid tegema ning pärast nende läbiviimist tuleb ilmselt kokku kutsuda asjatundjate komisjon, kes peaks otsustama, mida akendega ette võtta,“ lisas Valk.“

Samas, 26. märtsi Postimehes, Arvamuse rubriigis võtab Niguliste akende teemat käsitleda ka Tallinna abilinnapea, Isamaaliidu liige Liisa Pakosta artiklis „**Muinsuskaitse on kindel investeering**“⁴⁷, kus ta püüab ühe artikliga MKI suhteid korraldada ja imagot parandada:

„Muinsuskaitse on mõne tagurlase arvates kui üks kole koll, kehastunud tilluhingelistes tigidates inimestes – süüdi kõikides maailma pattudes. Eks näita see ennekõike muinsuskaitsete endi tegemata tööd – kogu jõud on tänaseni läinud vana

⁴⁷ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=15119>

ja väärtusliku kaitsmisele. Distsipliini enese tutvustamiseks ja muinsuskaitse ideede ja vajalikkuse populariseerimiseks pole aega ja jõudu jäänud.“

Veenvalt selgitab ta lugejale muinsuskaitse tähtsust laiemalt: „Vana hea asja hind tõuseb kogu aeg ja meie kohustus on esivanemate pärandatut kui mitte paremaks teha, siis oma lastele edasi anda rikkumata kujul.“ Muinsuskaitset tähtsustades toob ta mõjuva argumendi – et „ligi kolmandik Tallinna töötajaist saab oma palgaraha tänu turistidele“ ja „rohkem kui kolmandik turistidest nimetab kindla ja peaaegu ainsa põhjusena UNESCO maailmapärandi nimekirja kantud Tallinna vanalinna“. Ta rõhutab ka, et olukord selle valdkonna rahastamises peab „kardinaalselt paranema“: „Sest kui üks vana asi on väärtuslikuks saanud ja pikki aegu tänaste põlvkondadeni elanud, siis on meie kohustus seda mitte lammutada või unustada, ühepäevaheitluste alla matta või peenrahaks vahetada. Me peame seda hoidma ja säilitama.“

Pakosta pareerib siin võimsalt Urmo Rausi rünnakud Muinsuskaitseinspeksiooni suhtes ja tema vastuseisu pakettakende paigaldamisele Nigulistes: „Nii ei tasu ka imestada, kui kunstnik Urmo Raus arvab, et tema ei saa uute akende tegemise eest raha kohe kätte, sest... muinsuskaitse on süüdi /.../“

Veenev on Pakosta argument Rausi vitraažidega seoses, et MKI asi ei ole rahastada uut moodsat kunsti, jättes „muud lagunevad hooned sinnapaika“, „hüljates mõisakoolid, arheoloogilised kaevamised, vammivaevast kirikud või läbisadavad iidsete rehielamute katused“. „Muinsuskaitsele ei saa ette heita, et miks te uut kunsti ei rahasta,“ ütleb Pakosta. „/.../ muinsuskaitse peab päästma vana ja väärtuslikku ning andma sellele võimaluse uueks eluks.“

Ehkki, kui lugeja mäletab, siis Niguliste võimalike vitraažide puhul ei olnud ju asi rahas – Rausi tööd pidid rahastama sponsorid.

Niguliste (samuti Tartu Jaani) akende teemaga haakub ka 26. märtsi Postimehe Siseuudiste rubriigis ilmunud uudis **“Kuressaare kogudus eelistas pakettakendele vitraaži”** samas Postimehe numbris, kus õigustatakse Nigulistesse pakettakende

paigaldamist. Artiklist selgub, et Kuressaares on Urmo Rausi vitraažaknad siiski teoks saanud:

„Kuressaare Laurentiuse kogudus lasi oma kiriku kolm kooriruumi akent katta vitraažidega /.../“

Postimees vahendab koguduse õpetaja Anti Toplaane sõnu, et „arhitektuurimälestiste nimekirja kantud kiriku puhul ei saagi juttu olla pakettakende ettepanekust, nagu seda tahavad praegu teha Tartu Jaani kirik ning Niguliste Tallinnas./---/ Esiteks välistas sellise võimaluse meie muinsuskaitse inspektor.“

Ära on mainitud ka täpne hind: „...kunstnik Urmo Rausilt tellitud vitraažakende ja vanade aknaraamide väljavahetamise maksid kinni kolm kogudusega seotud ettevõtjat. Kokku läks projekt maksma ligikaudu 100 000 krooni.“

Uudises öeldakse veel, et Kuressaare inspektor välistas pakettaknad, kuna tegu on arhitektuurimälestiste nimekirja kantud kirikuga.

Lugejal võib ehk tekkida küsimus: kui siin läksid vitraažid koos vanade akende väljavahetamisega maksma 100 000 krooni, siis miks Niguliste ja Jaani puhul räägiti 5 ja 6 miljonist Eesti kroonist vaid vitraažakende valmistamise eest, ehkki seal muidugi aknaid tunduvalt rohkem.

2.3.1. JÄRELDUSED

Niguliste akende teema haakub otseselt Jaani kiriku vitraažidega, kuna mõlema loo taga on otseselt Urmo Raus ja tema eeldatavad tööotsad, ühel juhul on ajakirjanduses olnud juttu 5 miljonist ja teisel juhul 6 miljonist Eesti kroonist. Niguliste akende teema tuleb ajakirjandusse samamoodi negatiivses kontekstis – pärast seda kui MKI on tema pakutud töö tagasi lükanud – Urmo Rausi enda kirjutisega Postimehe Arvamuse rubriigis, kus muu hulgas nimetatakse MKI-d libamuinsuskaitseks ja tema „genereeritud“ ideed paigaldada Tallinna Niguliste kiriku vitraažakende taha pakettaknad „arulagedaks“.

Seekord ilmub MKI-lt siiski vastusena põhjendus avalikkusele (Urmas Seaveri Postimehe artiklis), miks ta Niguliste puhul pakettakende ideed toetab. Et plaan

lisada umbes 20-le kiriku aknale topeltaknad tuli Eesti Kunstimuuseumi filiaali Niguliste kiriku juhatajalt Tarmo Saaretilt ning et selle taga oli soov tagada ülihinnalise kunstikogu senisest parem kaitse, luues selle säilitamiseks vajaliku püsiva temperatuuri, samuti takistaksid pakettaknad tänavamüra jõudmist erakordse akustikaga kontserdisaalina kasutatavasse kirikusse. Postimees on võtnud Anneli Randlalt kommentaari, kes ühtib kiriku toodud põhjendusega. Avalikkuse jaoks veenvana mõjub ka Randla selgitus, et kirikus oleva hinnalise kunstikogu kaitsmise nimel tuleb teha kompromisse.

Antud teemal on Postimehe Arvamuse rubriik olnud areeniks kahele teineteisele vastanduva aramusloole – nii Urmo Rausilt kui ka Liisa Pakostalt, kes enda kirjutisega „Muinsuskaitse on kindel investeering“ astub välja MKI ja laiemalt muinsuskaitse kaitseks. Ta toob veenvaid argumente, selgitamaks laiemale avalikkusele, miks üldse on vaja muinsuskaitset – muu hulgas mainib ta, et kolmandik Tallinna töötajast saab oma palgaraha tänu turistidele ja et rohkem kui kolmandik turistidest nimetab pea ainsa põhjusena siia reisida UNESCO maailmapärandi nimekirja kantud Tallinna vanalinna. MKI otsuse õigustuseks Urmo Rausi vitraažid ka Niguliste puhul tagasi lükata toob Pakosta argumendi – MKI asi ei ole rahastada uut moodsat kunsti, vaid „päästa vana ja väärtuslikku ning anda sellele võimaluse uueks eluks“.

Sellega teeb Pakosta MKI eest ära nende mainekujundustöö.

Lugedes uudist, et Kuressaare Laurentiuse kogudus lasi paigaldada Urmo Rausi vitraažid, võib lugejal tekkida mõte, et miks ei ole Muinsuskaitseinspektiooni ametnikud ühel meelel. Kuressaare inspektor välistas pakettaknad, kuna tegu on arhitektuurimälestiste nimekirja kantud kirikuga, samas kui eriti väärivate arhitektuurimälestiste puhul on pakettakende panek praegu kõne all.

Kokku käsitles Niguliste akende teemat 4 artiklit, kõik Postimehes, neist kaks aramuslugu – üks MKI suhtes negatiivne, ja teine positiivne, üks olukorrast laiemat pilti andev ja MKI-d soosiv suur lugu ja üks uudis, mis jätab MKI-st vastuolulise mulje, seega liigitan selle MKI suhtes negatiivseks.

3. HARJU TÄNAVA HOONESTAMISE KÜSIMUS

Teema tuleb ajakirjandusse positiivselt – näha on et selle teemaga seoses näitab MKI üles initsiatiivi avaliku arutelu õhutamisel. Sellises valguses võib vaadelda järgnevat kolme kirjutist.

Kõigepealt 29. augusti Päevaleht Online'is ilmunud ilmselt MKI pressiteate põhjal „**Muinsuskaitse teeb konverentsil Harju tänavast näidismaterjali**“⁴⁸, kus öeldakse: „Muinsuskaitseinspeksioon korraldab koostöös Tallinna kultuuriväärtuste ameti ja UNESCO-ga /.../ Rahvusraamatukogus konverentsi "Alternatiivid ajaloolisele rekonstruktsioonile UNESCO maailmapärandi linnades – Harju tänava näide". Teatest selgub veel, et ühtlasi avatakse Rahvusraamatukogus näitus "Harju tänav – enne ja nüüd" Ning et „ettekannetega esinevad /konverentsil/ Muinsuskaitseinspeksiooni peadirektori kt Anneli Randla“ jt ICCROM-ist, Leedu Muinsuskaitseametist, Riia Muinsuskaitseinspeksioonist, Mart Kalm Eesti Kunstiakadeemiast, inimesi rohkem linnaplaneerimisse kaasa haarata Tallinna Kultuuriväärtuste Ametist ja Eesti Arhitektide Liidust.

Samas võtmes võib vaadelda Postimehe Siseuudiste rubriigis 31. augustil, seekord ilmselt rahvusraamatukogu initsiatiivil ajakirjandusse jõudnud uudist „**Rahvusraamatukogu avab näituse Harju tänava ajaloo**“⁴⁹. Uudisest saab teada, et näitus „Harju tänav enne ja nüüd“ annab ülevaate Harju tänava sajanditepikkusest ajaloo ning et väljas on ka Harju tänava hoonestamata osa viimane detailplaneering, mida tutvustab näituse avamisel üks plaani autoreid Irina Raud. „Näituse tingis rahvusraamatukogu avalike suhete spetsialisti Annika Kuusiku sõnul see, et Harju tänaval on pea kolmteist aastat olnud nähtaval varemed, mis on kujunenud üheks Tallinna vanalinna valupunktiks,“ öeldakse uudises. Ära on mainitud ka, et näitus „sai teoks Tallinna Kultuuriväärtuste Ameti ja Muinsuskaitseinspeksiooni koostöös“.

⁴⁸ <http://www.epl.ee/artikkel/192541>

⁴⁹ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=30788>

31. augusti Päevaleht on vahendanud ETA uudist ja pealkirjastanud selle: „Muinsuseksperdid otsivad alternatiive ajaloolisele rekonstruktsioonile“ <http://www.epl.ee/artikkel/173880>

Lisaks teatele konverentsi toimumisest vahendatakse siin konverentsi

koordinaatori Jaak Saksi ETAle öeldut – et küsimus on selles, kas ehitada vanu või uusi maju: „Näiteks sobib Riias taastatud Mustpeade maja, mis ei ole autentne, aga turistidele väga meeldib. Kas nii peaks tegema või peaks arhitektuuris ja uutes majades kajastuma uus elu?“ ütles Saks.“

Konverentsi korraldavad Muinsuskaitseinspeksioon, Tallinna Kultuuriväärtuste Amet ja UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon.

Kõigi kolme kirjutist jätavad mulje, et MKI õhutab, korraldab ja juhib arutelu, kaasates sinna avalikkust. Ehkki üheski neist kolmest ei räägita konkreetset, millised on MKI nõudmised Harju tänava hoonestamise suhtes.

Hea mulje MKI rollist Harju tänava hoonestamise küsimuses rikuvad aga ära paralleelselt ajakirjandusse jõudvad linnavalitsusepoolsed hoiakud antud teemal.

3.1. LINNAVALITSUS HOIDUB HARJU TÄNAVA KITSENDAMISEST

29. augusti Päevalehes ilmub lugu „Tallinna linnavalitsus kahtleb Harju tänava kitsendamises“⁵⁰. Siit saame teada, et Harju tänava kohta tehtud detailplaneering näeb ette Niguliste ja Rüütli tänava vahelise ala hoonestamise vanalinna konteksti sobivate äri- ja eluhoonetega ning pommitamiseelse tänavajoone, mis oleks olemasolevast ligi kolm meetrit kitsam. See detailplaneering ootab linnapoolset kinnitamist.

Selgub, et Tallinna linnapea Tõnis Palts on öelnud ETA ajakirjanikele, et „linnavalitsus kahtleb tänava kitsendamist nõudvas detailplaneeringus ja lükkab selle kinnitamise arutelu tõttu edasi“. Abilinnapea Toivo Ninnas aga on öelnud, et linnavalitsus kavatseb enne praeguse detailplaneeringu heaks kiitmist „arutada tänavakitsendamist veel kord muinsuskaitseametnike ja linnavolikogu liikmetega“.

⁵⁰ <http://www.epl.ee/artikkel/173678>

Ajakirjanik omalt poolt lisab siia: „Kuna Vabaduse väljakut ja vanalinna ühendav Harju tänav on vanalinnas üks rahvarohkemaid, muudaks selle kitsendamine liikluse vanalinnas keerulisemaks.“

Lisatud on ka faktid: „2,1 hektari suurusel maa-alal paiknevatel kruntidel on üheksa erinevat omanikku, sealhulgas kinnisvaraarendusfirmad Pro Kapital, Kristiine Kinnisvara, EELK Luterliku Kiriku Konsistoorium, Niguliste kirik ja eraisikud“; „Tallinna 2001. eelarveprojektis on Harju tänava detailplaneeringu koostamiseks ette nähtud 1,5 miljonit krooni, tänava ehitavad täis kruntide omanikud. Detailplaneeringu projekteerija on R-Konsult“; „Harju tänava piirkonna hoonestamine läheb hinnanguliselt maksma ligikaudu 500 miljonit krooni.“

MKI seisukoha selgitamiseks on öeldud: „Muinsuskaitse nõuab Harju tänava kitsendamist seetõttu, et enne Teist maailmasõda oli see praegusega võrreldes kolm meetrit kitsam.“

Päev hiljem. 30. augustil ilmub Postimehes samasisuline uudis BNS-ilt Siseuudiste rubriigis **„Linnavalitsus hoidub Harju tänava kitsendamisest“**⁵¹. Kui eelneva, Päevalehes ilmunud kirjutisega võrrelda, siis siit jääb pigem kõlama, et MKI jääb endale kindlaks vastasseisus Tallinna linnavalitsusega. Ja seda tänu sellele, et uudise allikaks on seekord mitte Tallinna linnavalitsus, vaid MKI pressiesindaja Lauri Kuusing.

Selles uudises mitte ei öelda hämaralt, et linnavalitsus tahab veel muinsuskaitsejatega asja arutada, vaid:

„Tallinna linnavalitsus soovib muinsuskaitsejatel loobuda nõudmisest, et Harju tänava uushoonestamisel ajaloolise ehitusjoone taastamiseks tänav kolm meetrit kitsamaks ehitataks, ning otsustas detailplaneeringu vastuvõtmist istungi päevakorda mitte lülitada.“

Tuuakse ära Muinsuskaitseinspektsiooni pressiesindaja Lauri Kuusingu öeldu – et tegu on „arhitektuurimälestiste ekspertkomisjoni otsusega, mille muutmine on vähetõenäoline. „See tähendaks kogu detailplaneeringu ümbertegemist,“ nentis ta.“

⁵¹ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=30603>

Avalikkusele ilmselt vastuvõetavana tundub ka lõppu lisatud info: „1944. aasta märtsipommitamise tagajärjel lagedaks jäänud Harju tänava detailplaneering on kooskõlas vanalinna kaitseala uushoonestamise põhimõtetega ja järgib endist tänavajoont, varasemaid krundipiire, hoonete mahtusid ja liigendust.“

Järgmisel päeval, 31. augustil ilmub Postimehes Siseuudiste rubriigis Urmas Seaveri lugu „**Muinsuskaitse lubab võidelda kitsa Harju tänava eest**“⁵². Loo üks allikaid on ilmselgelt MKI – olukorda peegeldatakse paljuski tema seisukohast.

„Riigi muinsuskaitseinspeksioon kavatseb seista vastu Tallinna abilinnapea Toivo Ninnase kavale jätta Harju tänav pärast tänavääre täisehitamist sama laiaks kui praegu, sest see eiraks nii muinsuskaitseseadust kui ka Tallinna vanalinna muinsuskaitseala põhimäärust,“ öeldakse sissejuhatuseks.

Kohe loo alguses tsiteeritakse Anneli Randlat: „Loomulikult kavatseme protestida,“ ütles muinsuskaitseinspeksiooni peadirektor Anneli Randla eile Postimehele. „Varasem otsus tänavajoone taastamise osas on olemas, muinsuskaitse peab õigeks selle juurde jääda.““

Selgituseks viidatakse jällegi Tallinna vanalinna muinsuskaitseala põhimäärusele, mille kohaselt „tuleb uute hoonete rajamisel järgida 1944. aasta pommituseelseid krundipiire, kuid seetõttu muutuks Harju tänav pärast selle ääre täisehitamist praegusest ligi kolm meetrit kitsamaks“.

Jätkatakse MKI seisukohtadega. Öeldakse, et Randla sõnul olid kõik osapooled aasta varem omavahel läbi rääkinud, et tee all olevaid kommunikatsioone on võimalik sobitada ka kitsama tänava alla ning tuletõrjegi mahub vajadusel kitsamal tänaval liiklema: „See tuli äärmiselt ebameeldiva üllatusena,“ kommenteeris Randla abilinnapea Ninnase tee laiemaks jätmist pooldavat avaldust. „Kõik sai ju mullu kokku lepitud, linn peab nüüd oma varasematest otsustest jõhkralt üle minema.“

Tuuakse ära ka abilinnapea Toivo Ninnase seisukoht, kes toob peamise argumendina: „Ei tahaks lubada sellise koha tegemist, kust kaks tuletõrjeautot läbi ei mahu.“ Ninnas viitab ka vajadusele küsida linnakodanike arvamust, eeldades, et see

⁵² <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=30762>

on kitsenduse suhtes eitav ja sõnab: „/.../nad /muinsuskaitssjad/ peaksid aru saama, et pole mõtet teha seda, mis paljudele inimestele ei meeldi.“

Alapealkirja all „Muutuvad seisukohad“ vaadatakse tagasi varasemale. Lugeja saab teada, et detailplaneeringu kallal on (lähtuvalt aastatagusest kokkuleppest hoonestada 1944. aasta eelse tänavajoone järgi) hulk inimesi ligi aasta aega tööd teinud.

Ninnase kinnitusel on linn valmis ise hüvitama detailplaneeringu ümbertegemise kulud, kui lõpuks jääb peale seisukoht, et tee tuleb jätta praegusesse laiusesse.

Meenutatakse, et ka 1998. aastal oli linn jäigal seisukohal, et vana tänavajoont hoonestajal järgida ei tule. Sealjuures viitasid linna esindajad tänava all olevatele tehnovõrkudele ja liiklusohutusele. Siis tehti jällegi detailplaneering, mis nägi tänavat ette selle praeguses laiuses, see jäi aga seisma muinsuskaitssjate vastuseisu tõttu. Muinsuskaitse nõudis ka tollal vanade krundipiiride järgimist ja ühes sellega tee kitsamaks ehitamist. Vaidlus linna ja muinsuskaitssjate vahel leidis lahenduse alles 2000. aastal, kui otsustati, et tuleb taastada 1944. aasta pommituseelne tänavajoon.

Kui 1998. aasta detailplaneeringu järgi oleks alale pidanud kerkima mitut krunti hõlmav hotell, siis värskes, 2001. aastal valminud detailplaneeringus pidi arvestama vanalinna muinsuskaitseala põhimäärust ning muinsuskaitse eeskirju, mis välistavad suurte karpmajade ehitamise. Samuti peavad uute hoonete kerkimisel jääma aimatavad pommitamiseelsed krundipiirid ning hoonestus jääma sama kõrge ja krunditi erinev, nagu see oli enne punavägede rünnakut 1944. aasta märtsis.

3.2. KONFLIKTID JA VANDENÕUTEOORIAD

Järgmiseks, 6. septembril vahendab EPL Online Eesti Ekspressi kõmulist paljastavas toonis kirjutist, justkui käiks linnavalitsuse ja Pakosta (ning sellega seoses ka MKI) vahel inetu mäng, mis ajendatud nende kahe erahuvidest. Küll jäävad aga siit täiesti

arusaamatuks selliste erahuvide ja käitumise motiivid. Lugu „**Ninnase ja Pakosta vahel muinsuskaitsealane konflikt**“⁵³ algab väitega:

„Tallinna abilinnapea Liisa Pakosta arvates on teda alatult alt veetud, kirjutab Eesti Ekspress.“ Edasi peab selguma, miks Pakosta end altveetuna peaks tundma:

„Mullu kevadel sõlmisid muinsuskaitsjed ja Tallinna linnavalitsus suusõnalise salapakti.“

Järgneva nn salapakti jõudmise kirjeldus kõlab nagu anekdoot: „Tollane abilinnapea Priit Vilba jändas kurikuulsa Tartu maantee läbimurdega. Reformierakondlane Vilba ei suutnud kuidagi hankida luba kahe maja kokkulükkamiseks. Tegemist oli Seegi kiriku sauna ja pidalitöbiste haiglaga. /---/ muinsuskaitse keelas neile buldooseriga läheneda. Lugematus hulgas sõnelustes oli Vilba vastane isamaaliitlane Pakosta. Aga koalitsioonipartneritena jõudsid nad lõpuks kummalegi mõnusa diilini. Pakosta töötas seista hea selle eest, et saun ja vaestehaigla kaovad kultuurimälestiste nimekirjast. Lubadust polnud raske täita. Eesti muinsuskaitset juhib Pakosta sõbranna Anneli Randla. Vastutasuks valmistas Vilba 25. mail 2000 paberi, mis kannab nime "Lähteülesanne". See käskis võtta "Harju tänava ehitusjooneks enne 1940. aastat olnud endiste kinnistute piirid". Küllap oleks õnnistus saabunudki, kui kevadel poleks kaks meest Vabaduse platsi majast lahkunud. Isamaaliit kandis linnavalitsusest välja Jüri Mõisa, kes tõmbas skandaale ligi nagu magnet. Reformierakond vahetas välja natuke vähem kuulsa Priit Vilba. Langenute asemele tulid teised tublid ärimehed – Tõnis Palts ja Toivo Ninnas. Peagi hakkas Ninnas esitama kolleegidele nipiga küsimusi. Miks peaks vanalinna tänava kitsaks tegema? Kuidas tuletõrje ja kiirabi siis häda korral kiiresti Raekoja platsile pääsevad?/---/“

Selline skeemi kirjeldus mõjub suuresti lihtsalt spekulatsioonina, aga siiski käib siin mainitud nn salapakt ajakirjandusest edaspidi veel korduvalt läbi ja lugejale meenutamiseks, millega tegu, on seda salapakti ikka ja jälle uuesti kirjeldatud ja niiviisi ilmselt tahtmatult lugeja teadvusse kinnistatud, nii et see kujuneb müüdiks. Põhjuseks ilmselt, et ajakirjandus otsib alati konflikti ja püüab seda esile tuua nii palju

⁵³ <http://www.epl.ee/artikkel/174409>

kui võimalik. Kahtlemata kahjustab see lugu mitte ainult linnavalitsuse ametnike, vaid ka MKI renomeed.

Samas loos nenditakse aga teemal juba tõsisemas toonis, viidates sellele, et Harju tänava hoonestamise detailplaneering on pandud seisma: „Kuni muinsuskaitse ja linnavalitsus uuesti kokku ei lepi, ei saa Harju tänavale ühtegi maja ehitada.“

Siit nähtub lugeja jaoks ka, et ilma MKI kooskõlastuseta ei saa ka nii kanged mehed nagu Tõnis Palts ja Toivo Ninnas Tallinna linnas midagi ära otsustada.

Konfliktile on keskendunud ka järgnev, 7. septembri Päevalehe lugu „**Harju tänav ajab linnajuhtid tülli**“⁵⁴, kus öeldakse, et „Tallinna abilinnapea Toivo Ninnase ärgitusel on linnajuhtide enamus pööranud selja Harju tänava kitsaks muutvale ehituskavale, minnes vastuollu muinsuskaitse ja neid toetava abilinnapea Liisa Pakostaga. „Liikluse ja inimeste ohutuse seisukohalt pole muinsuskaitse nõudmine otstarbekas,“ märkis abilinnapea.“

Aga sõna antakse ka teisele poolele, Muinsuskaitseinspeksiooni peadirektorile Anneli Randlale, kelle sõnul „ei pea Ninnase argumendid vett. „Siin on kõik läbi mängitud ning pikalt arutatud tuletõrje ja kiirabiga, kelle kinnitusel probleeme ei teki,“ sõnas Randla. „Harju tänav ei pea olema magistraal Raekoja platsile.“ Ringliiklus on korraldatav Niguliste ja Rüütli tänava kaudu ning kõik kommunikatsioonid tuleb seal nii või teisiti ümber teha, selgitas Randla.“

Teisalt aga jääb kõlama ka vastaspoole, Ninnase öeldu – et ka linnapea Tõnis Palts on nende leeris, kes säilitaksid tänava praegused piirid: „Linnapea on reaalselt mõtlev inimene. Ta ei mõtle erakondlikult, vaid sellele, mis linnale on vajalik. Me ei aja siin mingit isiklikku poliitikat.“

Artikli lõpetuseks öeldakse: „Randla kompromissideks valmis ei ole ning peab võimalikuks vaid kahte lahendust. „Tänav kas hoonestatakse ennesõjaaegse tänavajoone järgi või jääb kõik nii, nagu on. Mingeid vahepealseid variante ma ei

⁵⁴ <http://www.epl.ee/artikkel/88306>

näe,“ ütles ta. Randla sõnul tuleb linnavalitsusel täita nii muinsuskaitse seadust kui ka muinsuskaitse kooskõlastust detailplaneeringule.“

Selle kirjutise põhjal võib öelda, et MKI juht väga sirgeselgselt kaitseb oma institutsiooni seisukohta.

Lisaks linnaisadele astub MKI nõudmistele Harju tänava küsimuses vastu ka arhitekt Jüri Lass oma arvamuse avaldusega Postimehe Arvamuse rubriigis 13. septembril, pealkirja all „**Järjekordne kitsarinnalisuse ohver?**“⁵⁵.

Ta ütleb: „Muinsuskaitse nõuab tänava hoonestuse taastamist sõjajärgsel kujul, praegust olukorda ja vajadusi arvestavad ja hindavad inimesed on muinsuskaitse nõudmistele vastu. Arvan, et õigus on viimastel.“

Demagoogiast tulvil argumentatsioon teeb maatasa MKI nõude järgida sõjajärgset tänavajoont, krundipiire ja hoonete mahtusid, tuues põhjuseks: „Harju tänava keskaegne struktuur on jäädavalt kadunud igal juhul./---/ Harju tänava idaküljele on samuti kerkinud varasemat hoonestus- ja krundistruktuuri mitteamestavad hooned. Praegune majandusministeeriumi hoone ja kirjanike maja on neist kõige silmatorkavamad.“ Arhitekt väidab, et „Harju tänavale on juba tekkinud uus linnaehituslik struktuur, mida enam tagasi ei pööra“ ning leiab, et pigem tuleks nüüd „see uus struktuur tuleks võimalikult tervikliku linnaehitusliku lahendusena lõpule viia“.

Otsust taastada pommitamiseelne tänavalaius nimetab ta „muinsuskaitse lahenduseks, mis muutub tegelikult muinsuskaitse karikatuuriks“.

Artikli autor kasutab muinsuskaitse otsust kommenteerides kaudset kõneviisi, selle otsuse väärtust niiviisi justkui kaheldavaks muutes, seda madaldades: „Muinsuskaitse on avalikes esinemistes väitnud, et Harju tänava peab taastama, seda nõudvat muinsuskaitse põhitõed.“

Ta rõhutab, „et linn on üks ajas arenev organism, millele iga põlvkond annab oma lisa. Vanalinn ei tohiks mingil juhul olla selline linna osa, kus see peaks keelatud olema.“ Ta möönab, et „vanalinnas olevad väärtused nõuavad hoonete kavandajatelt

⁵⁵ <http://vana.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=32229>

suuremat ajaloo-, keskkonna- ja kultuuritunnetust, see tähendab professionaalsust. Muinsuskaitse ilmselt kardab, et tänastel arhitektidel see puudub. Mina usun ja loodan, et see professionaalsus on arhitektidel olemas.“

Arhitekt Jüri Lass leiab, et tema siin toodud põhjendused „valguses on isegi ilmselt veidi teisejärgulisemad senistes vaidlustes põhiargumentidena kasutatud liikluskorralduslikud ja tehnovõrkudega seotud põhjendused/argumendid“.

Temagi viitab müütilisele nn Vilba-Pakosta salapaktile: „Ärevaks tegi Harju tänavaga seotult ka lehes vilksatanud uudis, et Harju tänava küsimust püütakse siduda Tartu maantee läbimurdega – teie ei anna meile Harju tänava taastamist, meie ei anna teile Tartu maantee neljarajalist läbitoomist. Jumal hoidku linna sellise „poliitilise“ lehmakauplemise eest.“

Ligi nädal hiljem, 18. septembril Päevalehes ilmunud ajakirjanik Helen Eelranna loost **„Palts, Pakosta ja Ninnas ehitavad Harju tänava hoonestuse maketi“**⁵⁶ aga nähtub, et muinsuskaitse nõudmistele vastavalt tehtud detailplaneering on endiselt arutuse all:

„Tallinna linnapea Tõnis Palts ning abilinnapead Liisa Pakosta ja Toivo Ninnas jõudsid üksmeelele, et Harju tänava detailplaneeringu pikale veninud vaidluste lõpetamiseks ja rahva arvamuse teada saamiseks tuleb rajada hoonestuse makett. „See oleks lõuendiga kaetud ehitustelling, millele on maalitud hoonestus,“ kirjeldas Ninnas umbes miljon krooni maksvat maketti.“

Öeldakse, et ka linnapea Tõnis Palts on selle ideega päri, tema „sõnul idee pärineb maailmapraktikast. „See oleks hea võimalus linlase arvamust küsida,“ kinnitas ta.“

Veel öeldakse artiklis, et linnapea on moodustanud „ajaloolise Tallinna nõukoja, kuhu kuuluvad Jaan Kross, Jüri Arrak ja Hans H. Luik“, kelle „ühe soovitusena tekiks Harju tänavale haljasala, mitte hoonestus“.

Eraldi on sellest nõukojast esitletud kirjanik Jaan Krossi arvamust, kes ei toeta uut detailplaneeringut: „Harju tänaval elav kirjanik Jaan Kross arvas, et tänava kitsaks

⁵⁶ <http://www.epl.ee/artikkel/88778>

ehitamisega pole mõtet kiirustada. „Las muinsuskaitse olla oma arvamisel, mina arvan, et /.../ pole mõtet/.../““

Üheselt pahatahtliku demagoogitsemisena MKI aadressil mõjub 6. oktoobri Päevalehe kirjutis „**Arusaamatu muinsussõda**“⁵⁷, kus heietatakse, kui mõttetus on muinsuskaitsejate otsused, seejuures kirjutise autor justkui libiseb üle ühiskonnas hetkel aktuaalsetest muinsuskaitsega seonduvatest teemadest, jäädeski rõhutatult pealiskaudseks. Kirjutisel ei ole juures autorit, autorina on märgitud vaid EPL. Muinsuskaitsejate kohta öeldakse siin: „/.../ nad ütlevad peaaegu alati “ei tohi”. Meenutagem. Harju tänavale ehitada – ei tohi. Viru tänavale De la Gardie kaubamaja teha – ei tohi. Aia tänavale WW Passaaži ehitada – ei tohi. Radisson SAS hotelli ehitada – ei tohi. Ja järsku: Sauna tänavale teatrimaja rajada – tohib. Miks ometi?! Keskaegsele vundamendile selga ju! Ehkki Euroopa muinsusspetsialist ütles – ei tohi. Tohtis ju veel hiljuti ka Tartu maantee läbimurret ehitada, tingimusel et Harju tänaval ei tohi ehitada uue tänavajoone järgi. Või oli see vastupidi? Kes mäletab, kes saab aru selliste otsuste loogikast? Kas muinsuskaitsejad ise saavad? Või on muinsuse väärtus vaid poliitilise kauplemise objekt?“

Sellega vihjatakse jällegi paljuräägitud oletatavale Pakosta-Vilba salapaktile ja püütakse lugejale jätta muljet MKI otsuste mõttetusest, ning samas ka sellest, et tema otsuseid ei võeta arvesse – kõik need – De la Gardie, Radisson SAS ja WW Passaaž – on ju olemas.

Oma demagoogitsemise lõpetab kirjutise autor: „Kahju, sest niimoodi devalveerub muinsuskaitse- ja arheoloogiaekspertide sõna, eriti nende silmis, kes tulevikku kavandavad. Ning muinsuskaitsejate seisukohad võivad langeda kurtidele kõrvadele siis, kui neid tõesti oleks vaja kuulata.“

⁵⁷ <http://www.epl.ee/artikkel/89787>

9. oktoobri Postimees nendib Uudiste rubriigi kirjutises „**Harju tänav ajas linna muinsuskaitsega tülli**“⁵⁸, et vastasseis jätkub, edasiminekut pole:

„Tallinna vanalinnas asuv Harju tänav on saanud tüliõunaks muinsuskaitse ja linnavalitsuse vahel, sest erinevalt linnavalitsusest tahab amet tänava kitsamaks teha, nagu see oli enne viimast maailmasõda.“

Nenditakse, et tänava saatuse kohta mingit otsust tehtud ei ole, ja korratakse üle mõlema osapoole augustis välja öeldud seisukohad. Kumbagi on ka napilt tsiteeritud:

Ninnas: „Ei tahaks lubada koha tegemist, kust kaks tuletõrjeautot läbi ei mahu.“

Randla: „Varasem otsus tänavajoone taastamise osas on olemas, muinsuskaitse peab õigeks selle juurde jääda.“

Seekord on Postimehele olukorda kommenteerinud aga Muinsuskaitseinspektsiooni avalike suhete spetsialist Lauri Kuusing, kes ütleb, et „erimeelsuse lahendamiseks mingeid muid ettepanekuid linna poolt seni pole“.

3.3. LINNAVALITSUSE MANIPULATSIOONID

Täiesti tõsimeeli käsitletaksegi siin seda küsitlust ammendava allikana tallinlaste arvamuse kohta, ja tuuakse ka Harju tn elaniku Mihkel Muti arvamus. Kommentaari ei küsita mitte Randlalt, vaid Trummaliit.

6. novembri Päevalehe Helen Eelranna kirjutises „**Konflikt: tallinlased vastu Harju tänava kitsendamisele**“⁵⁹ teatatakse sissejuhatuses, et nagu selgub linnavalitsuse poolt Saar Pollilt tellitud avaliku arvamuse küsitlusest, on 68 protsenti tallinlastest vastu muinsuskaitse vankumatule soovile muuta Harju tänav senisest kitsamaks.

„Mina sellele tulemusele hinnangut anda ei tahaks, tallinlaste seisukoht räägib enda eest,“ ütles Tallinna linnapea Tõnis Palts. Tema sõnul telliti uuring eesmärgil, et pikale veninud arutelu Harju tänava detailplaneeringu üle ei pidurduks.“

⁵⁸ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=35088>

⁵⁹ <http://www.epl.ee/artikkel/91054>

Juba artikli pealkirigi ütleb, et ajakirjaniku esitatuna peakski küsitluse tulemust vaatlama ammendava näitajana tallinlaste suhtumisest Harju tänava hoonestamisse. Siin ei täpsustata, kui paljude inimeste arvamust küsiti ja mille alusel küsitletavad valiti, ei öelda ka, mida täpselt küsiti.

Tuuakse aga ära Tallinna Kultuuriväärtuste Ameti juhataja Agne Trummali nõrdimusavaldus: „Kui sellistes asjades avalikkuse arvamust küsida, siis võiks ka küsida, et kas meil on vaja muinsuskaitset ja seadusi.“ Ja Trummali nending, et muinsuskaitsejad lähtuvad seadusest ning seetõttu on neil „raske oma veendumust Harju tänava kitsamaks ehitamise kohta ümber hinnata“.

Sellele vastuseks on ajakirjanik toonud siia kõrvale linnavõimudepoolse MKI-le kohta kätte näitava sõnumi: „Linnapea nõunik Peeter-Erik Ots lausus, et seadus ei kohusta muinsuskaitsejaid mitte ümberehitusi tegema, vaid valvama, et ajalooliste väärtuste suhtes midagi keelatud ei tehtaks“

Küsitud on ka Harju tänaval elava kirjaniku Mihkel Muti arvamust, kes ütles, et „tänav planeerimisel tuleks kuulda võtta terve mõistuse häält. „Ka keskajal oli laiemaid tänavaid, kas või näiteks Lai tänav,“ rääkis Mutt.“

Lõpetuseks on toodud Trummali öeldu, et „võimalik kompromiss muinsuskaitsejate jaoks oleks Harju tänava hoonestamata jätmine. „Tundub, et meie ühiskond ei ole nii kaugele arenenud, et suudaks ajaloolise väärtusega aladele maju ehitada,“ tõdes ta. Trummal leidis, et haljasalad oleksid Harju tänavale kõige mõistlikum lähenemine.“

Samal päeval, 6. novembril ilmub Postimehe Siseuudiste rubriigis pikem teema käsitlev Urmas Seaverilt „**Pealinlased eelistavad laia Harju tänavat**“⁶⁰, kus öeldakse et uuringufirma Saar Poll küsitluse järgi „peab üle kahe kolmandiku pealinlastest õigeks, et Harju tänav jääks sama laiaks kui praegu, ning linnapea Tõnis Paltsi sõnul tuleb linnavolikogul ala detailplaneeringut hinnates avaliku arvamusega arvestada.“

⁶⁰ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38053>

Ka siin artiklis seatakse vastamisi rahva tahe muinsuskaitsjate nõudmistega, kes on rõhutanud, et nad järgivad seadust. Seepärast on siin järjest alapealkirjad: „68% tahab laia tänavat“ ja „Seadus nõuab kitsast teed“.

Lugejale meenutuseks, miks detailplaneering seisma jäi ja diskussioon aina jätkub, on toodud: „Ala detailplaneering pidi volikokku jõudma tänavu augustis, kuid abilinnapea Toivo Ninnas jättis selle seisma, sest ei pidanud õigeks planeeringuga ette nähtud Harju tänava kitsamaks ehitamist. Linnapea Palts ütles septembri keskel Postimehele, et tänava laiuse üle otsustades ei tohi avalikust arvamusest mööda minna.“

Nüüd, pärast küsitlust tuuakse linnapea rahulolev lause: „„Tellisin uuringu, et volikogu saaks Harju tänava küsimuse lõplikult ära lahendada, lähtudes avalikust arvamusest,“

Artiklis öeldakse veel et uurimuses küsiti inimeste arvamust ka Harju tänava Niguliste kiriku poolse tühja teeääre kohta. 63 protsenti vastanutest pidas õigeks sinna haljasala jätmist, 23 protsenti selle täisehitamist. Sellega seoses tuuakse ära Paltsi arvamus, kes peab tõenäoliseks, et „teeäär läheb siiski täisehitamisele, sest vastasel korral tuleb linnal maksta maaomanikele hüvitusraha. „See läheb linnale kalliks. Kuigi ka ise pean seda rohelust seal heaks, tuleb siiski arvestada, et investoritel on teatud õigustatud ootused.““

MKI nõudmiste kohta nenditakse artikli lõpus neutraalselt: „Tänav kitsamaks ehitamist nõuavad muinsuskaitsjad, viidates vanalinna kaitsemäärusele ja muinsuskaitseseadusele, mille kohaselt tuleb uute hoonete rajamisel vanalinna järgida 1944. aasta pommitamiseelseid krundipiire. Nende järgimine muudaks Harju tänava pärast selle ääre täisehitamist praegusest kohati ligi kolm meetrit kitsamaks.“

6. novembri EPL Online'is ilmunud aramusloos „**Harju tänav tänases laiuses**“⁶¹ mille juures, kahjuks ei ole autorit märgitud, nenditakse, et „Tallinna linnapea Tõnis Palts on pehmelt öeldes täbarast olukorrast auga välja tulnud. Täpselt kümme aastat on Tallinnas Harju tänava õige taastamislaiuse üle vaieldud. Tänavu sügisel kiskus

⁶¹ <http://www.epl.ee/artikkel/91073>

vaidlus aga juba õige inetuks, sest linnajuhid andsid põhjuse rääkida salakokkulepetest, mille järgi sõltunuks Tartu maantee läbimurde ehitamise võimalikkus justkui Harju tänava laiuusest.

Nüüd on Tõnis Paltsil õigus öelda: rahvas tahab nii, küsitluse tulemus räägib enda eest.“

Öeldakse veel, et kolumnist Enn Soosaar soovitas Eesti Päevalehes hiljuti lükata Harju tänava taashoonestamise otsustamine pigem edasi, sest ühiskond pole veel küps langetama sellist otsust – et aeg annab arutust.

Autor aga võtab autoriteetse inimesega mitte nõustuda, öeldes terve toimetuse nimel:

„Nii nagu aastaid lahtikaevatuna seisnud Harju tänava pommivaremed kasvatavad vaid maltsa ja lepavõsa, kasvatab otsuse edasilükkamine ja vaidluse lõputu kestmine vaimset lepavõsa linlaste meeles. Pikka aega oma tundi ootama jääv Harju tänav annaks taas ja taas põhjuse salakokkulepete tekkeks, vastastikkusteks kahtlustusteks ning lõpututeks vaidlusteks. Seepärast toetab Eesti Päevaleht Tallinna ühe maltsakolde kaotamist ja Harju tänava taastamist praeguses laiuuses.“

Järgneb uudis Postimehe Siseuudiste rubriigis „**Tallinn saatis Harju tänava detailplaneeringu avalikustamisele**“⁶² 7. novembril. Siit uudisest selgub ka, et Tallinna Kultuuriväärtuste Amet ja Muinsuskaitseinspeksioon peavad vajalikuks leida enne planeeringu kehtestamist lahenduse Eduard Vilde monumendi asukohale.

3.4. LINNAPEA HAARAB SULE!

8. novembril ilmub aga Postimehe Arvamuse rubriigis Tallinna linnapea Tõnis Paltsi kirjutis „**Avalik sektor ja avalik arvamus**“⁶³. Tegemist on viisaka kriitika raamidest väljuva lahmimisega, kus Palts alapealkirja all „Muinsuskaitse diktatuur“ süüdistab MKId avaliku arvamuse mitteamestamises ja „meie kõigi“ raha raiskamises. „Konkreetselt: kõik linnaametid ja teised avaliku sektori ametnikud lausa peavad arvestama avaliku arvamusel/---/ See käib ka muinsuskaitseametiga kohta,“ ütleb

⁶² <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38259>

⁶³ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38328>

linnapea. „Muinsuskaitse ei saa lähtuda ühe kindla suletud ringkonna unistuste maailmast. Kui muinsuskaitse tahab kaine mõistusega vaielda, siis peab ta tellima avaliku arvamuse uuringu mingis küsimuses ja näitama, et avalikkus on tema poolel. Vastasel korral on muinsuskaitse see, kes raiskab mõttetult meie kõigi raha.“

Siin toob linnapea Harju tänava teemale lisaks sisse ka Tartu maantee läbimurde, et näidata MKI-d kui vaid raharaiskajat, kes ei kaitse linna huve, öeldes et linn on sinna investeerinud 50 miljonit krooni, objekt aga seisab muinsuskaitse süül ning lisab: „Avalikkus peab kutsuma muinsuskaitse korrale.“

Niisiis peaks linnapea arvates avalik sektor olema allutatud avalikule arvamusele: „Maailmas on levimas tendents, et muinsuskaitse otsustes on esikohal avalik aramus. Siis tulevad eksperdid. Aga meil siin demonstreeritakse kangekaelselt oma diktatuuri. /.../ Oleme allutanud avalikkuse huvid grupi huvidele.“ Linnapea jätkab demagoogiliselt ja lausa ähvardavalt MKI suunas: „Õnneks on aga need asjad linnavalitsuses suuresti muutunud. Ametnikud ei pea end enam eksimatuteks, ei võeta suud vett täis ning ei punnitata iga kord oma õiguse eest. Ametnik on aru saanud, et talle maksab linnakodanik. Nüüd tuleb kindlaks teha, et me seda iial ei unustaks“

Tänu lahmivale toonile ja üleliia lihtsustatud vastandustele ei täida Tõnis Paltsi kirjutis päriselt oma eesmärgi – MKI mainet madaldada. Mahlased fraasid saavad edaspidises diskussioonis linnapea enda kaubamärgiks ja see ärgitab vastukajasid ajakirjanduses muinsuskaitse toetuseks ja kriitikaks Paltsi korraldatud avaliku arvamuse küsitluse kohta.

Mõni päev hiljem, 13. novembril ilmub Postimehe Arvamuse rubriigis kaks kirjutist vastuseks Paltsi arvamusele:

Arvamusloo „**Tallinna linnavalitsuse diktatuur**“⁶⁴ autor Jaak Ader, kes on enda tutvustuseks lisanud: „linnakodanik, Eesti Muinsuskaitse Seltsi liige“, ei pea avalikkuse seisukoha uurimuseks sugugi arvestatavaks linnavalitsuse poolt Saar

⁶⁴ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38768>

Pollilt tellitud uuringut, kus tema sõnul esitati 1050 tallinlasele küsimus „Kas pooldate ideed muuta Harju tänav kitsamaks?“. Ta nimetab seda uurimust representatiivseks, lisades irooniliselt: „Soovitan korraldada küsitluse „Kas pooldate ideed parkimistasude alandamiseks (kaotamiseks) vanalinnas?“ Tulemuse võin küsitlust korraldamata ise ütelda. Küsimuse esitamisest sõltub vastus.“

Teise kirjutise „**Maha spetsialistid!**“⁶⁵ autor Krista Piirimäe Tartust nimetab linnapea Postimehes ilmunud artiklit „superkirjutiseks“, ja kasutab tema väljendeid, „olles sügavalt sisse elanud ühe asjaliku mehise mehe kõnepruuki“.

Tartlase iroonia Tallinna linnavalitsuse ja tema *macho*-mehest juhi Paltsi suunas tuleb päris hästi välja: „Milleks raisata raha, kui mitme aasta koolitamise tulemuseks on spetsialist, kes arvab õpitud alal rohkem teadvat kui teised. Nad võtavad Tallinna linnapea Tõnis Paltsi sõnul „suu täis“.“;

„Kõige rohkem teeb Tõnis Paltsile viha muinsuskaitse diktatuur, need printsipiaalsed ametnikud, kes tegelevad kondi- ja kivipuruga, oma suletud ringkonna unistuste maailmaga, soojendavad end võõra raha põlemise paistel, punnitavad oma õiguste eest.“;

„Õnneks on aga nüüd uus Tallinna linnavalitsus kui karavan, kes ei lase end haukuvatest koertest häirida.“

MKI kaitseks astub välja ka ICOMOSi Eesti Rahvuskomitee liige Jevgeni Kaljundi 15. nov aramusavaldusega Postimehe Kirjade rubriigis „**Rahaga muinsuskaitse kallal**“⁶⁶, kus kirjutab, et „tõenäoliselt ei ole linnapea Tõnis Palts sugugi pahatahtlik inimene“, kuid tema lähtepunkt on ainult raha, millele ta otsib rahvaküsitluse abil avalikkuse toetust. Autor viib selle mõtte absurdini, küsides, kas saab rahvaküsitluse abil otsustada näiteks, kas osta tanke või lennukeid.

Paltsi korraldatud avaliku arvamuse küsitluse kohta on üht-teist öelda ka Jüri Kuuskemaal, jällegi Postimehe Arvamuse rubriigis, pealkirjaks „**Kas Pikk tänav laiaks?**“, 22. novembril. Kuuskemaa tutvustab end siin kunstiteadlasena.

⁶⁵ sealsamas

⁶⁶ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=39059>

Tema sõnul on avalikkus ajakirjanduse esitatavate küsimustega „hõlpsasti manipuleeritav. Pealegi on avalikkus tihtipeale nagu väike laps, kes ei tea, mis talle pikemas ajakavas kasulik on. Kui laps tahab kohe ja praegu ja palju kommi, siis ei oska ta mõelda kümne aasta pärast auklikuks saavatele hammastele. Kui autojuht tahab parkida täna ja kohe ja igale poole, siis ei oska ta mõelda järjest elamiskõlbmatumaks muutuvale keskkonnale. Ammugi sellele, et turistid ei tule meie vanalinna autode paraadi ja laiu autoteid imetlema, vaid kitsaid ja kõveraid ja rahulikke tänavaid kaema. Ning igipõliseid maju nende tänavate ääres, aga mitte juhuslikke moeröögatusi.“

Kuuskemaa leiab, et „Muinsuskaitse autoriteeti ei tuleks alla kiskuda tänavaküsitlustega „võhikult võhikule“, vaid kuulata parimatest asjatundjatest koostatud muinsuskaitsenõukogu. Usaldatagu spetsialiste, mitte võhikuid.“

Siin vihjab ta ilmselt Tartu mnt läbimurde küsimuse lahendamisega moodustatud nõukogule, aga kindlasti tõstab tema suurepäraselt argumenteeritud kirjutis kaudselt ka MKI mainet – muinsuskaitsjed on spetsialistid, kes teevad otsuseid läbikaalutult ja pikemas perspektiivis. Selline avaliku arvamuse küsitlus, nagu Palts läbi viis, on aga eksitav, sest avalikkus on nagu laps, kes tahab kohe ja praegu palju kommi ega mõtle kaugemale.

MKI suhtes kriitiline on aga 17. novembril Postimehe Arvamuse rubriigis ilmunud arhitekt Ike Volkovi, kes on Tallinna säästva arengu ja planeerimise ameti juhataja, kirjutis „**Tallinn pole ometi tort!**“⁶⁷ Autor on MKI tegemiste teemal irooniline – artiklist nähtub, et ta peab selle ametkonna inimesi pealiskaudseiks, kes kuigivõrd asjadesse ei süvene ja näevad asja ühekülgsest, ei näe tervikut: „Ametkond, kes soovib (seejuures seadusega kooskõlas) Harju tänaval ajaloolise tänavajoone säilitamist, on nõus ligi 200 auto toomisega sinna tänavale, lubades garaaživärvade ja kaupluse uste avanemist sõiduteele, pole probleemisse kuigivõrd süvenenud.“ „Muinsuskaitseametnik peaks linna huve kaitsma,“ ütleb Volkov lõpetuseks.

⁶⁷ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=39423>

3.5. JÄRELDUSED

Harju tänava hoonestamise detailplaneeringu teemal ilmus Postimehes ja Päevalehes kokku 20 kirjutist. Neist 9 kohta võib hinnanguliselt öelda, et need näitavad MKI-d positiivses valguses, 10 puhul on mulje pigem negatiivne ja ühe puhul on kajastus neutraalne.

Esimeste kajastuste põhjal võiks öelda, et MKI on püüdnud avalikkust linnaplaneerimisse kaasa haarata, tutvustada avalikkusele oma plaane Harju tänava hoonestamise osas. Seega ta esialgu juhib protsessi avalikkuse ees. Siiski ei selgitata oma kavasid ja nõudmisi avalikkusele piisavalt või tehakse seda liiga kitsas ringis – Päevalehe ja Postimehe lugeja saab valminud detailplaneeringu sisust lähemalt aimu siis, kui ajakirjandusse jõudavad linnavalitsusepoolsed hoiakud antud teemal.

Päevalehe loost „**Tallinna linnavalitsus kahtleb Harju tänava kitsendamises**“⁶⁸, 29.08) selgub, et Palts on ajakirjanikele öelnud, et linnavalitsus kahtleb tänava kitsendamist nõudvas detailplaneeringus – ja alles sedakaudu saab lugeja teada, et Harju tänava kohta tehtud detailplaneering näeb ette Niguliste ja Rüütli tänava vahelise ala hoonestamise vanalinna konteksti sobivate äri- ja eluhoonetega ning pommitamiseelse tänavajoone, mis oleks olemasolevast ligi kolm meetrit kitsam.

Nagu on Toomas Tamla antud juhtumi kohta öelnud, lähtus MKI nõukogudeaegsest mallist, et kui seadus annab õiguse, siis sellest piisabki, aga avatud ühiskonnas enam sageli ei piisa. („Millist muinsuskaitset vajame?“⁶⁹, Postimees, Arvamus, 14.11) Töö avalikkusega jäi nõrgaks. Seda aga ei saa öelda MKI vastaspoole, linnavalitsuse kohta. Tõnis Palts ja Toivo Ninnas oskasid suurepäraselt avaliku arvamusega manipuleerida. Tellinud nn avaliku arvamuse uuringu, milles esitatud küsimuse – „Kas pooldate Harju tänava kitsendamist?“ – vastus oli ettearvatav, võis linnavalitsus edaspidi pidada end avaliku arvamuse esindajaks ja kaitsjaks. Paltsu tellitud nn avaliku arvamuse küsitlust kommenteeris hiljem tabavalt Jüri Kuuskemaa, rõhutades, et avalikkus on ajakirjanduse esitatavate küsimustega kergesti manipuleeritav,

⁶⁸ <http://www.epl.ee/artikkel/173678>

⁶⁹ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38925>

võrreldes avalikkust väikese lapsega, kes ei oska mõelda kaugemale hetkelistest vajadustest. („Kas Pikk tänav laiaks?“, Postimees, Arvamus 22.11)

Et linnapea valdab suurepäraselt avalikkusega manipuleerimise kunsti, näitab ka hiljem palju poleemikat tekitanud „superkiri“ (nagu üks lugeja seda nimetas) „Avalik sektor ja avalik arvamus“⁷⁰ (Postimees, Arvamus 08.11) milles ta loosungi all, et avalik sektor peab olema allutatud avalikule arvamusele, esitab oma sõnumi MKI vastu nii, et kui see ei arvesta avaliku arvamusega, on ta vaid „meie kõigi“ raha raiskaja. Rääkides „muinsuskaitse diktatuurist“, rõhutab ta, et nii ei tohiks see olema.

Ajakirjandusse jõuab ka otsene MKI-le otseselt kohta kätte näitav sõnum, kus linnapea nõunik märgib teraselt, et seadus ei kohusta muinsuskaitsejaid mitte ümberehitusi tegema, vaid ainult valvama ajaloolisi väärtusi. („Konflikt: tallinlased vastu Harju tänava kitsendamisele“⁷¹, EPL Online 06.11)

Kontekstis, kus Harju tänava hoonestamise teemaga oldi juba niivõrd pikalt tegeldud linnavalitsuse ja sinna investeerinute tasemel ning mängus olid juba väga suured summad – paistis, et nüüd lõpuks saab see teoks, näib MKI sirgeselgsus lausa üllatav. Nii jäi kompromiss tegemata ja Harju tänav jällegi hoonestamata. Miks aga MKI kava järgi tehtud detailplaneering reaalsuseks ei saanud, siin võib põhjusena näha vaid seda, et riiklik muinsuskaitsepropaganda ei suuda võrdväärset konkureerida võimsate majandus- ja finantsringkondade *lobby*’ga. („Millist muinsuskaitset vajame?“⁷², Postimees, Arvamus, 14.11).

⁷⁰ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38328>

⁷¹ <http://www.epl.ee/artikkel/91054>

⁷² <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38925>

4. TARTU MNT LÄBIMURRE

Septembri algusest kuni aasta lõpuni 2001 kajastavad nii Eesti Päevaleht kui ka Postimees oma *online*-portaalides aktiivselt Tartu maantee läbimurdega ja ehituse käigus leitud (oletatavate) Jaani seegi varemetega seotud vaidlust muinsuskaitstajate ja Tallinna linnavalitsuse vahel.

Neist mõneski tehakse MKI kohta üldistusi nii eelnevalt vaadeldud Harju tänava hoonestamise kui ka Tartu mnt läbimurde teemaga seoses – toimusid need protsessid ju suures osas samaaegselt ning ajakirjandusse jõudsid ka spekulatsioonid nende kahe protsessi seostest, kui silmas pidada kirjutisi, kus juttu nn Vilba ja Pakosta salapaktist⁷³. (Vt lähemalt selle kohta: minu töö ptk „Harju tänava hoonestamine“, lk 44.)

Vaidluste toon on võitlev, muinsuskaitseinspeksiooni ja muinsuskaitstajaid sageli halvustav ja materdav, osalt kultuurseid väljendusi ületav. Ajakirjandus otsib aktiivselt vastasseisu ja toob ära mahlakaid repliike. Sekkuvad teiste ametite Tallinna Säästva Arengu ja Planeerimise Amet (edaspidi SAPA) huvide esindajad, kultuuriinimesed jne.

Võimalikke arenguid ette nähes on Muinsuskaitseinspeksioon aruteludesse Jaani Seegi varemete saatuse üle kaasanud ekspertide nõukogu kohe algfaasis ja pressiesindaja esineb vaidluse alguses selgelt sõnastatud avaldustega, mida võib lugeda 5. oktoobri Postimehe Siseuudiste küljel ilmunud artiklist „**Arheoloogid ei luba Tallinna kesklinna uut parklat rajada**“⁷⁴: „Praegune projekt, mis sisaldab varemete kohale planeeritud parklat, tuleb tõenäoliselt ümber teha,“ ütles BNS-ile muinsuskaitseinspeksiooni avalike suhete spetsialist Lauri Kuusing. Muinsuskaitseinspeksiooni nõuandev organ arheoloogiamälestiste ekspertnõukogu, kuhu kuulub üle kümne eksperdi, otsustas Kuusingu sõnul ühel häälel, et varemed on säilitamist, konserveerimist ja eksponeerimist väärt. Nendega olid samal arvamusel ka kaks väliseksperti.“

⁷³ <http://www.epl.ee/artikkel/174409>

⁷⁴ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=34770>

Arvestades järgnevat oli selline tugev algus ja enesepositsioneerimine kui ekspertide arvamusele toetuv oma nõudmistes kindel instants igal juhul positiivne.

Sama kinnitab ka BNSi uudise põhjal EPL Online 12. oktoobril ilmunud artiklis **„Muinsuskaitse otsustas Seegi varemed osaliselt säilitada“**.⁷⁵

Ajakirjandus otsib vastandusi: võitjad – kaotajad. Eialgu tituleeritakse muinsuskaitsejaid võitjateks ja jääb mulje, et kõik osapooled aktsepteerivad seatud lisatingimusi: varemeid eksponeeritakse ja ehitus seisma ei jää ning parkla ehitatakse samuti. (13. oktoober EPL Online – **„Muinsuskaitsejad võitsid ehitajaid“**)⁷⁶

Tartu maantee läbimurde teema on tegelikult jõudnud ajakirjandusse juba varem. Kui meenutada Päevalehes refereeritud Eesti Ekspressis ilmunud oletust abilinnapeade Liisa Pakosta ja Priit Vilba omavahelisest sobingust (6. oktoobri EPL Online – **„Ninnase ja Pakosta vahel muinsuskaitsealane konflikt“**)⁷⁷, milles Pakosta olla lubanud oma sõbranna A. Randla abiga, kes juhib Eesti muinsuskaitset, kaotada kultuurimälestiste nimekirjast Seegi kiriku saun ja pidalitöbiste haigla. (Selle kohta vt lähemalt minu töö peatükist „Harju tänava hoonestamise teema“, lk 44.) Ehkki selle loo peategelased on hoopis linnavalitsuse liikmed – jääb MKI-st mulje kui sobingupartnerist ja äraostetavast. Samas artiklis on ka konflikti ennustav ja taas MKI erapoolikusele viitav lõpulause: „Samal ajal kuumutab muinsuskaitse orki, millega on hea Toivo Ninnast togida. Nimelt tahab abilinnapea ehitada Tartu maantee läbimurde kohale neljarajalise autotee.“

MKI äraostetavuse teema püsib ajakirjanduse spekulatsioonides ligi kuu aega – nii eelnevalt vaadeldud Harju tänava hoonestamise kui ka Tartu maantee läbimurde teemaga seoses. EPL-ile saadetud e-kirjas, mille EPL Online avaldab 10. oktoobril pealkirja all **„Liisa Pakosta: Jooksen peaga vastu seinä“**⁷⁸ nimetab Liisa Pakosta igasugused salapaktid väljamõeldiseks.

⁷⁵ <http://www.epl.ee/artikkel/178284>

⁷⁶ <http://www.epl.ee/artikkel/90067>

⁷⁷ <http://www.epl.ee/artikkel/174409>

⁷⁸ <http://www.epl.ee/artikkel/177979>

6. oktoobri EPL Online'is autori nimeta juhtkirjas „**Arusaamatu muinsussõda**“⁷⁹ seatakse kahtluse alla muinsuskaitse otsused ja madaldatakse kogu institutsiooni ja funktsiooni mõtet. Loetakse üles viimase aja keelavad otsused, näidates neid tühistena (vt lähemalt minu töö ptk „Harju tänava hoonestamise teema“), naeruvääristatakse müüride eksponeerimist parkla nurgas, esitades retoorilise küsimuse: „Kui palju on neid inimesi, keda huvitab, et maa-aluse parkla ühes nurgas on tükike keskaegset müüri?“ Muinsuskaitsejaid süüdistatakse kaudselt ka n-ö omas maailmas elamises – selles, et nad ei püüagi oma plaane avalikkusele selgitada „nii, et varemete konserveerimise mõte oleks arusaadav rohkematele kui üksikutele ajalooafännidele“.

Üldiselt jääb mulje, et MKI-l on võrreldes EPL hoiakutega oma suhtekorraldus paremini õnnestunud Postimehega koostöös. Peaaegu terve oktoobrikuu püsib Postimees MKI suhtes neutraalsel positsioonil, tsiteerides, nagu mainitud ülalpool, MKI pressiteateid ja pakkudes MKI-le võimalust kaitstava objekti väärtust selgitada, mis on kindlasti väga positiivne. Kommentaare andnud Muinsuskaitseinspektsiooni peadirektori asetäitja Anton Pärn suudab arusaadavalt selgitada, miks võiksid ühed varemed olla 50 miljonist olulisemad – seda ajakirjanik Küllike Rooväli 9. oktoobril ilmunud artiklis „**Jaani seegi varemete saatus selgub reedel**“⁸⁰, mis põhinebki peamiselt Anton Pärna öeldul. Ajakirjanik sõnastab siin sissejuhatuses teema avalikkust intrigeerivalt: „Reedel kogunev muinsuskaitse nõukogu peab otsustama, kas Tallinnale on väärtuslikumad 13. sajandist pärit müürid või rajatava Tartu maantee läbimurde alla kavandatud 50 miljonit krooni maksev maa-alune parkla.“ Selline sissejuhatuse sunnib lugeja mõtlema prioriteetide üle. Samas, ajakirjanik liialdab siin veidi müüride vanusega – ekspertide hinnangul on need pärit 14. sajandist.

Samas kirjutises ütleb Pärn, et „reedel annab hinnangu laiemast spetsialistide ringist koosnev muinsuskaitse nõukogu“, kes käib koos kultuuriministri juures. Muinsuskaitse nõukogusse kuuluvad erinevate eluvaldkondade esindajad: arhitektid, kunstnikud, restauraatorid, ehitusinsenerid, ajaloolased, arheoloogid, poliitikud,

⁷⁹ <http://www.epl.ee/artikkel/89787>

⁸⁰ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=35090>

loodusteadlased jne. Ajakirjandusest ei selgu, kes nimeliselt nõukogusse kuuluvad, peale selle esimehe, Eesti Ajaloomuuseumi peadirektori Toomas Tamla.

Muinsuskaitseenõukogu otsuse järel leiavad ajakirjanduses vähe kajastamist MKI ametnike seisukohad, enam kommenteerivad olukorda muinsuskaitse poolelt Muinsuskaitseenõukogu juht Toomas Tamla, abilinnapea Liisa Pakosta (kelle positsioon on üsna vastuoluline – ühelt poolt esindab ta linnavõimu, teiselt poolt muinsuskaitsejaid, kellel sagedasti vastandlikud huvid) ja Agne Trummal kultuuriväärtuste ametist.

Urmas Seaver artiklis 13. oktoobri Postimehes „**Tallinna tähtis liiklussõlm võib jääda Eurovisiooniks valmimata**“⁸¹ toob kõigepealt ära Muinsuskaitseenõukogu 12. oktoobril (eelnevalt kõne all olnud reedel) tehtud otsuse – et välja kaevatud Jaani seegi varemetest Tallinnas väärivad allesjätmist kunagise hospitalihoone 14. sajandist pärit säilmed ning et seejuures peab olema võimalik ka nii Tartu maantee läbimurde kui ka selle alla autoparkla ehitamine. MKI-d siin otseselt ei mainita, otsuste tegemisel on nüüd esiplaanil Muinsuskaitseenõukogu. MKI jaoks on artikkel täiesti positiivses võtmes, tsiteeritakse taas Anton Pärna: „Tallinna ja kogu Põhja-Euroopa kohta pole teada ühtki teist sellist kompleksi, kus oleks muistsest ajast alates sajandite kaupa pidevalt tegutsetud. See pole mitte ainult arheoloogiliselt, vaid ka kultuuriliselt üliväärtuslik pind, mis tuleks säilitada ja eksponeerida.“

Postimees edastab teateid sündmuste käigust (ekspertkomisjon uurib), mis tsiteerivad ilmselt taas pressiteateid ja on toonilt neutraalsed või veidi negatiivsed, kuna seostatakse Eurovisiooni lauluvõistluseks Tartu mnt läbimurde mittevalmimine ja MKI poolt nõutud viivitus (Postimees 25.10 „**Tartu maantee läbimurre ei saa Eurovisiooniks valmis**“⁸²).

Eesti Päevaleht asub MKI suhtes palju negatiivsemat kuvandit looma, kasutades sõnu nagu „nurjumine“, „tõsise takistuse veeretamine“ (tsiteerides SAPA juhataja

⁸¹ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=35634>

⁸² <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=36824>

asetäitja Hain Karu sõnu) ja kõlama jääb, et muinsuskaitstajate tõttu tuleb töödesse määramatu seisak.

MKI nimel saab sõna A. Pärn (06.10 EPL Online'is ilmunud artiklis „**Muinsuskaitstjad nõuavad Tartu maantee läbimurde ehituse ümbervaatamist**“⁸³, mille autoriks ajakirjanik Oliver Rand), kes ütleb, et linn teadis ja pidi arvestama seitse aasta taguseid uuringuid. Süüdistus on kahtlemata õiglane, kuid MKI mainet see ilmselt antud kontekstis ei paranda, sest temalt oodatakse järeleandmisi. Kokkuvõttes jääb mulje MKI-st kui pidurdajast, keelajast jne.

Seda muljet õnnestub pehmemdada järgmises Päevalehe artiklis (09.10 EPL Online „**Tallinn peatas ajutiselt Tartu maantee läbimurde rajamise**“⁸⁴, kus A. Pärn näitab kompromissivalmidust: „„Ei ole nii, et Tartu maantee läbimurde ehitamisel on nüüd kriips peal, tuleb lihtsalt maha istuda ja arutada võimalike lahendusvariantide üle. Peaküsimus on selles, kuidas mõlemat asja ühitada, et nii läbimurre saaks tehtud, kui keskaegne ehitus säilitatud.“

EPL toon maheneb neutraalseks 10. oktoobri artiklis „**Keda või mida takistavad Jaani Seegi hospitali varemed?**“⁸⁵. Tundub, et EPL on nüüd teemasse põhjalikult süvenenud ja on püüdnud kokku võtta kõik eri huvid ja osapooled. Sissejuhatavalt konstateeritakse erinevad seisukohad: Ühed spetsialistid ütlevad, et varemed takistavad vaid maa-aluse parkla väikse osa ehitamist (SAPA juht Ike Volkov), „samas kui mõned ametnikud püüavad luua muljet, et mälestised takistavad Tartu maantee läbimurde tee ehitamist“ (SAPA juhataja asetäitja Hain Karu, kes on väitnud, et „muinsuskaitstajate otsus veeretab tõsise takistuse Tartu maantee läbimurde valmimisele“) teised aga, et „mälestised on väärtusetud“ (Tallinna Kultuuriväärtuste Ameti juht Boris Dubovik).

Artiklist selgub, et mälestisi kaevanud firma AGU-EMS arheoloogid ühtivad seisukohaga, et varemed takistavad vaid maa-aluse parkla väikese osa ehitamist. „Minu arvates tuleks need konserveerida ja liivaga täites säilitada. /---/ Avastatud

⁸³ <http://www.epl.ee/artikkel/89768>

⁸⁴ <http://www.epl.ee/artikkel/89861>

⁸⁵ <http://www.epl.ee/artikkel/177899>

Tänu Villu Kadakasele jõuab avalikkuseni ka selgitus Jaani Seegi hospitali varemete ajaloolisest tähendusest: „Arheoloogide arvates on avastatud hoonekompleksi puhul tegemist keskaegse Püha Johannese Hospidali (rahvasuus Jaani Seegi) varemetega, mis hävis täielikult Liivi sõja ajal Tallinna esimese piiramise käigus 1570. Hospital on Tallinna vanim linnainstitutsioon, mis on mainitud vanimas Tallinna Linnaarhiivis säilitatavas ürikus *domus fratrum leprosorum* aastast 1237.“ Villu Kadakase sõnul on „tegemist on ajaloolise väärtuse poolest Pirita kloostri varemetega võrreldava arhitektuuri- ja arheoloogiamälestisega“.

Artiklis rõhutatakse, et linn on ehituslepinguid sõlmides ja kulutusi tehes võtnud riski, ehkki oli teadlik, et piirkonnas võib olla leide:

Räägitakse veel Pakosta-Vilba salapaktist. Öeldakse, ka et Muinsuskaitseenõukogu otsus on soovituslik, lõpliku otsuse peavad tegema Muinsuskaitseamet ja Tln Kultuuriväärtuste amet.

Toodud on ka Muinsuskaitseameti juhataja asetäitja Anton Pärna seisukoht, kelle „hinnangul oleks siis võimalik konserveeritud iidseid müüre Tallinna *city's* väärikalt moodsa arhitektuuri kõrval eksponeerida“.

4.1. RAHVUSVAHELINE AVALIKKUS – UNESCO, EUROVISIOON

Eestis on alati tähtsustatud, mida teised meist arvavad. Välismaiste ekspertide või lihtsalt külaliste arvamusega püütakse ka tekkinud vaidluses argumenteerida. EPL 10. oktoobri artikkel toob sisse Tartu mnt läbimurde Eurovisiooniks valmimise teema. Eurovisiooniks valmis või mitte, jääb pealkirjadesse mitmeks nädalaks: „**Tallinna tähtis liiklussõlm võib jääda Eurovisiooniks valmimata**“⁸⁶ (Postimees, Urmas Seaver 13.10); „**Tartu maantee läbimurre ei saa Eurovisiooniks valmis**“⁸⁷ (Postimees 25.10), „**Tartu maantee läbimurre jääb Eurovisiooniks valmimata**“⁸⁸ (EPL 24.10).

MKI seatakse kriitilisse valgusse – otsuste viivitamisega, kokkuleppele mitte jõudmisega ei saa me Eurovisiooniks valmis ja muinsuskaitsejaid esitletakse peasüüdlasena. Viimati mainitud artiklis ütleb Toivo Ninnas muu hulgas toreda lause "Inimesena arvan, et kui tegemist on väärtuslike varemetega, siis tuleb neid säilitada."

Ühtlasi hakatakse ajakirjanduses rääkima tööde peatamise hinnast. 10. oktoobri Postimehe Esilehe rubriigi lugu räägib linna rahast. Urmas Seaveri artiklis „**Läbimurde venimine röövib Tallinnalt kuus 200 000 kr**“⁸⁹ näidatakse viivitusest tulenevate kulude põhjustajatena üheselt muinsuskaitsejaid – sissejuhatuses öeldakse: „Tartu maantee läbimurde ehitamise viibimine muinsuskaitsejate otsuste taga läheb Tallinna linnapea Tõnis Paltsi hinnangul linnale iga kuu maksma üle 200 000 krooni, sest linn peab võetud laenult intressi tasuma.“ Tsiteeritakse tema varem öeldud lauset MKI-d laimavas kirjutises „**Avalik sektor ja**

⁸⁶ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=35634>

⁸⁷ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=36824>

⁸⁸ <http://www.epl.ee/artikkel/179377>

⁸⁹ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38608>

avalik arvamus⁹⁰: „Linn on investeerinud 50 miljonit krooni. Objekt seisab. Intresse maksame 2,5 miljonit krooni aastas.“

Kajastatakse abilinnapea Toivo Ninnase öeldut, teda tsiteerides: „Muinsuskaitse peaks suutma kiiremini otsustada. Tundub, et neil pole seda arusaamist, et millegi alla kinni pandud raha on surnud raha ja linnale kulu. Linnal ei ole nii palju raha, et seda maha matta.“

Artiklis öeldakse veel „Lisaks peab linn oma rahast kinni maksma ka arheoloogilised uurimised ja korraldama väljakaevatud mälestiste eksponeerimise, kui muinsuskaitse seda nõuab.“

Ninnas halvustab siin ka muinsuskaitse nõudeid tee laiuse osas: „Mulle ei meeldiks üldse see kolmerajaline variant, kus ühele poole tuleb üks ja teisele poole kaks rada. Ideaalne oleks teha neljarajaline tee, et mitte sinna pudelikaela tekitada.“

Kommentaari võetakse ka abilinnapea Liisa Pakostalt, kes (esindades kaudselt nii linna kui riigi muinsuskaitsejaid) ei nõustu Ninnase süüdistustega, et muinsuskaitse on raha raiskaja. „Mis puutub rahalugemisse ja muinsusesse, siis Tallinna vanalinn on just see koht, mis Tallinnale kõik need turismitulud toob,“ toob Pakosta argumendiks.

Ta meenutab, et muinsuskaitse andis juba mitu aastat tagasi Tartu maantee läbimurdele kooskõlastuse tingimusel, et see rajatakse kahe- ja kolmerajalisena. „See, et sinna linna raha raisates projekteeritakse neljarajalist ja siis karjutakse, pole muinsuskaitse süü,“ lisas ta.

Riski ja vastutuse teemat jätkab Pakosta 11. oktoobri PL Online'i Tuuli Kochi kirjutatud artiklis „**Pakosta seab kahtluse alla varemete seegile kuulumise**“⁹¹.

Muinsuskaitsejate toetuseks käib Villu Kadakas diskussioonis välja kõrgemalseisva institutsioon UNESCO ja hoiatab, et Tallinna on kultuuripärandi nimistust võimalik ka kustutada, kui me mälestistega selliselt käitume, ning et varemete lammutamine võib

⁹⁰ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38328>

⁹¹ <http://www.epl.ee/artikkel/89962>

tuua rahvusvahelise skandaali. (10. oktoobri artiklis „**Keda või mida takistavad Jaani Seegi hospitali varemed?**“)

Arheoloog Villu Kadakas jätkab UNESCO teemat veelgi teravamalt toonides Päevalehe arvamuses 10. oktoobril: „**Villu Kadakas: Jaapani turistid ei tule Eestisse muu seelikuid vahutama**“⁹², kus ta kaitseb laiemalt muinsuskaitsete seisukohti, öeldes, et „Tallinna raad ja linnapead ei ole siiani aru saanud, mida tegelikult tähendab keskaegse Tallinna arvamine UNESCO kultuuripärandi nimekirja“. Muu hulgas soovib Villu Kadakas linnaisadel kirjutada UNESCO onudele kiri palvega Tallinn UNESCO kultuuripärandi nimekirjast maha võtta ja pakub siin: „Teksti võin ka ise teha.“

Kallid UNESCO-onud!

Kirjutame teile esimest korda. Meil on selline tagasihoidlik palve, et äkki oleks võimalik keskaegne Tallinn teie suurepärasest nimekirjast maha võtta. Teate, see ei sobi meile, sest see takistab progressi. Palun! Palun! Palun! Austusega, teie Tallinna raad.“

Autor selgitab n-ö puust- ja punaseks-stiilis, et Tallinn on Põhja-Euroopa ainus säilinud keskaegne linn ja eksponeeritud varemed oleksid turismimagnet. „Tallinn on Põhja-Euroopa ainus säilinud keskaegne linn. Iga järjekordne likvideeritud keskaegne detail tähendab tulevikus mõnevõrra vähem turiste. Tervik paraku ainult detailidest koosnebki,“ rõhutab Villu Kadakas.

Päevaleht teeb Villu Kadakasega 10. oktoobril ilmselt EPL-i initsiatiivil põhjaliku „**Online-intervjuu arheoloog Villu Kadakaga**“⁹³

milles taas viidatakse Eesti positsioneerimisele tsiviliseeritud maailma, kus on kombeks selliseid leide säilitada ja öeldakse, et „Eestil on valida, kas kuuluda muinsuskaitsepoliitikas Põhjamaade hulka või jääda näiteks Valgevenega ühele pulgale“. Villu Kadakal õnnestub lihtsas ja arusaadavas keeles ära seletada varemete väärtus ja muinsuskaitsete motiivid.

⁹² <http://www.epl.ee/artikkel/177898>

⁹³ <http://www.epl.ee/artikkel/192909>

Muu hulgas seletab Villu Kadakas siin lihtnimesele arusaadavalt ära, milles õieti seisneb kõnealuste varemete väärtus:

„Hoonekompleks, millele leitud varemed kuuluvad, on olnud 14. sajandi Tallinnas üks suuremaid ehitisi üldse. 14. sajandi lõpul ei olnud veel olemas ei praegust raekoda ega Pirita kloostrit. Avastatud hoone on olnud oma monumentaalsuselt ja mõõtmetelt võrreldav vaid kirikute ja kloostrikompleksidega. Ka vanalinnas oli tollal suur osa hooneid alles puust, eeslinnast rääkimata. Eeslinnas olid puust, ilmselt ühekorruselised osmikud ja see nägi välja umbes nagu Supilinn. Püha Johannese hospital Tartu maanteel Härjapea jõe käärus oli eeslinnas arhitektuuriline dominant, nagu Nõukogude aja lõpul Viru ja Olümpia hotellid. Välja kaevatud on hoonekompleksist vaid üks serv, enamik sellest asub ilmselt läbimurde ja Maakri tänavate vahelise kvartali all. Kompleksi pindala on võinud olla suurusjärgus kuni 1000 ruutmeetrit.“

Ka põhiküsimusele, kes vastutab maksumaksja ja erasektorist lepingupartnerite raha tuuldeloopimise eest, tuleb Kadakaselt arusaadav vastus: **„Muinsuskaitse ei saa vastutada otsuste eest**, mida nemad ei ole langetanud. Küsimus tuleks esitada nendele linnaametnikele, kes on läinud teadlikult välja riskile, sõlmides enne arheoloogilisi uuringuid maa-aluse parkla ehituslepingu.“

Tähelepanuväärne on asjaolu, et Kadakase intervjuule tuli 123 kommentaari (tavaliselt jääb hulk 20 piiresse). See viitab, et teema oli selgelt ja arusaadavalt kajastatud.

MKI püüab vastutust veelgi laiendada ning anda oma otsustele laiema kandepinna. Sellise järelduse võib teha Postimehe Siseuudiste rubriigis 24. oktoobril ilmunud uudises **„Jaani seegi varemeid asub uurima sõltumatu ekspertkomisjon“**⁹⁴, milles öeldakse:

„Tallinna Kultuuriväärtuste Amet ja Riigi Muinsuskaitseinspeksioon moodustasid sõltumatu ekspertkomisjoni Jaani seegi kvartalist Tartu maantee läbimurde alalt välja kaevatud varemete uurimiseks ja neile hinnangu andmiseks. Kuu aja pärast esitab

⁹⁴ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=36787>

komisjon kokkupandud materjalide põhjal Muinsuskaitseenõukogule ettepanekud leitud hoonejäänuste säilitamise mahu ja viiside kohta.“

Eesti olude rahvusvahelise kontekstiga kõrvutamine on esil ka 14. novembri Postimees Online'i aramusloos „**Millist muinsuskaitset vajame?**“⁹⁵ kus autor Toomas Tamla, Eesti Ajaloomuuseumi direktor, muinsuskaitseenõukogu esimees, toob näite vestlusest Taani kolleegiga: „Küsimusele, kuidas toimiksid taanlased selliste ehitissäilmetega, nagu on välja kaevatud paljuräägitud Tartu maantee läbimurde alal, vastas ta, et loomulikult need säilitataks. Vastupidist küsimust ei saaks seal ülepea tekkida. See olevat kultuuri küsimus. Paraku lisas ta, et Eesti olukord on teistsugune ning sinne avalikkus ei pruugi seda aktsepteerida.“ Tamla tunnistab siin, et ta tundis end tõsiselt puudutatuna: „Kas tõesti peetakse meid ikka veel mingiteks võsainimesteks, kes ei ole iseseisvalt suutelised leidma tsiviliseeritud lahendusi.“

Siia juurde lisab ta, et kultuuripärandi säilitamise eest vastutavad rahvusvahelised organisatsioonid, nagu UNESCO, ICOM ja ICOMOS tegutsevad peamiselt Aafrika, Aasia ja Ladina-Ameerika arenguriikides, hoidmaks ära võimalikku, hiljem korvamatut kahju kohalikule kultuuripärandile. Lugeja võib siit järeldada, et see oleks meie riigi kultuurituse näitaja, kui sellist abi vajaksime.

Kõlama jääb, et muinsuskaitse peabki olema riigi üldisest arengust teatud mõtte ees ja nägema kaugemale päevapoliitilistest huvidest.

4.2. ERI AMETKONNAD

11. okt nahutab Päevaleht oma juhtkirjas „**Kes ütles, et muinsus?!**“⁹⁶ Tallinna linna muinsuskaitsega seotud ametnikke, kes vassivad Jaani Seegi varemete teemal: „ Esiteks – me pole kunagi arvanud, et see on muinsus, teiseks – me ei tahtnud õigel ajal öelda, et see muinsus on ja kolmandaks - me veel ei teagi, kas see on muinsus, sest testid on alles tegemata.“ EPL hindab linnakodaniku vaatepunktist ja sealt paistab asi „skisofreeniapuhanguna“, arusaamatu ja ebajärjekindla sekeldamisena.

⁹⁵ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38925>

⁹⁶ <http://www.epl.ee/artikkel/89970>

Muinsuskaitsjate aadressil jääb kõlama: me ei saa aru, mida te tahate, ärge vassige, otsustage juba ära!

Ajakirjanike töö on otsida konflikti ja erinevate ametnike seisukohtadest kiputakse seda kohe välja lugema. EPL on siiski andnud võimaluse asjaosalistele endile kommenteerimiseks, 11. oktoobril artiklis „**Tartu mnt. läbimurre vol II: Pakosta ja Trummali vastused**“⁹⁷.

Pakosta leiab, et meedia pöörab antud teema käsitlemisel liigset tähelepanu muinsuskaitsjate omavahelisele võimalikule konfliktile ning et toimuv mõjub muinsuskaitse mainele laastavalt.

Ajakirjanik tuleb kõigepealt lagedale kõmulise sõbranna-teemaga: „Kas vastavad tõele ajakirjanduses ilmunud väited, et ühelt poolt riikliku (Anneli Randla) kui linna muinsuskaitsjad (Agne Trummal) on Teie sõbrannad?“ Pakosta pareerib selle küsimuse osavalt ja Trummal lisab, et „Teemat on esitatud pressile valesti“.

Sisuline teema on EPL-s teisejärgulisel kohal: „Miks on n-ö juhtiv ots Tartu maantee läbimurde küsimuses läinud Muinsuskaitseametile, samas kui see ülesanne on kultuuriväärtuste ameti peamiste ülesannete hulgas“. Saadud vastus ajab lugeja ilmselt veelgi suuremasse segadusse – "Juhtiv ots" ei ole riigi Muinsuskaitseinspektsooni käes – inspektsoon ei ole teinud ühtegi ametlikku avaldust või ettekirjutust Tallinna Linnavalitsusele. Sõna on võtnud kaks inspektsooni töötajat, kes on väljendanud oma isiklikku arvamust,“ seletab Trummal. „Koos on käinud arheoloogiamälestiste ekspertnõukogu, mis, tõsi, toimib Muinsuskaitseinspektsooni juures (seda näeb ette muinsuskaitseseadus). Kõik inspektsooni juures tegutsevad ekspertnõukogud tegelevad nii terve Eesti kui Tallinna küsimustega, see on täiesti loomulik.“

Trummali väljaõeldu, et MKI ametnikud on väljendanud vaid isiklikku arvamust ja et jäme ots ei ole MKI käes, jätab siin siiski veidra mulje. Sest kultuuriväärtuste amet on ajakirjanduse põhjal kogu loos üsna taamal olnud ja peale selle, et Duboviku arvates on varemed 19. sajandist, ei ole avalikkus KVA seisukohtadest suurt midagi kuulnud

⁹⁷ <http://www.epl.ee/artikkel/192926>

ega saa ka siit midagi teada. Sest kui ajakirjanik küsib Trummalilt, „milline on Kultuuriväärtuste Ameti seisukoht Tartu maantee läbimurde alt välja kaevatud varemete küsimuses?“, tuleb vastuseks vaid: „Oma lõpliku seisukoha kujundamiseks vajame me täiendavaid uuringuid ning suure muinsuskaitseenõukogu seisukohta.“

Küll aga on ajakirjandusest varem läbi käinud („**Keda või mida takistavad Jaani Seegi hospidali varemed?**“⁹⁸, EPL 10.10), et kultuuriväärtuste ametist, kes peaks asjaga tegelema, ei võta keegi toru - on haige või puhkusel jne.

Vaatamata võimalusele muinsuskaitsejate renomeed parandada ja vaatamata sellele, et kõik öeldu on õige ja täpne, ei aita see paraku lugeja jaoks selgust tuua ja autoriteetsust parandada, vaid pigem süvendab segadust a' la kui teid seal omavahel on nii palju ja te ei suuda isekeskis kokku leppida, kui kaua läheb siis veel aega, et linnaga läbi rääkida. Lahendust pole, selgust pole, on õigustamised.

Postimehe arvamusoos „**Tallinn pole ometi tort!**“⁹⁹ 17. oktoobrist kritiseerib SAPA juht Ike Volkov MKI-d, heites neile ette vastutustundetut otsustega venitamist, mis tema väitel tekitab pöördumatut kahju:

„Neil on tuhat tegemist, neil on otsustamisega aega, aga vihm uuristab Tartu maantee otsas sajanditevanuseid müüre, uhub pinnast ka kõrvalasuvate majade vundamentide alla. Ja ühel neist imekenadest härmapitsis hommikuist, kui paukuv külma kaanetab jää vastloodud tiigis, mille vetika- ja kalarikkusi keskkonnaentusiastid kord kaitsma asuvad, kukub Ühispanga hoone lagunenud vundamendi tõttu kokku, muutudes nõnda ise ajalooliseks mälestiseks.“

Tema sõnul „järjekordsed uued komisjonid ja nõukogud ei konserveeri mälestusi, ei loo tingimusi ajaloo säilitamiseks. Komisjon on ju teatavasti üks vastutuse hajutamise mooduseid, eriti kui esimehel pole mahti koosolekutel osaleda.“

⁹⁸ <http://www.epl.ee/artikkel/177899>

⁹⁹ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=39423>

4.3. VÕITJA–KAOTAJA

Muinsuskaitse keeldude vastu protesteerib häälekalt parkla ehitaja ja ähvardab, et parkla suuruse vähenemise korral loobub ta selle ehitamisest üldse. Sama käib teeehituse kohta. Nii selgub EPL 23. oktoobri kirjutisest „**Tartu maantee parkla võib unistuseks jääda**“¹⁰⁰: „Tallinnasse Tartu maantee läbimurde alla linna tellimisel 300-kohalise parkla ehitama pidanud Lemminkäinen Eesti on sunnitud sellest loobuma, kui parkla suurus väheneb sedavõrd, et ei tasu end ära.“

Parkla ja maantee läbimurde ehitaja Lemminkäinen Eesti juhataja Aavo Lillemäe ähvardab ka tee osas:

„Kui linn otsustab ulatuslikult säilitada ja eksponeerida muinsuskaitse väärtused, võib Lillemäe kinnitusel ära jääda ka läbimurde ehitus.“

Ehitaja kaitseb mõistagi oma positsiooni. Ajakirjanik utreerib seda ja tulemuseks on segadus ja ärevus – kogu projekt läheb tühja ja süüdi on muinsuskaitjad.

8. novembril ilmub Postimehes artikkel „**Tallinn loovutab Tartu maantee läbimurdel ühe sõidurea varemetele**“, kust ilmneb linnapoolne järeleandmine, et linn nõustub kolmerealise teega. MKI suhtes jääb kõlama positiivne hoiak: muinsuskaitsetega peab arvestama, neile pandud vastutus ja võim lubavad teha resolootseid otsused.

EPL teatab 13. novembril uudises: „**Tartu maantee läbimurde ehitus konserveeritakse**“¹⁰¹ neutraalses toonis, et „Tartu maantee läbimurde ehitus konserveeritakse, kuna külm ilm võib vee- ja gaasitorud lõhki külmutada. Ehitust jätkata ei saa, sest linnavalitsus pole muinsuskaitsetega kokkuleppele jõudnud.“

Kriitika muinsuskaitse pikaldasuse aadressil. Postimehe artiklis „**Torude soojustamine viib seegi mälestised liiva alla**“¹⁰² (Siseuudised, Urmas Seaver, 16.11): tsiteeritakse Toivo Ninnast, kes ütleb, et linn ootab kannatamatult muinsuskaitsete otsust, ja lisab: „Kohati jääb mulje, et muinsuskaitjad üritavad lihtsalt oma eksisteerimist põhjendada.“

¹⁰⁰ <http://www.epl.ee/artikkel/90467>

¹⁰¹ <http://www.epl.ee/artikkel/181252>

¹⁰² <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=39329>

Seatakse ka kahtluse alla liivaga katmine. Kommentaariks saab sõna Agne Trummal, kes ütleb, et liiva alla matmine muinsuskaitsetööd ei sega ja muinsuskaitse teeb lõpliku otsuse detsembri alguses.

Samas kõrval küsib ajakirjanik Andri Maimets Linnapea Tõnis Paltsult: „Loodate juba lähiajal vastuolud muinsuskaitsetööga lahendada?“ Paltsi vastus on jätkuvalt muinsuskaitsetöödest „ülesõitev“: „Tuleval suvel on see juba kindlasti asfaldiga kaetud ning seal vurisevad autod. Olen otsustanud teha kõik, et neid protsesse tagant lükata.“

EPL Online annab 21. novembril sõna ka muinsuskaitsetööde kirjutises . **„Muinsuskaitsetööd tõrjuvad süüdistusi“**. Tegu on ilmselt pressiteate põhjal koostatud BNSi uudisega, kus öeldakse: „Muinsuskaitseinspeksioon ja Tallinna kultuuriväärtuste amet on nõrkinud süüdistustest, nagu viibiks Tallinnas Tartu maantee läbimurde ehitus nende tõttu.“ Inspeksiooni ja ameti esindajad kinnitavad, et arheoloogiliste kaevamistööde algus venis, kuna tööde tellija, Tallinna säästva arengu ja planeerimise amet (SAPA) ei kindlustanud arheoloogidele lepingujärgseid töötingimusi ning viivitas kaevetööde väljastamisega.

Õigustamine ja süü teisele poolele veeretamine paraku mainet ei paranda.

22. novembri Postimees toob ära Urmas Seaveri neutraalses toonis uudise pöördest muinsuskaitse nõudmistest ja järeleandmistest – See ei puuduta otseselt MKI-d, vaid Toomas Tamla juhitud Muinsuskaitsekoogu, vastutus tõsiste otsuste eest oli läinud inspeksioonilt nõukogule. Muinsuskaitsetööd lähevad kompromissile. Artikli pealkiri on **„Muinsuskaitse loovutab osa seegi varemeid“**¹⁰³ ja sisu ongi loobumine: „Muinsuskaitsekoogu esimees andis Tallinna linnajuhtidele nõusoleku loobuda osa Tartu maantee läbimurde alal asuvate Jaani seegi varemete säilitamisest, et hõlbustada tee ehitamist ja parandada allesjäävate säilmete näitamise võimalusi.“

MKI maine seisukohalt on halb, mitte loobumisotsus ise, vaid see et pole toodud loobumise põhjendust. See loob igas uues juhtumisel ebamäärase võimaluse

¹⁰³ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=39894>

kauplemise tulemusena midagi saavutada. Teiste sõnadega toetab selline asjade käik subjektiivsuse ja ebamäärasuse süüdistust.

30. novembri EPL Online artikkel „**Ekspertkomisjon: Jaani Seegi varem ed tuleb osaliselt säilitada**“¹⁰⁴ teatab, et „Tallinna Jaani Seegi ekspertkomisjon“ pidas vajalikuks konserveerida ja eksponeerida ehitussäilmed osaliselt.

Komisjon leiab ka, et ehitussäilmete konserveerimine ja eksponeerimine planeeritavas mahus ei takista Tartu mnt läbimurde rajamist ning maa-aluse parkla ehitamist.

See uudis tekitab lugejas nõutust, kuna Tallinna linn on juba nädal tagasi teatanud säilitamisest täies mahus - 21. novembri EPL Online uudises „**Tallinn otsustas säilitada Jaani Seegi varem ed täies mahus**“¹⁰⁵.

EPL 30. novembri uudisest „**Spetsialistid: Tartu maantee läbimurdesse mahub neli rada**“¹⁰⁶ jääb lugejale mulje, et MKI nõudmised on kummist - veidi venitades saab ikka kõik ära mahutada.

„Tartu maantee läbimurdesse Jaani seegi alale võib mahtuda ka neli rada, ütles reedel Säästva Arengu ja Planeerimise Ameti juhataja Ike Volkov,“ öeldakse artiklis. Algselt oli muinsuskaitse kinnitanud alale kahe sõiduraja ja 200 parklakoha rajamise.

7. detsembri Päevalehes artiklis „**Tartu maantee läbimurde uus projekt selgub jõuludeks**“¹⁰⁷ kirjutatakse: Tamla ütles, et muinsuskaitse nõukogu on oma töö Tartu maantee läbimurde osas lõpetanud ja edaspidi räägivad lahenduse valimisel kaasa Muinsuskaitseinspeksioon ja Tallinna Kultuuriväärtuste Amet.

Postimehes kajastatakse ka visioone, kõne all on suurejoonelised plaanid kuni viadukti või silla ehitamiseni: „**Jõuluks selgub Tartu maantee läbimurde**

¹⁰⁴ <http://www.epl.ee/artikkel/182987>

¹⁰⁵ <http://www.epl.ee/artikkel/181986>

¹⁰⁶ <http://www.epl.ee/artikkel/183003>

¹⁰⁷ <http://www.epl.ee/artikkel/92453>

projekt¹⁰⁸ (07.12) ja „**Arhitektid tahaksid viia Tallinnas silla üle Jaani seegi varemete**“¹⁰⁹ (Marko Püüa, 08.12), kus Ike Volkovi kinnitusel tuleb valiku tegemisel arvestada, et muinsuskaitse on luksus.

4.4. KAS JA KUIDAS VAREMEID EKSPONEERIDA?

Eesti Päevalehes ilmub varemete eksponeerimise teemal 4 artiklit, mille pealkirjad räägivad ise enda eest: 30. november „**Jaani seegi varemed võidakse katta klaaskupliga**“¹¹⁰; 14. detsember „**Kuus võimalust Tartu maantee läbimurde aluseid varemeid eksponeerida**“¹¹¹; 18. detsember „**Läbimurde varemete eksponeerimise viis selgunud**“¹¹² ja 19. detsember „**Tartu maantee varemed katab odavaim miljoniprojekt**“¹¹³. Postimehes ilmub teemal 19. detsembril Marko Püüalt „**Seegi varemetele tuleb paviljon**“¹¹⁴

Nende artiklite põhjal saab järgneva ülevaate olukorrast: Tutvunud Tartu maantee läbimurde alal väljakaevatud müüride eksponeerimiseks esitatud kuue eskiiskavandiga, otsustas Muinsuskaitseenõukogu 6. detsembril kiita heaks ekspertkomisjoni soovitus säilitada ja eksponeerida ehitussäilmed osaliselt, lubades likvideerida väljakaevatud pikihoone kirdeküljel paikneva keskaegse käimla ja sealt lähtuva kanalisatsioonitrassi osa. Muinsuskaitseenõukogu pidas vajalikuks ka säilmete kaitsmist ilmastikutingimuste eest, mis eeldab nende säilitamist ja eksponeerimist klaasist või muust sobivast materjalist katte all. Kuuest varemete eksponeerimise ideekavandist valiti muinsuskaitse spetsialistide ja linna arhitektuurinõukogu ühisel nõupidamisel välja arhitektuuribüroo Ansambel oma.

Abilinnapea Toivo Ninnase hinnangul läheb varemete eksponeerimine valitud lahenduse puhul maksma ligi 5 miljonit krooni, mis peab leitama järgmise aasta linnaeelarvest.

Artiklites avaldatakse rahulolu kompromissi üle. Kultuuriväärtuste ameti juhataja Agne Trummal nimetab seda kompromisslahenduseks, mis rahuldab

¹⁰⁸ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=41492>

¹⁰⁹ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=41573>

¹¹⁰ <http://www.epl.ee/artikkel/183009>

¹¹¹ <http://www.epl.ee/artikkel/184340>

¹¹² <http://www.epl.ee/artikkel/184658>

¹¹³ <http://www.epl.ee/artikkel/92932>

¹¹⁴ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=42601>

muinsuskaitsjate nõudmisi varemete eksponeerimisel ja jätab piisavalt ruumi mitmerealise sõidutee rajamiseks. Ninnase sõnul oli leitud lahendus parim seetõttu, et „säilivad varemed, ehitatakse välja läbimurre ning umbes 300-kohaline maa-alune autoparkla“. Samuti avaldas Ninnas rahulolu, et Tartu maantee tuleb varemete kohal siiski neljarealine.

Postimees rõhub pealkirjas rahateemale – mis varemete eksponeerimine linnakodanikule maksma läheb. Esialgsel hinnangul „**Seegi väljapanek maksab kaks miljonit**“¹¹⁵ (Urmas Seaver, 01.12) ja lõplikul selgumisel, kui hinna ütles välja Toivo Ninnas – „**Tartu maantee läbimurde varemete eksponeerimine maksab viis miljonit krooni**“¹¹⁶ (Siseuudised, 18.12).

4 kuud kestnud vaidlustes on muinsuskaitsjad pidanud tegema olulisi järeleandmisi ja kuna lugejatele ei ole selge, miks järeleandmisi tehti, tekitab see muinsuskaitsjate otsuste suhtes ebamäärasust.

4.5. MUUDEST TEEMADEST TARTU MAANTEE LÄBIMURDE EHITAMISE ÜMBER

Taustaks vaidlustele Tartu maantee läbimurde lahenduse üle ilmub Anneli Ammaselt Päevalehes 20. oktoobril „Ürikud puhuvad seegi varemeisse uut elujõudu“.

„/.../peab uskuma, kui kõik ajaloolased nagu ühest suust väidavad, et hallide müüride näol on tegu Tallinna antiigiga. Nagu Pompei Itaalias. Et ei ole Pompei sarnane? Aga see-eest käe-jala juures ja ikka ka väga vana. Ning Soomes seda pole,“ alustab ajakirjanik intrigeerivalt. Koos Rasmus Kangropooliga on ta süüvinud ürikuisse ja koos „muinsuskaitsainspektsiooni mehe“, nagu ta nimetab, Ants Kraudiga on ta jalutanud müüridel. Loo lõpuks ajakirjanik ütleb: „Mina küll usun, et need müürid võivad elama hakata.“

Ja et teised linnakodanikud usuks, toob ta oma loo elavdamiseks ära arhiivist leitud Jaani seegi hoolealuste menüü aastast 1639 ja seegi sisemäärustiku aastast 1495, milles öeldud näiteks: „ei tohi üksteist vihastada; 4 killingit tuleb maksta, sellel, kes teisele halvasti ütleb, teist lööb, aia äärde pissib“ jne.

¹¹⁵ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=40880>

¹¹⁶ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=42539>

Varemete väärtust aga ähmastab Päevalehe artikkel 15. novembril „**Igal arheoloogil oma seek**“¹¹⁷, kus refereeritakse Eesti Ekspressi uurimuslugu. Selgub, et Tartu maantee ääres toimuvatel arheoloogilistel kaevamistel arvavad kaks firmat, et just nemad leidsid keskajast pärinevad Jaani kiriku seegi säilmed.

Muidugi on siin otsuse tegijaks Muinsuskaitseinspeksioon, kelle hinnangul „seek asus ikka pigem väljaku Ühispanga-poolsel osal, seega seal, kus kaevab Agu EMS“.

Korraks tõuseb ka teema, kas Tartu maantee läbimurde ehitamine ning müüride konserveerimise ja eksponeerimine on üldse Muinsuskaitseameti asi.

„Muinsuskaitse on Tallinnas halduslepinguga delegeeritud Kultuuriväärtuste Ametile. Miks Muinsuskaitseamet siis nii aktiivselt on asjasse sekkunud?“ küsib ajakirjanik Ants Kraudilt pikemas uurimusloos „**Keda või mida takistavad Jaani Seegi hospitali varemed?**“¹¹⁸

„Väga hea küsimus,“ arvas Kraut.

Ajakirjaniku sõnul „ka Kraudi arvates peaks otsuse väljakaevatud hoonejäänuste suhtes tegema kultuuriväärtuste amet, kust ei õnnestunud teisipäeval kedagi kätte saada...“. Veel tsiteeritakse Krauti: „Põhimõtteliselt Muinsuskaitseamet selliste [linna] asjadega ei tegele,“ ütles Ants Kraut. „Kuid võrdlus võiks olla, et kui riiklik politsei leiab munitsipaalpolitsei alalt midagi, ega ta siis mööda ei lähe.“

4.6. JÄRELDUSED

Tartu maantee läbimurde ehitamine on võrreldes teiste muinsuskaitseameti tegemisi puudutavate teemadega 2001. aastal enim kajastatud. Kokku ilmus sel teemal EPL *online*-portaalis 29 ja Postimehe portaalis 20 eri pikkuses arvamust, intervjuud või uudist.

Muinsuskaitseinspeksioonist jääb nende artiklite põhjal mulje, et võrreldes Jaani kiriku akende juhtumiga sündmuste võimalikke arenguid ja vastasseisu tõsidust adekvaatsemalt prognoosinud, mis väljendub selles, et erinevalt Jaani kiriku

¹¹⁷ <http://www.epl.ee/artikkel/181425>

¹¹⁸ <http://www.epl.ee/artikkel/177899>

vaidlustest kaasati laiemast spetsialistide ringist koosnev Muinsuskaitsenõukogu kohe algfaasis. Ning hiljem laiendas Muinsuskaitseinspeksioon vastutust veelgi, püüdes anda oma otsustele laiema kandepinna, moodustades sõltumatu ekspertkomisjoni Jaani seegi kvartalist Tartu maantee läbimurde alalt välja kaevatud varemete uurimiseks ja neile hinnangu andmiseks. (**„Jaani seegi varemeid asub uurima sõltumatu ekspertkomisjon“**¹¹⁹)

Samas ei suuda lugeja ilmselt enam jälgida erinevate moodustatud komisjonide ja nõukogude alluvust – mis on mille moodustanud ja kes kellele allub. Lisaks on veel asjaga seotud Muinsuskaitseinspeksiooni arhitektuuri ekspertnõukogu ja arheoloogianõukogu. Võib jääda segane mulje avaliku raha kasutamisest – üks ehitab, aga takistajaid on mitu korda rohkem.

Nii võib lugeja arvamus ühtida Ike Volkovi väljaöelduga, et „järjekordsed uued komisjonid ja nõukogud ei konserveeri mälestusi, ei loo tingimusi ajaloo säilitamiseks. Komisjon on ju teatavasti üks vastutuse hajutamise mooduseid/.../“ (**„Tallinn pole ometi tort!“**¹²⁰, Postimees, Arvamus, 17.11)

Kui Tartu mnt läbimurde teema käsitlemise alguses, oktoobris tähendab ajakirjanduses kasutatud mõiste „muinsuskaitse“ enamasti MKI-d, siis edaspidi on selle all mõeldud muinsuskaitsenõukogu, mida juhtis Toomas Tamla, samuti ekspertkomisjoni ja harvem ka kultuuriväärtuste ametit. See raskendab loo jälgimist MKI kuvandi seisukohast.

Kahetsusväärset suure osa valimisse kuuluvate artiklite puhul selgub, et ajakirjandus on pühendunud eeskätt konflikti otsimisele ja eri osapoolte üksteisele vastandamisele, kelle huvisid näidatakse teravdatult üksteise suhtes täiesti vastandlikena, a /a kes on võitja, kes kaotaja. Või et kelle käes on juhtiv ots, Muinsuskaitseameti või Tallinna Kultuuriväärtuste Ameti käes. Eriti paistab ses osas silma Päevaleht. Pealkirjad kõnelevad ise enda eest: **„Muinsukaitsjad võitsid ehitajaid“**, **„Ninnase ja Pakosta vahel muinsuskaitsealane konflikt“**, **„Arusaamatu muinsussõda“**. Kajastatakse tihedalt konflikte MKI ja linna vahel, abilinnapeade Liisa Pakosta ja Toivo Ninnase vahel ning otsitakse konflikte ka

¹¹⁹ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=36787>

¹²⁰ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=39423>

muinsuskaitsjate endi vahel („Tartu mnt läbimurre vol II: Pakosta ja Trummali vastused“¹²¹, EPL, 11.10).

Nii oktoobris kui novembris püsib ajakirjanduse spekulatsioonides MKI äraostetavuse teema – ikka viidatakse müütilisele Vilba-Pakosta salapaktile ja alati tuuakse välja ka seos MKIga kui sobingupartneriga (Randla on Pakosta sõbranna).

Vähem on ajakirjanduses juttu kõnealuste varemete ajaloolisest tähendusest ja väärtusest.

Avalikkusele võib ehk jääda mulje, et muinsuskaitsjad ajavad mingit oma asja, et nad ei püüagi oma otsustusi ega visioone avalikkusele selgitada, nagu öeldakse ühes Päevalehe kirjutises - „nii, et varemete konserveerimise mõte oleks arusaadav rohkematele kui üksikutele ajaloofännidele“.

Siin on positiivseks erandiks Villu Kadakas, kes teeb MKI eest ära tohutu selgitustöö – seletab lihtinimesele ära, milles õieti seisneb nende varemete väärtus. Kui arvestada kommentaaride hulga intervjuu juures Villu Kadakasega, siis võib järeldada, et taolistest selgitustest oli linnarahval vajaka ja nende järele oli tõsine vajadus. Siin tehakse selgeks, et varemete säilitamine ei ole mingi muinsuskaitsjate superego küsimus ja tuuakse välja väga veenvaid argumente muinsuskaitsjate, sealhulgas MKI otsuste kaitseks.

5. TEISED 2001. AASTAL AJAKIRJANDUSES KAJASTAMIST LEIDNUD TEEMAD

Ajakirjanduses olid kõne all seoses MKI tegevusega veel sellised väga põnevad teemad, neile aga pühendatakse üsna vähe ruumi võrreldes vaadeldud kolme suurteemaga.

Süda tänava kvartali planeering; Vabaduse väljaku lahendus; Tartu Rüütli tänava maja, mis tuntud kunagi seal asunud „Humala“ järgi; maakirikute restaureerimine (sel aastal peamiselt Paides ja Türil), pealinna rikkurite suvekoduks ostetud Pärnu villade renoveerimine, presidendilossi laiendamine vastavalt president Meri soovile (rajada

¹²¹ <http://www.epl.ee/artikkel/192926>

külalisriigipeade residents liidetuna lossihoone külge); Tammsaare pargis asuva nn Uus-Vargamäe paviljoni lammutamise nõudmine; Tallinna 21. kooli renoveerimistööd (mis läksid maksma 80 mln kr ja tekitasid diskussiooni, et muinsuskaitse tõstab hinda); Edgar Savisaare endise pere Maakri 28 asuvate sotsiaalkorterite müümine; Kadrioru pargi teema (kus nõrdimus vanade puude mahavõtmise ja pargi ühes osas barokkpargi taastamise üle suunatakse mitmel korral ka muinsuskaitse pihta); Saaremaa muinsuskaitseinspektori Kaire Toominga pöördumine rahva poole, et päästa Ruhnu kirik puidukahjurite käest, kogudes ämblikke; Muinsuskaitseameti taastamine.

Juttu on veel salasukeldujatest ja aardeküttidest; et kaks ärimeest tahavad taastada Ungu lossi; et Haapsalu linnusemüürist leiti haruldane krohvimaaling; et

ameeriklane kinkis Suislepa mõisakoolile tema vana mõisavapi, mille oli ostanud Tartu antiigiärist; et Giovanni Sposato tahab Pärnusse kõrghoonet püstitada, et Lihula vallavalitsuse liige rikkus muinsuskaitse all oleva ajaloolise kultuurikihi, millega seoses selgitavad MKI ja Lea Täheväli-Stroh avalikkusele, mis on ajalooline kultuurikiht; et saarlased soovivad Kuressaare kindlust maailmapärandi nimistusse; et EELK tahab Niguliste kirikut endale jt teemad

20. juunil ilmub nii Postimehes kui ka Päevalehes Muinsuskaitse pressiteade „Muinsuskaitse hoiatab aardeküttidest rüüstajate eest“.

Kui vaadelda nimeliselt, kelle tegemisi on ajakirjanduses Muinsuskaitseinspektsooni töötajatest enim kajastatud, siis peale juhtkonna – Anneli Randla ja Anton Pärn, kelle nimi käib läbi väga sageli – on mainitud peainspektor Hain Tossi, arheoloogiamälestiste peainspektorit Ants Krauti. Maakonnainspektoritest on pildil ka Tartu Postimehele mitmel korral kommentaare andnud Kagu-Eesti talituse vaneminspektor Mart Siilivask. Paaril korral on kommentaare andnud Harjumaa talituse juhataja Silja Konsa. Sagedamini on mainitud Kalli Petsi Lääne maakonnast ja Anne Kivi Viljandi maakonnast, kellel on ilmselt olnud head suhted oma maakonna lehtedega Lääne Elu ja Sakala. Seoses Ruhnu kiriku päästmisega käib nii Postimehe kui ka Päevalehe online-väljaannetest korra läbi ka Saaremaa muinsuskaitseinspektori Kaire Toominga nimi. Ja seoses Jaani ja Niguliste aknavitraažidega on korduvalt mainitud MKI eksjuhi Jaan Tamme nime.

6. ANALÜÜS JA JÄRELDUSED UURITUD KOLME TEEMA KOHTA

2001. aasta novembris nendib muinsuskaitsekoogu esimehena Tartu mnt läbimurde ehitusega tihedalt seotud olnud Toomas Tamla, et muinsuskaitse on kriisis. „Üks kandvamaid liikumisi omariikluse taastamisel on taandumas ajakirjanduse peksupoisiks,“ kirjutab ta Postimehe arvamuses (Millist muinsuskaitset vajame?¹²² Arvamus, 14.11) Selle üheks peamiseks põhjuseks on tema sõnul muinsuskaitsealase PR-tegevuse nõrkus, õigemini küll selle puudumine.

Sellega jääb käsitletud kolme teema arenguid aasta jooksul jälgides vaid nõustuda. Just suhtlemine avalikkusega näib olevat põhjuseks, miks MKI tegevust ei krooni alati edu, miks avalikkus ei asu tema selja taha, vaid hoiab vaidlustes sageli just tema vastase poolele – sest tollel on avalikud suhted palju paremini korraldatud.

Näiteks ei selgitatagi Jaani kiriku puhul lugejale, miks eelistatakse pakettaknaid ega ka seda, millised aknad täpselt peaksid olema. Sest mõistetavalt mõjub antud kontekstis väljend „pakettaknad“ üsna ootamatult. See sõna oli heaks trumbiks Urmo Rausile tema visas võitluses enda soodsate tööotsade eest.

Mõistlik oleks aga alati püüda olla olukordade peremees ja ise protsesse juhtida, sest kui me ise kommunikatsioonivoogu infot ei anna, siis täidab selle voo infoga keegi teine ning raske juba tekkinud muljeid ja suhtumisi ümber kujundada.¹²³

Niguliste puhul on avalikkusega suhtlemine veidi parem – seal põhjendab pakettakende vajaduse avalikkusele veenvalt ära kiriku (Eesti Kunstimuuseumi filiaali) juhtkond ja MKI ütleb, et kiriku juhtkond on selle hästi ära põhjendanud.

Harju tänava hoonestamise detailplaneeringu saatuse kohta on kõige täpsema hinnangu andnud Toomas Tamla. Ilmselt just antud juhtumit pidas ta silmas enda kirjutises 14. novembri Postimees Online'i arvamusrubriigis „**Millist muinsuskaitset**

¹²² <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38925>

¹²³ Saksakulm Tampere, Kaja. Väike teoreetiline sissejuhatus Eesti praktilisse suhtekorraldusse. – Praktiline suhtekorraldus: Eesti kogemus. Koostanud Kaja Saksakulm Tampere. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, lk 18.

vajame?¹²⁴, kirjutades: „Muinsuskaitse lähtus nõukogudeaegsest mallist – kui seadus annab õiguse, siis sellest piisab. Avatud ühiskonnas see põhimõte alati ei toimi. On hädavajalik muinsuskaitstes toimuva maksimaalne avalikustamine. Paraku ei suuda riiklik muinsuskaitsepropaganda pahatihti võrdväärset konkureerida võimsate majandus-, finants- ja mis iganes ringkondade *lobby*’ga.“

Harju tänava hoonestamise detailplaneeringuga seoses toob enamasti konfliktile ja intriigile keskenduv Päevaleht avalikkuse ette Eesti Ekspressis välja käidud spekulatsiooni nn Pakosta-Vilba salapaktist, millega sobingupartnerina olevat seotud ka Muinsuskaitseinspektsiooni juht. See lugu kõlab küll nagu anekdoot, aga käib siiski ajakirjandusest veel korduvalt läbi ja lugejale meenutamiseks, millega tegu, on selle sisu ikka ja jälle uuesti kirjeldatud ja niiviisi ilmselt tahtmatult kinnistatud. Ja ikka mõeldakse – kus suitsu, seal tuld. Paratamatult heitis see MKI-le halba varju.

Üldistavalt võib MKI kohta selle aasta põhjal öelda, et kui Jaani ja Niguliste akende ning Harju tänava hoonestamise ja tänava laiuse küsimuses jäi MKI lõpuni endale kindlaks, siis Tartu maantee läbimurdega seoses tehti suuri järeleandmisi.

Paraku ei pruugi MKI maine olla korrelatsioonis tema kompromissivalmidusega.

Tulnuks avalikkusele selgitada oma otsuseid, ja seda avalikkusele arusaadavas keeles – et ei kujuneks hoiak, et muinsuskaitse on vaid MKI asi.

Avalikkusele tulnuks põhjendada mitte ainult oma nõudmisi, vaid ka tehtud kompromisse ja järeleandmisi, sest halb ei ole mitte järeleandmisotsus ise, vaid just vaikus selle taga. Miks just nüüd, miks nii palju. Kui lugeja seda ei tea, võib tal jääda mulje, et MKI otsused palju ei maksa ja kui MKI-le survet avaldatakse, siis ikka midagi kusagilt järele antakse. Ebamäärasus, subjektiivsus kasvavad kuvandis. Mulje jääb ka, et muinsuskaitstjate otsuste mõttekusest ei saada aru. („Arusaamatu muinsussõda“) Siit saab teha ainult ühe järelduse – ei ole avalikkusele piisavalt ja n-ö avalikkusele arusaadavas keeles selgitatud.

Näiteks oleks ehk MKI võinud kohe algul, väärtuslike Jaani seegi varemete ilmsikstuleku järel, kui linn jätkas lepingute sõlmimist ehitusfirmadega, anda välja ametliku pressiteate, öeldes, et linn läks riskile. Seda öeldakse, aga liiga hilja ja sõnum omandab teise tähenduse. Võidab see, kes tuleb oma infoga lagedale

¹²⁴ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38925>

esimesena, on teavitustöös aktiivne, ja kaotaja on see, kes jääb reageerija ja õigustaja rolli.

Ajakirjanikke ei saa võtta kui sõpru, sest üldiselt otsib ajakirjandus konflikti ja eriti sellist, kuhu on segatud tuntud inimesed, nagu linnapead ja abilinnapead. Teinekord võivad ajakirjanikud küll sõbralikult jagada leheruumi oma seisukohtade väljendamiseks. See on privileeg ja seda tuleb kindlasti läbimõeldult ära kasutada.

Käsitletud pingeliste teemade puhul suhtlesid avalikkusega MKI eest tema asemel hoopis kõrvalseisvad inimesed, nagu Villu Kadakas ja Liisa Pakosta. Selliseid artikleid, nagu Pakosta „**Muinsuskaitse on kindel investeering**“ (26. märtsi **Postimehes**), kus seletatakse muinsuskaitse tähtsust lihtsale inimesele arusaadavalt ja selgitatakse Muinsuskaitseinspektsiooni otsuste tagamaid, ilmus 2001. aastal imevähel. Siia kõrvale võib veel tuua oktoobris Päevalehes ilmunud põhjaliku intervjuu Villu Kadakasega, tema antud kommentaarid Päevalehele ja arvamussloo „**Jaapani turistid ei tule Eestisse muhu seelikuid vahtima**“¹²⁵. Sellised kirjutised on kindlasti parandanud muinsuskaitse ja ka Muinsuskaitseinspektsiooni mainet avalikkuse silmis.

Enamik kirjutisi, kaasa arvatud uudised, peegeldab kellegi subjektiivset arvamust – ajakirjaniku või välisautori oma. Kahtlemata olen ka mina subjektiivne neid tõlgendades.

Artikleid sirvides selgus ka, et MKI-l on pressiesindaja – Lauri Kuusingut on mainitud seoses tema esitatud pressiteadetega aga vaid jaanuaris kahel korral Päevalehes ja ning ühel korral augustis Postimehes.

Mõtlemapanevana mõjub tänasel päeval mitmest uudisest ja kirjutisest ilmnev mure, mis kümme aastat tagasi näis linnale ja ka laiemale avalikkusele tunduvat oluline – et läbimurre saaks Eurovisiooniks valmis! Kes seda Eurovisiooni enam mäletab ja tähtsaks peab – Tartu mnt läbimurre jääb meile ja Tallinna külastajatele aga sellisena, nagu ta lõpuks valmis sai, ilmselt aastakümneteks, kui mitte sadadeks. Selliseid otsuseid peabki tegema väga läbikaalutult.

¹²⁵ <http://www.epl.ee/artikkel/177898>

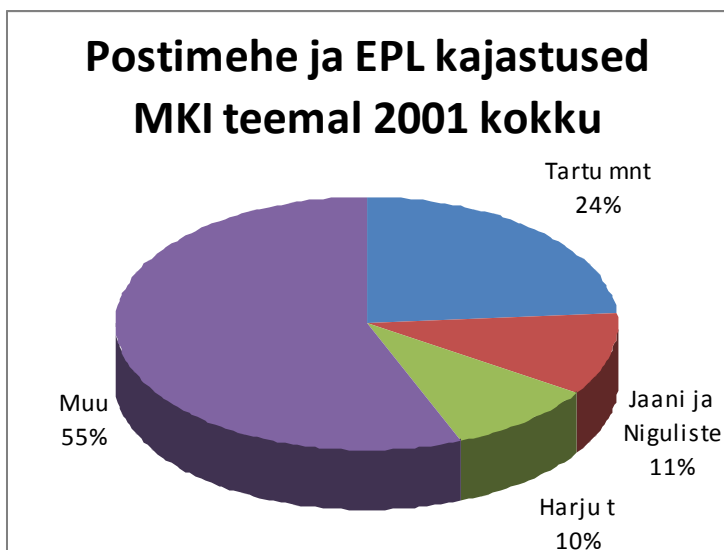
Olles läbi lugenud kõik Postimehe ja Päevalehe *online*-portaalides Muinsuskaitseinspektsiooni kohta ilmunu, keskendudes ühele probleemile ja püüdes loetut hinnata erapooletu lehelugejana, siis kindlasti tuleb märkida, et teiste 2001. aastal ajakirjanduses kajastamist leidnud teemade puhul võib MKI kuvandit hinnata heaks, lugejale jääb aga enam meelde skandaal, mida ajakirjandus palju meelsamini kajastab.

KOKKUVÕTE

Käesolev töö on tagasivaade kümne aasta tagusesse olukorda Muinsuskaitse (tollal Muinsuskaitseinspeksiooni) tööpõllul. 2001. aasta oli mitmeski mõttes ameti jaoks murrangulise tähtsusega – tuli teha tõsiseid otsuseid, mis eriti olulised mitte ainult igale pealinlasele ja Tallinna külastajaile, vaid riigi kultuuripärandi seisukohast laiemalt.

Töö uuris ajakirjandustekstide põhjal loodavat ja tekkivat pilti Muinsuskaitseinspeksioonist kui riiklikust institutsioonist, võttes aluseks ajakirjanduse nn keskse joone, ajalehtede Postimees ja Eesti Päevaleht *online*-versioonid. Uuritav materjal – kõik, artiklid mis hõlmavad Muinsuskaitseinspeksiooni tegevust või tema mainimist mingis kontekstis – osutus oletatavast mitmekordselt mahukamaks. Päevalehe ja Postimehe *online*-väljaannetes kokku oli esialgsesse valimisse kuuluvaid artikleid 209 (Postimehes 104 ja Päevalehes 105). Seepärast keskendusin aasta jooksul enim vaidlusi põhjustanud ja kajastamist leidnud kolmele teemale ja vaatlesin nende mõju MKI imagole.

Sel viisil jäi valimisse 93 artiklit, mida analüüsisin, kombineerides kvalitatiivset ja kvantitatiivset meetodit. Ühe teema alla koondasin Jaani kiriku restaureerimist ja aknavitraaže ning Niguliste aknaid (kokku 22 artiklit) puudutavad artiklid, teise suurema teemana käsitlesin Harju tänava hoonestamise (20 artiklit) ja kolmandana Tartu mnt läbimurde ehituse kajastamist (49).

Uurimuse lähtekohtadena kirjutati sissejuhatuses lahti põhimõisted ja toodi ära erinevaid teoreetilisi lähenemisi mõistetele, nagu „kuvand“, „maine“, „massimeedia“, „avalikkus“, püstitati uurimisprobleem ja selle lahendamiseks uurimisküsimused ning põhjendati meetodit. Kirjeldati seoseid ajakirjanduse ja avaliku arvamuse kujunemise vahel. Esimeses peatükis anti ülevaade käsitletavast perioodist, 2001. aastast. Teises, kolmandas ja neljandas peatükis uuriti ja analüüsiti kolme eelmainitud teemat, seejuures on iga peatüki lõpus alapeatükina toodud järeldused. Viiendas peatükis anti lühiülevaade teistest aasta jooksul ajakirjandusest läbi käinud teemadest ning kuuendas peatükis toodi ära töö analüüsi tulemused ja järeldused.

Töö eesmärk oli uurida muinsuskaitse kuvandit ajakirjanduses esitatu põhjal – kuivõrd on Muinsuskaitseamet osanud ajakirjandust kui avalikku areeni enda seisukohtade propageerimiseks ära kasutada, kuivõrd ta on lasknud suhtel avalikkusega isevooluteed minna; millise pildi MKI-st ja tema tegemistest on ajakirjandus oma valikutega loonud.

Kasutatud metoodika ja koostatud valim võimaldasid leida vastused püstitatud küsimustele.

Jõuti järgmiste järeldusteni.

2001. aasta ajakirjanduse põhjal MKI pööras avalikkusega suhtlemisele liialt vähe tähelepanu. Ei põhjendatud avalikkusele piisavalt oma otsuseid ning kui seda tehti, siis mitte piisavalt selgelt, lihtinimesele arusaadavas keeles. Mitmesugustes

vastasseisudes kasutas sageli vastaspool ajakirjandust enda seisukohtade kaitsmiseks paremini ära, kui seda tegi MKI. Enamasti ei olnud MKI ajakirjanduse põhjal mitte protsessi juhtija, vaid pigem reageerija rollis, kes tegeles tagantjärele õigustamisega. See on aga tavaliselt kaotaja roll.

Vaadates tagasi Muinsuskaitseameti 2001. aasta võitlustesse meie kultuuripärandi hoidmisel tekib küsimus, kas praegune olukord võrreldes kümne aasta tagusega on paranenud, ning seejärel paratamatult idealistlik mõte – muinsuskaitse mainet ühiskonnas on vaja parandada! Riiklik muinsuskaitse ei saavuta kunagi sellist poolehoidu rahva hulgas, nagu see oli Eesti Muinsuskaitse Seltsil. „Muinsuskaitse seltsil on eesti rahva täielik usaldus. Muinsuskaitse seltsi tegevus Eestis on ainulaadne. Ta ei ole kunagi tekitanud küsimusi või kahtlusi, kas Muinsuskaitse Seltsi juhid ei aja taga mingeid kahtlasi sihte või omakasut. Ei tekita kahtlusi Muinsuskaitse aatelistus ja pühendumus rahva teenimisele.“ Nii ütles Lagle Parek oma kõnes Eesti Muinsuskaitse Seltsi esimese aastapäeva aktusel novembris 1988¹²⁶.

Sellise maine poole tasuks vähemalt püüelda. Et avalikkus asuks tekkinud vastasseisudes alati Muinsuskaitseameti poolele.

Need tulemused siin on ilmselgelt siiski subjektiivsed ega pretendeeri ainuõigsusele, kuna kasutatud meetodist tulenevalt lasub suur vastutus töö autoril valimi tõlgendajana. Siiski annab teostatud uurimistöö pildi Muinsuskaitseameti kui meie kultuuripärandi kaitset teostava riikliku institutsiooni kuvandist kümme aastat tagasi ja võimaldab teha järeldusi nii ameti enda seisukohast kui ka üldisemate tendentside kohta ühiskonnas.

¹²⁶ Lagle Pareki kõne EMS esimese aastapäeva aktusel 17.XII 1988 Tartus – ERA 9601.1.97

KASUTATUD KIRJANDUS

Aufderheide, Patricia. Documentary Film: A Very Short Introduction. Oxford University Press, 2007.

Bromley, David G. Religion & The Social Order: The Handbook On Cults & Sects In America, 1993.

Eesti Ajalugu VI: Vabadussõjast taasiseseisvumiseni / kirjutanud Ago Pajur, Tõnu Tannberg, Lauri Vahtre ... [jt] ; tegevtoimetajad Ago Pajur ja Tõnu Tannberg ; peatoimetaja Sulev Vahtre ; Õpetatud Eesti Selts. Tartu, Ilmamaa, 2005.

Haav, Kaarel.; Ruutsoo, Rein. Eesti rahvas ja stalinlus. Ajalugu ja tänapäev, Tallinn 1990.

Jõekalda, Kristina. Eesti muinsuskaitse ja võõras pärand. Muinsusteadlikkuse kujundamine 1920.–30. aastatel. Magistritöö, 2010. Juhendaja mag. Linda Kaljundi, konsultant: prof Mart Kalm, oponent: prof Krista Kodres.

Laar, Mart. Estonia – The Small Country that Could. Institute for Democracy in Eastern Europe. Washington, D.C. <http://www.idee.org/cubalaar.html> 29.04.2011.

Lagle Pareki kõne EMS esimese aastapäeva aktusel 17.XII 1988 Tartus – ERA 9601.1.97.

McQuail, Denis. McQuaili massikommunikatsiooni teooria. Tlk Merit Karise, Helen Noormets ja Kertu Saks. Tartu Ülikooli Kirjastus, 2003.

Past, Aune. Suhtekorralduse käsiraamat. Tallinn: Äripäeva Kirjastus, 2008.

Past, Aune. Mainekujundus ettevõtluses ja poliitikas. Tallinn: Äripäeva Kirjastus, 2007.

Saksakulm Tampere, Kaja. Väike teoreetiline sissejuhatus Eesti praktilisse suhtekorraldusse. – Praktiline suhtekorraldus: Eesti kogemus. Koostanud Kaja Saksakulm Tampere. Tartu Ülikooli Kirjastus, lk 18–28.

Zetterberg, Seppo. Eesti ajalugu. Tallinn: Tänapäev, 2009, lk 580.

Tarand, Kaarel. Kaarel Tarand: Enesekaitsest pole abi. – Postimees 10.03.2008
(<http://www.postimees.ee/100308/esileht/arvamus/316579.php>)

Vihalemm, Peeter. Meediasüsteem ja meediakasutus Eestis 1965–2004. Tartu Ülikooli Kirjastus 2004.

<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=5377>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=13480>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=13636;>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=14284>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=14285>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=33355>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=33506>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=13774>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=15198>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=15595>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=15198>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=917&op=lugu&id=18632>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=22875>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=25462>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=24851>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=14823>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=15119>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=30788>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=30603>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=30762>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=32229>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=35088>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38053>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38259>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38328>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=39059>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=39423>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=34770>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=35090>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=35634>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=36824>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=35634>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=36824>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38608>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38328>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=36787>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38925>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=39423>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=39329>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=39894>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=41492>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=41573>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=42601>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=40880>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=42539>

<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=36787>
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=39423>

<http://www.epl.ee/artikkel/150393>
<http://www.epl.ee/artikkel/79971>
<http://www.epl.ee/artikkel/154890>
<http://www.epl.ee/artikkel/167277>
<http://www.epl.ee/artikkel/169920>
<http://www.epl.ee/artikkel/80238>
<http://www.epl.ee/artikkel/192541>
<http://www.epl.ee/artikkel/173678>
<http://www.epl.ee/artikkel/91054>
<http://www.epl.ee/artikkel/91073>
<http://www.epl.ee/artikkel/174409>
<http://www.epl.ee/artikkel/88306>
<http://www.epl.ee/artikkel/88778>
<http://www.epl.ee/artikkel/89787>
<http://www.epl.ee/artikkel/174409>
<http://www.epl.ee/artikkel/178284>
<http://www.epl.ee/artikkel/90067>
<http://www.epl.ee/artikkel/174409>
<http://www.epl.ee/artikkel/177979>
<http://www.epl.ee/artikkel/89787>
<http://www.epl.ee/artikkel/89768>
<http://www.epl.ee/artikkel/89861>
<http://www.epl.ee/artikkel/177899>
<http://www.epl.ee/artikkel/179377>
<http://www.epl.ee/artikkel/89962>
<http://www.epl.ee/artikkel/177898>
<http://www.epl.ee/artikkel/192909>
<http://www.epl.ee/artikkel/89970>
<http://www.epl.ee/artikkel/192926>
<http://www.epl.ee/artikkel/177899>
<http://www.epl.ee/artikkel/90467>
<http://www.epl.ee/artikkel/181252>
<http://www.epl.ee/artikkel/182987>
<http://www.epl.ee/artikkel/181986>
<http://www.epl.ee/artikkel/183003>
<http://www.epl.ee/artikkel/92453>
<http://www.epl.ee/artikkel/183009>
<http://www.epl.ee/artikkel/184340>
<http://www.epl.ee/artikkel/184658>
<http://www.epl.ee/artikkel/92932>
<http://www.epl.ee/artikkel/181425>
<http://www.epl.ee/artikkel/177899>
<http://www.epl.ee/artikkel/192926>